

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΓ'

ΑΡ. 156

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ν. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ..... Τὸ Δῶρο, Κομάσδα Ποτὶ Τὰν (ποίημα).
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ..... Τέχνη καὶ Λαός (ἀπόψεις).
Κ. ΧΡΥΣ..... Τὰ Τριαντάφυλλα (ποίημα)
Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ — ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑ... Τὰ ὄρια τῆς Τρέλλας (διήγημα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ..... Στιγμιότυπο (ποίημα).
ΞΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ..... "Εγυρε ἡ Δύση (ποίημα).
Ζ. ΔΙΟΔΩΡΟΥ..... Ἡ Mireille τοῦ Μιστράλ (μελέτη).
ΦΡ. ΜΙΣΤΡΑΛ (μετάφραση Ζ Διόδωρου) Ἡ Mireille (ποίημα).
ΚΩΣΤΑ ΜΟΝΤΗ..... Στὴν Πρεσβεία μας (ποίημα).
ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΑΥΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ..... Γιὰ τὸ Πρόστιμο (διήγημα).
ΠΑΡΙ ΛΑΓΚΑΔΗ..... Ὁ "Υπνος τοῦ Παιδιοῦ (ποίημα).
(Συνέχεια ὄπισθεν)

ΚΥΠΡΟΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1948.

ΤΙΜΗ 2 ΣΕΛΙΝΙΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησια συνδρομή για την Κύπρο 15 σελίνια

» » » τὸ ἐξωτερικόν 1 λίρα

Οἱ συνδρομὲς ἀρχίζουν πάντα ἀπὸ τὴν 1ην Ἰανουαρίου
ἢ τὴν 1ην Ἰουλίου κάθε χρόνου.

Διευθυντής : ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ, Ὁδὸς Μυκηνῶν 3, Λευκωσία.

Ἰδρυτές : Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.

Τυπογραφεία : ΧΡ. ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ & ΥΙΩΝ, Λυκούργου 7, 7Α Λευκωσία.

Συνεργασία, Συμβολές, Ἐπιστολές, Ἐφημερίδες, Περιοδικὰ καὶ Βιβλία
νά στέλλονται στὴ διεύθυνση :

Ν. Κρανιδιώτην, Μυκηνῶν, 3, Λευκωσία (Κύπρου)

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

(Συνέχεια περιεχομένων) ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Θ. Σοφοκλέους : Οἱ ξένοι γιὰ τὴ νεοελληνικὴ ποίηση.—ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ : Κ. Προυσῆ : «Κ. Π. Καβάφη : Ποιήματα Β' ἔκδοσις "Ἰκαρου» καὶ «Μιχάλη Περίδη : Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κ. Καβάφη».—Γ. Α. Μαρκίδη : «Κ. Οὐράνη : Γλαυκοὶ Δρόμοι».—Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ : Δ : Ἐκθεση ζωγραφικῆς τῆς Λωρέττας Χόουπ Νίκολσον.—ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ : Τ.Μ.Φ. : Τὰ θέατρα, Οἱ ἐκθέσεις, Διάφορα Νέα.—ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ.—Η ΔΙΑΚΟΣΙΟΣΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ ΣΤΟ ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΝΕΩΝ.—ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Μετὰ τὴν κόπωση τῆς ἡμέρας
τὸ πρῶτον πού χρειάζεσθε εἶνε
ἓνα καλὸν ποτόν.

Ἐξασφαλῶς :

Κ Ε Ο

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Α. Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ

Κυπριακά Γράμματα

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΓ'
ΑΡ. 156

ΛΕΥΚΟΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΣ)

ΙΟΥΝΙΟΣ 1948

Τ Ο Δ Ω Ρ Ο

Τοῦ νοῦ τὴ μπόρα καθαλώντας γι' ἄτι μου,
πέρασα ἀπόψε λόγγους, ρεματιές
καὶ καταρράχια
νὰ πάω στ' ἀπάτητο, βουθὸ παλάτι μου,
ποῦ ὀλόρθο ξεπροβάλλει τὶς νυχτιές
ψηλὰ στὰ θράχια.

Μιά-μιά τὶς πόρτες ἀνοιξα ποῦ τρίζανε,
μιά-μιά στὶς ἄδειες μπῆκα, σιωπηλά,
τὶς κάμαρές του,
ποῦ νυχτερίδες μόνο φτερουγίζανε,
κ' ἴσκιοι φωλιάζαν στ' ἄντρα τὰ θολὰ
καὶ στὶς γωνιές του.

Γιὰ ἕναν καῦμὸ πῶχω στὰ στήθια ἀκοίμητο,
σὸ χτίριο διάβαινα τὸ σκοτεινὸ,
ζητώντας κάτι,
κάτι ἀκριθὸ νὰ πάρω κι' ἀξετίμητο
μέσ ἀπὸ τῆς καρδιάς μου τὸ τρανὸ
βουθὸ παλάτι.

Μὰ ἄχ ! τὰ παλιά μου ἀσήμια, τὰ μαλάματα,
τ' ἄγγιχτα ἀτλάζια μου, τ' ἀστραφτερά
χίλια πετράδια,
τὰ φιλντισένια γελαστά μου ὀράματα,
τ' ἀχνὰ ποῦ ἄλλοτε μοῦ 'κλωθε ἡ χαρὰ
χρυσὰ μαγνάδια,

τὰ θάξα τ' ἀλαβάστρινα ποῦ σκάλισα
μέ τὴ σκληρὴ τῶν φανταγμῶν, παλιὰ
μαγεύτρα σμίλη,
ὄλα τὰ πλούτη μου, ὄλα τὰ σπατάλησα
σ' ὄμορφα μάτια, σὲ τρελὰ φιλιὰ
καὶ λάγνα χεῖλη.

Καὶ σὰ δὲν ἦθρα τίποτα, στὸν ἄφυλλο
τὸ ρημαγμένον κῆπο, ἐκεῖ βαθιά,
θλιμμένος θγῆκα,
κι' ἕνα μεγάλο φλογερὸ τριαντάφυλλο
θρεμμένο μ' αἶμα, δάκρυα κι' ἀψιθιά,
μονάχα θρῆκα.

Α Π Ο Ψ Ε Ι Σ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

Ἡ Τέχνη ὑπῆρξε στό πρῶτο της ξεφανερώμα μιᾶ αὐθόρμητη λαϊκή ἐκδήλωσι. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος στήν προσπάθειά του νά ἐρμηνεύσει τόν ἐξωτερικό καί τόν ἐσωτερικό του κόσμο, ἀναζήτησε νέες μορφές κι' ἐπιδίωξε μέσ' ἀπ' αὐτές νά δώσει διέξοδο στά προβλήματα καί τίς ἀνησυχίες του, ν' ἀπολυτρώσει τόν ψυχικό του κόσμο καί νά δέσει σ' αἰσθητά σύμβολα τ' ἀφηρημένο ἰδεῶδες τῆς τελειότητας.

Ἡ προσπάθειά του αὐτή δέν ἐκδηλώθηκε σάν μιᾶ αὐτοτελῆς κι' αὐτονομη ἐνέργεια. Ἐμεινε στενά συνυφασμένη μέ τίς ποικίλες ἐπιδιώξεις του γιά τή δημιουργία ἐνός ὁποιουδήποτε ἔργου, ἀπό τίς πεζότερες χειρωνακτικές ἀσχολίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἴσα μέ τίς πιό ἐξελιγμένες πνευματικές ἀναζητήσεις του. Γιαυτό ἡ Τέχνη στήν πρώτη της μορφή ὑπῆρξεν ἀπρόσωπη, λαϊκή. Προσηλωμένη σταθερά στήν καθημερινή ζωή—ζυμωμένη μαζί της—παρακολούθησε ὄχι μονάχα τίς ιδιαίτερες πνευματικές ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά—χωρίς διάκριση—ὄλες τίς ἀσχολίες κι' ὄλες τίς ἀτομικές κι' ὁμαδικές ἐκδηλώσεις τους.

Μέ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καί τήν κατανομή τῆς ἐργασίας, παράλληλα πρὸς τίς ἄλλες εἰδικότητες ἀναπτύχθηκε κ' ἡ «εἰδικότητα» τοῦ καλλιτέχνη. Οἱ πρῶτοι καλλιτέχνες μέ τὸ προηγμένο τους αἰσθητήριο χρησιμοποίησαν τή λαϊκὴν πεῖρα, καί παίρνοντας τίς μορφές, πού εἶχε δημιουργήσει ἡ ἀνώδυμη καλλιτεχνική παράδοση, ἔδωσαν σ' αὐτές ἕνα καινούργιο πνευματικό βάθος καί μιᾶν καινούργιαν αἰσθητικὴν προέκταση.

Καί στό νέο της ὅμως στάδιο ἡ Τέχνη ἔμεινε προσηλωμένη στίς πολυποικίλες ἀνάγκες τοῦ βίου καί διαμόρφωνε τελειότερα τὰ ἔργα καί τίς ἀσχολίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Τὸ μέτρο τοῦ «καλοῦ», πού χρησιμοποιήσαν οἱ πρῶτοι καλλιτέχνες ἦταν ἀκόμη ἐκεῖνο, πού εἶχαν δανειστεῖ ἀπὸ τὸ λαό. Οἱ ποιοτικές παραλλαγές, στήν προσπάθεια τῆς ἀξιοποίησης τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἰδεώδους, δέν ἀπομακρύνθηκαν διόλου ἀπὸ τή λαϊκή ψυχούνηση. Ἡ Τέχνη ἐξακολουθοῦσε νά παραμένει μιᾶ θετική ἀνάγκη τῆς καθημερινῆς πρακτικῆς ζωῆς, μιᾶ ἀνάγκη πού εὔρισκε τήν ἱκανοποίησή της ἀκόμη καί στά πιό μικρὰ δημιουργήματα.

Ἦρθεν ὅμως ἡ ἐποχὴ πού ἡ Τέχνη, μέσα ἀπὸ τήν προσωπικὴ δημιουργία καί τίς ἀτομικές ἱκανότητες καί κλίσεις τῶν καλλιτεχνῶν, ξεπέρασε τὰ ὅρια τῆς καλαισθητικῆς ἀντίληψης τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου, ἔχασε τήν ἐπαφὴ της μέ τὸ λαό κ' ἔγινεν ὄργανο μιᾶς περιορισμένης μειονότητας. Ἔτσι ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία ἀποχωρίστηκε λίγο-λίγο ἀπὸ τὴ βιοτεχνία καί τίς ἄλλες πρακτικές καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ἔπαυσε νά ὑπηρετεῖ τίς βασικές καί θεμελιώδεις ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, πῆρε ἕνα καθαρὰ θεωρητικὸ χαρακτήρα κι' ἀποτέλεσε μιᾶν αὐτόνομη περιοχὴ, μιᾶν ὀλιγαρχικὴν περιοχὴν θεωρητικῆς διανόησης καί αἴσθησης.

Στὴ μεγάλη πορεία τῆς Τέχνης ὑπῆρξαν θέβαια ἐξαιρέτοι δημιουργοί, πού δέν ἔχασαν τὴν ἐπαφὴ τους μέ τὸ λαϊκὸ αἰσθητήριο. Ἡ μεγαλοφυΐα τους τοὺς ὠδήγησε ἀκριβῶς στὴ λαϊκὴν ἀπλότητα, τοὺς ἔφερε πλησιέστερα πρὸς τὴ λαϊκὴ σοφία καί τοὺς ἔκαμε νά δέσουν ὀργανικά τὰ δημιουργήματά τους μέ τίς εἰλικρινεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καί τίς βασικές μορφές τοῦ καλοῦ καί τοῦ ὀραίου.

Ἀπὸ τοὺς ἄλλους καλλιτέχνες οἱ περισσότεροι γνώρισαν παροδικές

μόνον επιτυχίες. Ἡ τέχνη τους ἔμεινε στοῦ βάθος ἕνα περιττὸ στολίδι, ἔξω ἀπὸ τὶς καθημερινὲς ἀνάγκες τοῦ βίου.

Σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ λαὸς δὲν ἔπαυσε νὰ καλλιιεργεῖ τὴν καλλιτεχνία. Μὲ τὴ δημιουργικὴ διάθεση ποῦ τὸ χαρακτηρίζει πῆρε τὶς πανάρχαιες μορφές ποῦ τοῦ κληροδότησαν οἱ πρόγονοί του, τὶς ἀνάπτυξε, τὶς πλούτισε καὶ τοὺς ἔδωσε νέο βάθος καὶ νέο περιεχόμενο. Ἔτσι ἡ λαϊκὴ τέχνη γνώρισε στοὺς διάφορους τόπους λαμπρὲς ἐποχὲς κι' ἄφησε μνημεῖα σημαντικὰ κι' ἀξιόλογα.

Τὸ χάσμα ὅμως ποῦ δημιουργήθηκε ἀνάμεσα στοῦ λαὸ καὶ τὶς ἐξελιγμένες μορφές τῆς προσωπικῆς τέχνης γίνονταν ὀλοένα πῶ ἀισθητό. Ἡ ἀκρότητα ὠδήγησε κάποτε στὴν ἀντίδραση, καὶ τὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα ἔγινε μιὰ σημαντικὴ προσπάθεια ἐπιστροφῆς πρὸς τὴ λαϊκὴν καλλιτεχνικὴν νοοτροπία καὶ ἀντίληψη. Οἱ καλλιτέχνες ζητοῦσαν πάλι νὰ δέσουν ὀργανικὰ τὴν τέχνη τους μὲ τὴ ζωὴ. Εἶχαν ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ στάση τῆς μεγάλης πλειονότητος ἀν δὲν ἦταν ἐχθρική πρὸς τὴν τέχνη τους, ἦταν ὅμως—δίχως ἄλλο—ἀδιάφορη.

Ἡ λαϊκὴ τέχνη μελετήθηκε τότε ἐπιστημονικὰ κ' ἐκτιμήθηκε ὅσο τῆς ἔπρεπε. Τὰ ἀπλά τῆς μέσα τράβηξαν τὴν προσοχὴ τῶν ἀληθινῶν καλλιτεχνῶν καὶ τὸ γνήσιο ζωντανὸ τῆς περιεχόμενο ἔγινε τὸ ἴνδαγμα τῆς νεώτερης Τέχνης.

Καὶ μὲ τὴ νέα τῆς ὅμως αὐτὴ στροφὴ ἡ Τέχνη δὲν ἔπαυσε—στὶς περισσότερες περιπτώσεις—ν' ἀποτελεῖ ἕνα μεμονωμένο κι' ὀλότελα θεωρητικὸ τομέα πνευματικῆς βίωσης. Ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ βρίσκεται στοῦ περιθώριου τῆς ζωῆς· ἔξω ἀπὸ τὶς πρακτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἀπομονωμένη καὶ σχεδὸν αὐτόνομη. Γιατὸ (κάτω ἀπὸ τὴ σημερινὴ τῆς τουλάχιστον μορφή) ὁ πολὺς κόσμος δὲν αἰσθάνεται καθόλου, ἢ ἐλάχιστα αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς.

Προβάλλει λοιπὸν σήμερα—περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ—ἐπιτακτικὴ γιὰ τὴν Τέχνην ἡ ἀνάγκη νὰ ξαναγυρίσει στοῦ σημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄρχισε : Νὰ δεθῆ ὀργανικὰ μὲ τὶς καθημερινὲς ἀνάγκες, καὶ ν' ἀποτελέσει ἀρμονικὸ συμπλήρωμα τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τῆς καθολικῆς ζωῆς ὄχι μονάχα τῶν «μορφωμένων» ἀλλὰ ὅλων γενικὰ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ εἶναι κάτι ποῦ οἱ καλλιτέχνες ὀφείλουν στοῦ λαὸ καὶ πρέπει νὰ τοῦ τὸ ἀποδώσουν. . .

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Πνεῦμα ὁμορφιάς, τριαντάφυλλο, ποῦ ὑπέροχα πλανίεσαι
σὰν τὴν ἰδέα στοῦ οὐρανοῦ, πόσο μὲ συγκινεῖς
ἔτσι καθὼς ξαμώνεσαι σὰν νὰ παντρολογίεσαι
κι' ἀδρὰ τ' ἀψὺ τῆς ἡδονῆς κρασί ν' ἀνακινεῖς!

Περιφρονῶ τ' ἀπάρθυνα, προσεχτικέ μου κρίνε,
τὰ μυστικά σου, ὦ μενεξέ, σὲ φύλλα σκοτεινά.
Χρωστᾶμε κάποιο θάνατο ; Σκιά ἢ ζωὴ δὲν εἶναι ;
Βγῆτε μὲς τὸν ὀρητικὸν ἀγέρα ποῦ περνᾶ.

Κ. ΧΡΥΣ.

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΕΛΛΑΣ

Ὁ Σαραντούλης ἔρριξε μιὰ στερνή ματιὰ στὸ ποίημα, ἄλλαξε μιὰ-δυὸ λέξεις, δίπλωσε τὸ χαρτί καὶ τὴν ὥρην τζέπη του ἱκανοποιημένος. Τὸ σκεβρωμένο μούτρο του ἔλαμπεν ἀπ' τὴν προσμονὴ τῆς μελλούμενης ἐπιτυχίας. Σηκώθηκε μὲ κάποιο κόπο, τίναξε τὰ μουδιασμένα, σκελετωμένα μέλη του καὶ φόρεσε τὸ καπέλλο του. Ἦταν ἀργὰ πειά, τὸ σούρουπο ἔζωνε τὴν πολιτεία ὀλοένα καὶ πειὸ πηχτό, κί ἡ παρέα θὰ περίμενε.

—Νὰ μὴν ἀργήσεις! τοῦ σύστησε στερεότυπα ἡ ἀδερφή του.

Πῆρε τὸ τράμ καὶ βγήκε στὴν Ὁμόνοια. Ἀπὸ κεῖ μὲ τὰ πόδια τράβηξε γιὰ τὴ Στοὰ Πεσματζόγλου ὅπου στὸ μικρὸ καφενεδάκι τοῦ βάρθους μαζευτότανε κάθε βράδυ ἡ παρέα τοῦ Σαραντούλη. Αὐτὸς πολιτικὸς συνταξιούχος τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ὁ Γιάννης Καστρινὸς, παραγγελιοδόχος, καλὸς σὰν ἄνθρωπος καὶ σὰ φίλος, μὰ πού τᾶρξε νὰ πειράζει, σοβαρὸς καὶ μὲ τὸ γάντι, καὶ νὰ σκαρώνει πού καὶ πού φάρσες ἀκίνδυνες, ὁ Κώστας ὁ Κουτρομπῆς, ἔμποροῦπάλληλος, ὁ Ἄντρέας ὁ Περαντῆς, ξεπεσμένος δικηγόρος κί ἕνας-δυὸ ἄλλοι.

Ἦσαν ὅλοι μαζεμένοι ἐκεῖ. Καὶ τὸν ὑποδεχτήκανε μὲ χοχὸί σὰν κάθε βράδυ. Αὐτὸς προχώρησε κορδωμένος, χαμογελῶντας μὲ συγκατάβαση, καὶ πῆρε θέση ἀνάμεσά τους, ἀποφασισμένος νὰ γίνεи τὸ κέντρο τῆς παρέας κί ἀπόψε ὅπως καὶ ψὲς καὶ προψὲς καὶ κάθε βράδυ.

Ἄνοιξε συζήτηση γιὰ τὰ πολιτικὰ γιὰ ν' ἀναπτύξει τὶς ιδιότυπες ιδέες του πού δὲν ἐπέτρεπε σὲ κανένα νὰ τὶς ἀντικρούσει.

—Ἄκουσε Σαραντούλη, τοῦπε ὁ Καστρινὸς, ὅσο πᾶς καὶ γίνεσαι πειὸ παράξενος, καὶ στὰ καμώματα καὶ στὶς ιδέες σου. Δὲν μ' ἀρέσει ἡ δουλειά σου.

Ὁ Σαραντούλης ταράχτηκε καὶ τὸν κύτταξε κατάφατσα.

—Γιατί μωρὲ Γιάννη! Ἀπὸ πού βγάξεις τέτοιο συμπέρασμα!.....

—Μὰ σοῦ εἶπα, ἀπ' τὰ λόγια σου, ἀπ' τὰ καμώματά σου, ἀπ' τὶς ιδέες σου.... Ὅλα σου εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τῶν ἀλλωνῶν. Καὶ κεῖνο πού μ' ἀνησυχεῖ περισσότερο εἶναι πὼς, ὅλες σου οἱ παραξενιές, ὅλες σου οἱ ιδιοτροπιές ἔρχονται ἢ μιὰ ὕστερ' ἀπ' τὴν ἄλλη, μὲ τὸν καιρό. Πρὸ πέντε μόλις χρόνων ἦσαν σὰν ὅλο τὸν κόσμο. Καὶ κανεὶς δὲν ξέρει ὡς πού θὰ φτάσεις.

—Τὸ γῆρας οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον! εἶπεν ὁ Περαντῆς.

Ὁ Σαραντούλης τοὺς κύτταξε ἕνα γύρο μὲ ὕφος ἀνήσυχου, φοβισμένου. Ἡ ματιὰ του ἔγινε παρακαλεστική.

—Γιὰ σταθῆτε ρὲ παιδιά! Ἐπειδὴ δηλαδὴ διαφωνοῦμε, εἶμαι σώνει καὶ καλὰ ιδιότροπος; Ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω

καθόλου τὸν ἑαυτό μου γιὰ ἰδιότροπο. Τὰ παραλέτε, τὰ παραλέτε.

—Ὁ τρελλὸς νοιώθει ποτές τὴν τρέλλα του; εἶπε τὸ ἴδιο σοβαρὸς ὁ Περαντῆς.

Ὁ Σαραντούλης γούρλωσε τὰ μάτια καὶ τὸν κύτταξε ἀλαφιασμένος. Ὁ Καστρινὸς τὸν ἄγγιξε στὸν ὦμο.

—Δὲν εἶπαμε πὼς εἶσαι καὶ τρελλός. Ὁ λόγος τὸ λέει. Μὰ εἶναι πρᾶμα νὰ ὑποστηρίζεις μ' ὅλη τὴ σοβαρότητα πὼς ἡ Ρωσσία παίξει παιγνίδι μαζὺ μὲ τὴν Ἀγγλία καὶ πὼς σὰν ἡ Γερμανία φάει τὴ Γαλλία ὁ Ρῶσσοσ θὰ χτυπήσει τὸν Γερμανό γιὰ νὰ μοιρασεῖ τὴν Εὐρώπη μαζὺ μὲ τὸν Ἑγγλέζο; Τέτοιες ἰδέες μονάχα ἕνας παλαθὸς μπορεῖ νὰ ὑποστηρίζει.

—Μά.. γιὰ στάσου μωρὲ Γιάννη!.... Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου. Μιὰ στιγμή νὰ σὰς ἐξηγήσω.

—Δὲν εἶν' ἀνάγκη τώρα νὰ ξαναρχίσουμε τὰ ἴδια, τὸν ἀντίκοψε ὁ Κουτρομπῆς. Ἡ γνώμη σου εἶναι βέβαια, μὰ γνώμη ἔχουν κι' οἱ τρελλοί. Ἡ μικρὴ παλαθωμάρα εἶναι νὰ κάθῃσαι νὰ μαθαίνεις βιολὶ τώρα στὰ γεράματα.

—Ἡ στὴν ἡλικία σου νὰ θῆς νὰς μὰς κάνεις νὰ πιστεέψουμε πὼς τὴν ἔχεις κείνη τὴ χήρα καὶ πὼς πᾶς καὶ τὴ θρίσκεις τρεῖς φορές τὴ βδομάδα.

—Καὶ τὸ χειρότερο, εἶπε ὁ Καστρινός, εἶναι πὸν τελευταῖα ἄρχισες νὰ μιλάς ἀόριστα γιὰ κάτι πὸν σκεδιάζεις, γιὰ κάτι εὐχάριστο πὸν σὲ προσμένει στὸ μέλλον, ξέρω γὼ κάτι τέτοιο πὸν δὲν τὸ κατάλαβα καλά. Πάντως μιλάεις γιὰ τὸ μέλλον σὰν εικοσάχρονο παλληκᾶρι. Ξεχνᾶς πὼς ὀδεύεις γοργὰ γιὰ τὸ τέρμα Σαραντούλη!

Ἡ συζήτηση συνεχίστηκε ἔτσι γιὰ κάμποσο ἀκόμα καὶ τὰ πειράγματα ὀλοένα χόντραιναν. Φουρκισμένος κι' ἀλαφιασμένος μαζὺ ὁ Σαραντούλης σηκώθηκε νὰ φύγει. Ἄδικα πασκίσανε νὰ τὸν κρατήσουν, ἐκφράζοντάς του μετανοιωμὸ γιὰ τὰ ὄσα τοῦψαλλαν. Ὁ Σαραντούλης ἔφυγε μὲ περήφανη περπατησιά, συλλογιζόμενος πὼς ἄνθρωποι κοινοὶ σὰν κι' αὐτοὺς ἦταν ἀνίκανοι νὰ τὸν καταλάβουν.

Φτάνοντας σπῆτι ἔβγαλεν ἀπ' τὴν τζέπη του τὸ ποίημα καὶ τὸ ξεδίπλωσε πᾶν στὸ τραπέζι. Κούνησε τὸ κεφάλι του ἔλεεινολογῶντας τὸν ἑαυτό του. Ἄκουῃs ἐκεῖ! Σ' αὐτὰ τὰ γουρούνια θὰ διάβαζε τέτοιο τραγοῦδι! Καὶ περίμενε νὰ τὸ νοιώσουν, νὰ τὸ ἐχτιμήσουν! Μὰ πού ἦταν λοιπὸν τὰ μάτια του τόσα χρόνια πὸν τοὺς ἔκανε παρέα καὶ δὲν τοὺς ἔννοιωθε τί ἄνθρωποι ἦσαν! Εἶν' ἀλήθεια πὼς εἶναι κάμποσοι μὴνες τώρα πὸν ἄρχισε νὰ ὑποψιάζεται τὴν κατωτερότητά τους, μὰ μόλις τώρα τελευταῖα πῆρε κάθο ὀριστικά μὲ ποιὸς εἶχε νὰ κάνει. Καὶ τ' ἀποψινὸ ἔκανε πειὸ σταθερὴ, πειὸ ἀπόλυτη τὴν πεποίθησή του.

Ἐκανε μιὰ βδομάδα νὰ πατήσῃ στὸ καφενεδάκι. Τίς

πρώτες δυο-τρεις μέρες ό Σαραντούλης δέ γνοιόστηκε και τόσο. Πήγαινε στο «Πανελλήνιο» που συχνάζανε κάτι πατριώτες του, καθόταν μαζί τους, άμίλητος τις πειό πολλές φορές και ξεχνούσε τους άλλους.

Μά ύστερα άρχισε νά τους συλλογιέται. Γουρούνια, άξεστοι άληθινά. Πρό πάντων κείνος ό Καστρινός που θέλει νά σου κάνει τόν έξυπνο κι' όλο φυτιλιές θάνει κι' ύστερα μένει άπ' έξω και γουστάρει. Δέν έπρεπε όμως νά τους ξεσυνερίζεται και τόσο. Γιατί έτσι ξέπεφτε κι' αυτός στο έπιπεδο τό δικό τους. "Έπρεπε νά βασταχτεί ψηλά, νά κρατήσει τή θέση του, νά μείνει άνέγγιχτος, φυλαμένος κι' άτρώτος από τις ήλίθιες έξυπνάδες τους, τά πειράγματά τους και τις ταπεινές και χυδαίες γνώμες τους για τό άτομό του. Άκούς εκεί τρελλός, παλαβός! Βέβαια! Κάθε άνθρωπος άξίας είναι τρελλός για τό πόπολο, τό λαουτζικό, τό σκουληκάνθρωπο. Γιατί άληθινά τέτοιοι άνθρωποι είναι τά σκουλήκια του άνθρωπίνου γένους.

Τήν τετάρτη μέρα τά πόδια του μονάχα τους τόν τροβήξεανε κατά τή Στοά Πεσματζόγλου. Μά τόν συνεπήρανε ώς του Γαμβέττα. "Α νά χαθούν οί ήλίθιοι! Νά τους περάσει κιόλας ή ιδέα πώς τους παρακαλούσε! Δέν είχε ανάγκη τήν συντροφιά τους!

Τήν άλλη μέρα ώστόσο έβαλε τό ποίημα στην τζέπη, λέγοντας μέσα του πώς μπορούσε ν' άπαντήσει κανένα άνθρωπο τής προκοπής, μορφωμένο, νά του τό διαβάσει. Ιράβηξε για τό καφεεντάκι άποφασισμένος νά δώσει τόπο στην όργη, όχι για τίποτ' άλλο, μά νά μη νομίσουν τούτοι οί τιποτένιοι πώς τους λογάριαζε, πώς τους έδινε τόση σημασία, νά θυμώσει μαζί τους.

Μετάνοιωσε όμως και γύρισε στο «Πανελλήνιο». Σίγουρα θά τους πέρασε ή ιδέα πώς του κακοφάνηκε. Τάβαλε με τόν έαυτό του. Δέν έπρεπε νά λείπει ούτε μιá μέρα. Πρό πάντων τήν έπόμενη μέρα έπρεπεν όπωσδήποτε νά πάει στο καφεενείο. Νά πάει και νά καμωθει πώς είχε ξεχάσει όλα τους τά χτεσινοβραδυνά πειράγματα, πώς δέν τους είχε δώσει καμιá σημασία, πώς... Μά... για στάσου! Κείνη τή βραδειά δέν είχε φύγει θυμωμένος; Τάκανε μούσκεμα, μούσκεμα!

Τήν άλλη μέρα νωρίς νωρίς κάθησε έξω άπ' τό καφεεντάκι γωνία Πανεπιστημίου και Ίπποκράτους. Άπ' εκεί θά περνούσε ό Καστρινός για νά πάει στο δικό τους καφεενείο. Κείνος μόλις τόν αντίκρυσε άνοιξε τά χέρια του νά τόν άγκαλιάσει.

—Σαραντούλη! Τί έγινες βρε άδερφέ τόσες μέρες! Μά στ' άλήθεια θυμωσες για μερικά άστεία που σου είπαμε;

Κείνος δέχτηκε με ήρεμη επιφυλακτικότητα τις διαχύσεις του φίλου του, τόν βεβαίωσε πώς καμιá σημασία δέν έδινε σε τέτοια πράματα και του εξήγησε πώς έλειπεν αυτές τις μέρες

στην Έκάλη, καλεσμένος από κάποιο φίλο του. Και πώς καθόταν εκεί γιατί είχε κάποιο ραντεβού και σε μισή ώρα θ' αντάμωνε την παρέα. Ο Καστρινός τον άφισε συστήνοντάς του να μην άργήσει. Ο Σαραντούλης ήταν όλος χαρά. "Ωμορφα τὰ μπάλωσε. Άμ' τί! Κι' αν νόμισαν αυτοί οί κύριοι πώς τούς έκανε τὸ χατήρι να θυμώσει μαζί τους, ας θγάλουν αὐτὴ τὴν κουταμαροϊδέα!

Οί φίλοι του τὸν ὑποδέχτηκαν μ' ἀλαλαγμούς. Τὸν ρώτηξαν πῶς πέρασε στὴν Έκάλη κι' αὐτὸς τούς ἐήγησε καταλεπτῶς, κάνοντας σύγκαιρα τὴ σκέψη πῶς κατὰ θάταν ν' ἀργεῖ πότε πότε νὰ φανεῖ γιατί ἔτσι ἀναγκαστικά θὰ δυνάμωνε ἡ ἐχτίμηση ποὺ τοῦχανε. Ξαφνικά τοῦρθε μιὰ φαεινὴ ἰδέα.

—"Έγραφα καὶ μερικὰ τραγούδια. Ἀπὸ τὰ καλύτερα μάλιστα τῆς συλλογῆς μου. Δὲν ἔχασα ὀλότελα τὸν καιρὸ μου!

Καὶ θγάζοντας κείνο κεί τὸ ποίημα ἀπ' τὴν τζέπη του τὸ ξεδίπλωσε ἱκανοποιημένος, χαρούμενος γιὰ τὸ εὔρημά του. Οί φίλοι του γουρλώσανε τὰ μάτια. "Εννοιωθὰν ἐκπληξη καὶ περιέργεια.

—Τί ἔκανε λέει;... φώναξε ὁ Καστρινός καὶ τὸν σίμωσε κυττάζοντάς τον κατάμουτρα. Γράφεις καὶ ποιήματα τώρα; Συφορὰ μας! Ὁραῖα πᾶμε! Ἀπ' τὸ κακὸ στὸ χειρότερο!

—"Άρχισες πάλι τὰ ἴδια; τοῦκραξε ὁ Σαραντούλης, μὰ μονοστιγμῆς μαλάκωσε τὴ φωνή του γιατί δὲν ἔκανε νὰ θυμώσει μὲ δαύτους. "Επρεπε νὰ βαστιέται, νὰ δείχνεται ὡς τὸ τέλος ἀνώτερος ἄνθρωπος.

Μὰ κι' ὁ Καστρινός ἄλλαξε ὕφος. Τοῦ μίλησε μαλακώτερα καὶ χωρὶς διάθεση εἰρωνείας.

—"Ε, τί τὰ θέλεις Σαραντούλη μου, παραξενευόμαστε καὶ μὲ τὸ δίκιο μας. Τόσα χρόνια γνωριζόμαστε καὶ δὲν σὲ ξέραμε γιὰ ποιητὴ. Κι' ἔρχεσαι ἔτσι ξαφνικά, ἀναπάντεχα, νὰ μᾶς πεῖς πῶς γράφεις ποιήματα, πῶς ἔχεις ὀλάκερη συλλογή. Τέλος πάντων διάθασέ μας νὰ δοῦμε τουλάχιστο τὶ γράφεις.

—Θὰ σᾶς διαβάσω, αν καὶ δὲν πολυελπίζω νὰ νοιώσετε τίποτε. Χρειάζονται ψυχές ἐκλεπτυσμένες γιὰ νὰ νοιώσουν ποίηση σὰν τὴ δική μου, κι' οί καθημερινές σας ἀσχολίες φίλοι μου κι' ἀγαπητοί μου καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμό σας, σᾶς χόντρυναν τὴν ψυχὴ, σᾶς τὴν τύλιασαν, σᾶς τὴν ρόζιασαν.

—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ κομπλιμέντο! ἔκανε ὁ Περαντῆς. Ὁ Σαραντούλης τοῦρριξε μιὰ ματιὰ κι' ἄρχισε νὰ διαβάζει προοιμιάζοντας.

—Πρόκειται γιὰ μιὰ σειρά ἀπὸ σοννέτα μὲ ἀλληλεξάρτηση καὶ μυστικὴ συνέχεια μεταξύ τους. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔχουν τίτλους ξέχωρους μὰ τὸ κάθε σοννέτο ἔχει τὸν ἀριθμὸ

του. Τοῦτο πού θά σᾶς διαθάσω εἶναι τὸ δέκατο τρίτο. Ἡ σειρά ἔχει ἐνενηντα ἕνα σοννέτα καὶ φέρνει τὸν γενικό τίτλο : «Μελωδίες τοῦ Ἀπόθραυου».

Σὲ φτεροπόδα μαῦρο σὺ καὶ γὼ πεζῆ
Πῶς θά μπορέσω; Πῶς θά πηγαίνουμε τὰ δυὸ
Κατὰ πού σέρνεις με καὶ τ' ὀμμαδιῶ
μου πέρνοντας, ὁ νοῦς μου πῶς θά ὄνειροζεῖ;

Καὶ στὴν ὠχρόκρινην αὐγή, στὸ μouxρογάλαχτο ἡμερνὸ
Κρασοκατάνυχτης νυχτιᾶς τὸν ἴσκιο μέλλοντας νὰ διῶ
Νὰ γέρνει ἀπάγγεια μ' ἀχνό. Καὶ τῶν μουντόχρωμων θραδυῶν
Τὸ γέρμα μὴ κί' οἱ στοχασμοὶ ξάφνου ζητᾶνε τὸ πουρνό;

Κί' ἀργὰ κί' ἀγαλινὰ θά προβατοῦμε ἐμεῖς ξανὰ
Στις ἱερές τις ἐρημιές πού πρόφταση δὲ θάχουν
Καὶ μ' ὑπερκόσμια πνοή καὶ περηφάνεια

Θὲ νὰ σταθοῦμε ἀτράνταχτοι καὶ στὴν ὀρφάνεια
Ἀγάπη αἰώνια θ' ἀντιτάξουμε κί' ὅπου λάχουν
Ἀποχορτᾶτοι καῦμοί, μαζὺ θά κρᾶξουμε ὡσαννά!

Σὰν τέλειωσε τοὺς κύτταξε μὲ ματιὰ θριάμβου κί' ἱκανοποίησης. Κανένας δὲ μίλησε. Βουθαμάρα τοὺς εἶχε πιάσει ὄλους. Στέκανε κεῖ καὶ τὸν κυττάζανε σὰν χαζοί.

—“Ἐ πῶς σᾶς φαίνεται!....

“Ὅλοι γύρισαν καὶ κύτταξαν τὸν Καστρινό. Τοῦτος εἶπε μὲ ὕφος ἀργό, ἤρεμο :

—Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια ἐγὼ δὲν ἔχω καταλάβει γρῶ
Βέβαια παραδέχομαι πῶς εἶμαι ἀνίδεος ἀπὸ ὕψηλὴ ποίηση,
μὰ ὡστόσο....

—Τί ὡστόσο κί' ὕψηλὴ ποίηση καὶ κουρουφέξαλα! τὸν ἀντίσκοψε ὁ Περαντῆς. Ὁ Σαραντούλης εἶναι τρελλός! “Ἄν εἶχαμε ὡς τὰ τώρα καὶ καμιὰ ἀμφιβολία, τώρα σιγουρευτήκαμε!

Οἱ ἄλλοι γέλασαν ἐξὸν ἀπ' τὸν Καστρινό. Ὁ Σαραντούλης κατακόκκινος ἔρριχνε ματιές ἔχθρας καὶ περιφρόνησης στὸν ἀποτυχημένο δικηγόρο, ἕτοιμος νὰ ξεσπάσει. Τοῦτος, γυρίζοντας στὸ Σαραντούλη, ξακολούθησε :

—Σαραντούλη, Σαραντούλη, σκίσε τα αὐτὰ τὰ κουρελόχαρτα καὶ πήγαινε σὲ κανένα ψυχίατρο νὰ σὲ κυττάξει!

—Φταίω γὼ πού κάθομαι καὶ μιλῶ μὲ τέτοια χτήνη! μουρμούρισεν ὁ Σαραντούλης μὲς ἀπ' τὰ σφιγμένα δόντια του κί' ἀπόστρεψε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο.

—Σαραντούλη, εἶπε ὁ Καστρινός, ἐγὼ δὲν εἶμαι βέβαια τόσο ἀπόλυτος ὅσο ὁ Περαντῆς καὶ γι' αὐτὸ θάθελα νὰ συζητήσω μαζὺ σου. “Ἄστους αὐτοὺς τοὺς χυδαίους κί' ἔλα ξήγα μου τί θέλει νὰ πεῖ τὸ σοννέτο σου. Σοῦ εἶπα, εἶμαι ἀνίδεος ἀπ' αὐτά, μὰ σὲ βεβαιώνω πῶς θά ποθοῦσα μ' ὅλη μου τὴν

καρδιά νά μπῶ στὰ μυστήρια τῆς ὑψηλῆς τέχνης.

—Τώρα.... ἐσύ κοροϊδεύεις καμιά φορά, γύρισε καὶ τοῦπε ὁ Σαραντούλης μισοπεισμένος, μὰ ὅσο καὶ νᾶναι εἶσαι καλύτερος ἀπ' αὐτούς τοὺς ἀποτυχημένους πού στάθηκαν ἀνίκανοι νά δημιουργήσουν τὸ παραμικρὸ στὴ ζωὴ τους!

—Ἐδημιούργησες θλέπεις ἐσύ! τοῦ ἀπάντησεν ὁ Κουτρομπῆς εἰρωνικά.

—“Ὅτι δὲν ἐδημιούργησα τότε ποῦχα δεμένα τὰ χέρια, θὰ τὸ δημιουργήσω τώρα. Τὸ δημιουργῶ, τὸ δημιούργησα κίόλας! Περιμένετε κανένα μῆνα πού θὰ τυπωθεῖ τὸ βιβλίό μου καὶ θὰ δῆτε! Θὰ χαλάσει κόσμος! Καὶ τὸ τί ἔχω στὸ μυαλό μου, αὐτὸ εἶν' τὸ σπουδαιότερο! Σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ ὁ Νίκος ὁ Σαραντούλης θᾶναι στὰ στόματα ὄλωνῶν! Καινούργιους δρόμους θὰ χαράξω, ἀποδείχνοντας πῶς ἡ νιότη τῆς ψυχῆς δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὴ νιότη τοῦ κορμιοῦ! “Ἄς εἶμαι μεσήλικας...

—Γέρος θές νά πεῖς! τὸν ἀντίσκοπεν ὁ Περαντῆς κι' οἱ ἄλλοι χαχάνισαν.

Τοῦ Σαραντούλη τοῦ κόπηκε ἡ φόρα. Κοκκίνισε, ξεροκατάπιε καὶ κύτταξε τὸν Καστρινὸ σὰν νὰ τοῦ ζητοῦσε βοήθεια.

Τοῦτος εἶπε ἤρεμα :

—Παιδιά, λέω ν' ἀφίσουμε τ' ἀστεῖα κι' ὁ Σαραντούλης νὰ μᾶς ἀναλύσει τὸ ποίημα γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὸ ἐχτιμήσουμε ἀπάνω κάτω καὶ νὰ μὴν ἐκφέρουμε κρίσεις ἐπιπόλαιες γιὰ κᾶτι πού δὲν τὸ νοιώσαμε.

—Βρὲ σεῖς, τοὺς μπῆκε ξεθαρρεύοντας τώρα ὁ Σαραντούλης, ἂν εἶχατε κουκοῦτσι κρίση καὶ τόση δὰ προσοχὴ νὰ δίνατε στὸ διάβασμα, θὰ νοιώθατε πῶς ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ σοννέτου εἶναι τούτη : Πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τραβάει πάντα σ' ὀρίζοντες μακρυνούς κι' ἐμεῖς εἶμαστε ἀνίκανοι νὰ τὴν ἀκολουθήσουμε. Μοιραῖα λοιπὸν ἐπακολουθεῖ μιὰ ἀνισορροπία δυνάμεων πού γεννᾷ ὅλη τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ κακοδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου. Καταλάβετε; Αὐτὴ εἶναι κι' ἡ κεντρικὴ ἰδέα ὄλου τοῦ ἔργου.

—Καλὰ, ἄς ποῦμε πῶς καταλάβαμε, εἶπε ὁ Περαντῆς. Θὰ κάνω ὅμως μιὰ παρατήρηση, πού εἶμαι σίγουρος πῶς θὰ τὴν βρεῖς σωστή. Αὐτὲς οἱ ἀνισορροπίες πού λές εἶναι σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους οἱ ἴδιες; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἐμένα λόγου χάρη ἡ ψυχὴ μου δὲν γοργοπετάει καὶ τόσο κι' ἔτσι μπορῶ καὶ τὴν προφτάνω εὐκόλα. Ἡ δική σου ὅμως ὡς φαίνεται ἔχει τὴν γρηγοράδα τῆς ἀστραπῆς καὶ τὸ γερασμένο σου κορμὶ κακόμοιρε Σαραντούλη ἔχει ἀπομεινεί μίλλια καὶ μίλλια πίσω, ἐξ οὗ ἀνισορροπία ἀθεράπευτη!

Ἥχερά χάχανα ὑποδέχτηκαν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Περαντῆ. Ὁ Σαραντούλης σὰν παπαροῦνα σηκώθηκε ξεχνώντας νὰ δεῖξει τὴ μακροψυχία καὶ τὴν ἀνωτερότητα πού λο-

γάριαζε. Ὁ Καστρινὸς ὅμως τὸν ἄρπαξεν ἀπ' τὸ χέρι.

—Κάτσε Σαραντούλη! Ἐσεῖς νὰ σκάσετε! Φτάνουν τ' ἀστεῖα. Τώρα πρέπει νὰ μιλήσουμε σοβαρά. Κάτσε σοῦ λέω!

Ὁ Σαραντούλης ἔκατσε σιγά. Κύτταξε δειλὰ τὸν Καστρινὸ σὰν τὸ μαθητοῦδι τὸν αὐστηρὸ δάσκαλο.

—Εἶπες πὼς τὰ ποιήματά σου θὰ τὰ βγάλεις σὲ βιβλίο. Εἶναι κανέννας ἐκδότης πού ἀναλαμβάνει, γιὰ θὰ τὰ βγάλεις μὲ λεφτὰ δικά σου;

—Μὲ δικά μου λεφτὰ. Τὶ τὸν θέλω τὸν ἐκδότη;

—Μὰ θὰ σκορπίσεις τὰ λεφτὰ σου στὸν ἄερα μωρὲ Σαραντούλη, καταλαθαίνεις τί πᾶς νὰ κάνεις; Ἐσὺ λεφτὰ δὲν ἔχεις. Κάτι ψευτοοικονομίες πού ἔχεις γιὰ ὦρα ἀνάγκης πᾶς νὰ τὶς πετάξεις στὴν καταβόθρα;

—Σῶπα Καστρινὲ καὶ δὲν ξέρεις σὺ ἀπὸ τέτοια. Στάσου νὰ σοῦ κάνω τὸ λογαριασμὸ καὶ θὰ δεῖς. Ὅλο τὸ βιβλίο θὰ κοστῖσει κοσπέντε χιλιάδες δραχμὲς σὲ δυὸ χιλιάδες ἀντίτυπα. Ἡ τιμὴ του θάναι πενήντα δραχμὲς. Λοιπὸν : ἀπ' τὶς δυὸ χιλιάδες κομμάτια τὰ διακόσια πὲς θὰ χαριστοῦνε στοὺς κριτικούς, στὶς ἔφημερίδες, στοὺς συνάδερφους, φθορὲς κ.λ.π., μένουν χίλια ὄχτακόσια. Ἀπ' τὶς πενήντα δραχμὲς πάλι οἱ δέκα θάναι προμήθεια τῶν βιβλιοπωλείων, μένουν σαράντα. Χίλια ὄχτακόσια κομμάτια ἀπὸ σαράντα δραχμὲς μᾶς κάνουν ἐβδομηντα δυὸ χιλιάδες. Ἐξω οἱ κοσπέντε, θάχω καὶ σαρανταεφτὰ χιλιάδες κέρδος.

Καὶ τοὺς κύτταξε κορδωμένος, περήφανος, ἀχτινοβόλος!

—Βρὲ κουτομῶγια, τοῦκραξεν ὁ Περαντῆς, θὰ βρεθοῦνε δυὸ χιλιάδες ζωντόβολα νὰ γοράσουν τὶς χαζομάρες σου; Μὰ πού περπατᾶς μωρὲ; στὰ σύννεφα;

—Σαραντούλη, τοῦπε κι' ὁ Καστρινὸς, αὐτὰ ὅλα εἶναι ὀνειρα. Κανέννας δὲ γοράζει σήμερα ποιήματα καὶ μάλιστα σὰν τὰ δικά σου. Ὅχι ἐβδομηνταδυὸ, οὔτε δυὸ χιλιάδες δὲν θὰ πιάσεις. Ἡ κι' ἂν τὶς πιάσεις θὰν' ἀπὸ τὸ ξεπούλημα μὲ τὴν ὀκᾶ. Λοιπὸν σὰν θὲς καὶ σοῦ γουστᾶρει γράφε ποιήματα, διάβαζέ μας τα κιόλας, κομμάτια νὰ γένει, μὰ πρὸς Θεοῦ μὴ δώσεις λεφτὰ νὰ τὰ τυπώσεις. Θὰ σκορπίσεις τὶς οικονομίες σου κι' ἔρχονται γεράματα, κᾶνα ἀπρόοπτο, καμιά ἀρρώστεια...

Ὁ Σαραντούλης εἶχε κοκκινίσει ὅσο ποτὲς στὴ ζωὴ του. Ἐννοιωθε νὰ πνίγεται ἀπ' τὴ σύγχιση, χίλια δυὸ συναισθήματα ἀναδεύονταν μέσα του. Ἐννοιωθε ὡς καὶ μίσος ἐναντία σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού τοῦ μιλοῦσαν μὲ ὕφος δογματικό γιὰ πράματα πού δὲν τ'ἀννοιωθάν, πού δὲν σκάμπάζαν ἀπὸ δαῦτα, καὶ τιποτένιοι αὐτοί, ψοφήμια, πνευματικοὶ ἀπόκληροι, τολμούσανε νὰ τοῦ δώσουν συμβουλές. Σηκώθηκε καὶ μὴ δίνοντας προσοχὴ στὰ λόγια τους, πού προσπαθοῦσαν

νά τὸν συγκρατήσουν, ἔφυγε κρᾶζοντάς τους μὲ θυμό;
—Σὰς περιφρονῶ!

*

Ὁ Σαραντούλης ξέκοψε πάλι ἀπ' τὴν παρέα, μὰ ὁ Καστρινὸς σὰν εἶδε πὼς δὲν φάνηκε δυὸ—τρῆς μέρες, πήγε στὸ σπίτι καὶ τὸν βρῆκε. Τοῦ τάπε κι' ἔτσι, τοῦ τάπε κι' ἄλλοιῶς, ἀδύνατο νὰ τὸν μεταπέσει. Καὶ ξόδεψε ὅλες τὶς μικρές του οἰκονομίες κι' ἔβγαλε τὸ βιβλίον. Κι' ὁ Σαραντούλης ἔτριβε τὰ χέρια του ἀπὸ εὐχαρίστηση καὶ περίμενε ὑπομονετικὰ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία ποὺ θάφτανε ἄφευκτα, μοιραῖα, σίγουρα.

Δὲν πολυδυσκολεύτηκε ὁ Καστρινὸς νὰ τὸν καταφέρει νὰ ξανάρχεται στὴν παρέα. Στὴν εὐτυχία καὶ τὴν χαρὰ ποῦνοιωθε ὁ Σαραντούλης εὐκόλα τοὺς συγχώρεσε. Κι' ἀφοῦ τὸν παρακαλοῦσανε κιάλας ἐννοιωθε τὴ φιλοτιμία του ἱκανοποιημένη. Καὶ κείνοι τὶς πρώτες μέρες ἀπόφευγαν νὰ τὸν πειράξουν. Μόνο σὰν ἐκεῖνος τοὺς ἀνάπτυσσε μὲ ἄμετρη αἰσιοδοξία τὶς ἐλπίδες του ποὺ γιὰ κείνον ἦσαν βεβαιότητες, κουνοῦσαν τὸ κεφάλι τους μὲ σκεπτικισμό καὶ μονάχα ὁ Περαντῆς ξακολουθοῦσε νὰ τοῦ μπαίνει, μὰ οἱ ἄλλοι τὸν ἀπόπερναν γιὰ νὰ μὴ φτάσουν πάλι τὰ πράματα στὰ ἄκρα.

Ὅλη μέρα ὁ Σαραντούλης εἶχε τρεχάματα. Τυπογραφεῖα, χαρτοπωλεῖα, βιβλιοδετεῖα, ὕστερα βιβλιοπωλεῖα, ἔφημερίδες, περιοδικά, κακὸ, φασαρία. Καὶ τ' ἀπόγεμα κατάκοπος πήγαινε στὸ καφεενεδάκι, ἔβρισκε τὴν παρέα του, τοὺς ξάνοιγε τὴν καρδιά του καὶ δὲν ἀποθαρρύνουνταν ἀπ' τὴν κρύα ἀνταπόδοση ποῦβρισκαν σ' αὐτοὺς τὰ ὄνειρά του, οἱ ἀπαντοχές του. Καὶ σὰν τέλειωσαν ὅλες τοῦτες οἱ φασαρίες, πρόσμενε πειὰ μὲ λαχτάρια τὴ γνώμη τῶν κριτικῶν καὶ τ' ἀποτελέσματα τῆς ποῦλησης.

Πρῶτὸ ἀπ' ὅλα τὰ φύλλα ἔγραψεν ἡ «Πρωῖα». Ἦταν ἐνα σύντομο σημειῶμα ὅπου ὁ συγγραφέας του ἔκφραζε τὴν ἀπορία του πὼς βρέθηκε ἄνθρωπος νὰ γράψει τέτοια πράματα καὶ νὰ διαθέσει λεφτὰ νὰ τὰ τυπώσει. Τοῦρθε σὰν καμουτσιὰ κατάμουτρα τοῦ Σαραντούλη. Ὅλη τὴν ἡμέρα δὲ βγήκε ἀπ' τὸ σπίτι του, ἀπ' τὴν κάμαρά του, παραδομένους στὶς πειὸ μαῦρες σκέψεις καὶ στὰ πειὸ ἀντίθετα συναισθήματα.

Τὶς πρώτες ὥρες εἶχε βυθιστεῖ στὸ πειὸ μαῦρο βάραθρο, ὅπου σὰν βρωμερὰ κι' ἀνελέητα θεριὰ φωλιάζανε ἡ ἀπογοήτευση κι' ἡ ἀβεβαιότητα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ ὅλα, γιὰ τὸ κάθε τί. Ἔκανε ἀφάνταστους ἀγῶνες νὰ λεπτερωθεῖ ἀπὸ τοῦτο τ' ἀλαφιαστικὸ σκοτάδι καὶ τὰ δαιμόνια ποὺ τὸ κατοικοῦσανε καὶ μ' ἀδύνατο χέρι πάσκιζε νὰ συγκρατήσῃ κάποια σιγουριά ποὺ μόλις τὴν ἄρπαχνε ἔκανε νὰ τοῦ φύγει. Ἰσαμε τὸ βράδυ στεκόταν καὶ δὲν στεκόταν στὰ πόδια τῆς ἡ βεβαιότητα πὼς ὁ συντάκτης τούτου τοῦ σημειώματος δὲν εἶχε καταλάβει γρῦ ἀπὸ τὸ ἔργο του, πὼς εἶναι ζήτημα ἂν τῶχει δια-

θάσει καλά-καλά και πώς κοντά στ' άλλα ήταν μοχθηρός κι' επιπόλαιος. Παρ' όλ' αυτά δέν τόλμησε νά πάει στο καφεναδάκι.

Κι' όταν μετά τρείς μέρες ἀποφάσισε νά πάει εἶχε ἔτοιμη τὴ δικαιολογία : Κάτι εἶχε σταθεῖ μεταξύ τους πρὸ καιροῦ και δέν τὸν χώνευε. Καὶ τοῦ τὴν ἔφερε ἀπὸ σπόντα. Μὰ ὅλ' αὐτὰ ἦταν γιὰ νά πείσουν τοὺς ἄλλους. Γιατί ὁ Σαραντούλης δέν πείστηκε, ὅσο και νά βεβαίωνε τὸν ἑαυτὸ του γιὰ τὸ ἐνάντιο. Τοῦτο τὸ σύντομο σημείωμα στάθηκε ἱκανὸ νά ραγίσει τὴν πεποίθησή του, ὅσο και νά φαινόταν φτιαγμένη ἀπὸ ἀκατάλυτο γρανίτη. Κι' ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες τόσο και λιγώτερο πρόσμενε τὴ δικαίωση ἀπ' τοὺς ἄλλους κριτικούς. Κι' ὅσο γιὰ τὸν χαλασμὸ κόσμου ποῦ θ' ἀκολουθοῦσε τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἔργου του, τοῦτο τὸ πρᾶμα τὸ ταξινομοῦσε τώρα μοναχὸς του στο σурτάρι τῆς ἀσοθάρευτης φαντασίας.

Σὲ κάμποσες μέρες ἔγραψε ἡ «Ἀκρόπολις». Ὁ συνεργάτης τῆς ἔγραφε γιὰ πολλὰ ἔργα μαζὺ στο ἴδιο σημείωμα. Τρεῖς ἀράδες ὅλες ὅλες κοινότυπες κι' ἀσήμαντες. Τοῦτος ἦταν φίλος τοῦ Σαραντούλη κι' ἔλπιζε πολλὰ ἀπὸ αὐτόν. Ἐφημερίδα καμιά ἄλλη δέν ἀσχολήθηκε με τὸ βιβλίο του. Στὴν ἀρχὴ σκέφτηκε νά πάει νά διαμαρτυρηθεῖ, νά τοὺς θρῖσει, μὰ τὸ σημείωμα τῆς «Πρωῖας» τὸν ἀντίσκοψε, τοῦκοψε τὴ φόρα. Καὶ τὰ «Νεοελληνικά Γράμματα» κάτι πειραχτικὸ ἔγραψαν και τίποτε πειά. Σιγὴ. Σιγὴ ἄμετρη, σιγὴ καταδικαστικὴ!

Ὁ Σαραντούλης κατάντησε πτώμα. Μαζὺ με τὶς ἐλπίδες του σαρώθηκε κι' ἡ πεποίθησή του, μαζὺ με τὰ ὄνειρά του ξανεμίστηκε κι' ἡ θέλησή του, μαζὺ με τοὺς χαρτένιους πύργους του κατρακύλησε και τὸ φιλότιμό του, ὁ ἐγωῖσμός του, ἡ περηφάνειά του. Δέν τὸν ἔννοιαζε νά περιφέρει στο καφενεῖο τὴν κατάπτωσή του, νά δείχνει στὴν παρέα τὴν ψυχικὴ του γύμνια, τὸ στραπάτσο του, τὴ μομπή του. Καὶ ξεδιάντροπα τοὺς κύταγε στὰ μάτια, κι' ἡ ξεδιαντροπία του ἦταν γέννημα τῆς κατάντιας του, θρέμμα τῶν σκουληκιῶν ποῦ σαρακοφάγανε τὴ σιγουριά του.

Κεῖνοι ὡστόσο δέν φανῆκαν νά χαίρουνται ποῦ βγῆκαν ἀληθινοὶ και κεῖνος ὄνειροπαρμένος και τοῦτο τὸ πρᾶμα σὰν νάχυσε κάποιον θάλασμο στὰ πονεμένα σπλάχνα τοῦ Σαραντούλη. Δειχτήκανε λεπτοὶ στὴ συφορά του, ἀποφεύγοντας νά κάνουν κουβέντα γιὰ τὸ βιβλίο του ἐξὸν ἂν τοὺς μιλοῦσε αὐτός, και πάλι με προσοχὴ καταπιάνονταν με τέτοια κουβέντα, προσοχὴ και διάκριση.

Κι' ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ τὸ Σαραντούλη νά μετρήσει και τὴν πούληση. Με χίλιες λαχτάρεις ἀποφάσισε νά πατήσσει τὸ πόδι του στὰ βιβλιοπωλεῖα. Μὰ ἦταν πρᾶμα ποῦ θὰ γενόταν κι' ὅσο ἀργοῦσε τόσο ἦταν χειρότερα. Μετρήθηκε λοιπὸν κι' ἡ πούληση : δεκαεφτά ἀντίτυπα ὅλα ὅλα. Κι' ὁ Σαραντούλης ἀναρωτήθηκε μ' ἀπορία ποῦ νά βρέθηκαν δεκαεφτά ἄνθρωποι νά

γοράσουν τὸ βιβλίο του καὶ τί σόϊ ἄνθρωποι ἦσαν τοῦτοι!

Κεῖνο τὸ βράδου ὁ Σαραντούλης ἔκλαψε. Ἀλήθεια ἔκλαψε! Κι' ἀναρωτήθηκε μὲ πίκρα τί ἦταν κεῖνο πού γεννάει τὴ δόξα τ' ἀνθρώπου : ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μας, οἱ ἰκανότητές μας, τὸ μυαλό μας, ἡ θέλησή μας, γιὰ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ ἀπέξω, ἡ ξένη θέληση, ἡ τυφλὴ δύναμη τῆς Κοινῆς Γνώμης!... Καὶ μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος νὰ δημιουργήσει κάτι, ἕνα ἔργο σοβαρό, πού νὰ μπορεῖ ν' ἀντιστέκεται στὸ χρόνο, μπορεῖ νὰ δημιουργήσει κανεὶς στὸ τέρμα τῆς ζωῆς του;

Μιὰ θλίψη ἀνάβλυζε ἀπ' τὰ κατὰβαθα τοῦ εἶναι του καὶ τὸν πλημμύριζε ὀλάκερο στὴ θύμηση τῆς χαμένης του ζωῆς, στὴ σκέψη πὼς ἄφισε ἐπιπόλαια ὀλάκερη τὴ ζωὴ του νὰ περάσει στεῖρα κι' ἄγονη περιμένοντας τὸ τέρμα γιὰ νὰ σηκώσει τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια σὲ μιὰ ἐνατένιση ψηλότερη, εὐγενέστερη, ἰδεαλιστικότερη. Καὶ νὰ τώρα πού τὰ χέρια του τρέμουν κι' εἶναι ἀνίκανα νὰ κάνουν τὴν κίνηση τῆς δέησης καὶ τοῦ ὑψωμοῦ, καὶ τὰ μάτια του θαμπωμένα καὶ κουρασμένα ἀπ' τὸ χρόνο εἶν' ἀδύναμα νὰ στηλωθοῦν σὲ θεῖα ἐνατένιση.

Ὡστόσο εἶχε πιστέψει τυφλά, ἀπόλυτα, στὴ δυνατότητα μιᾶς ἀνώτερης δράσης, πίστεψε ἀκλόνητα στὶς δυνάμεις του, στὶς δυνατότητές του, στάθηκε ἀντιμέτωπος στὸν κοινὸ νοῦ, στὴν κοινὴ λογικὴ, στὴν κρίση τῶν ἀνθρώπων, ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Βρίσκονταν λοιπὸν ἡ κρίση του σὲ σύγκρουση μὲ τὴν κρίση ὄλων τῶν καὶ πίστεψε πὼς τὸ σωστὸ ἦταν μὲ τὸ μέρος του, πίστεψε πὼς νίκησε ἕνας αὐτὸς ὄλο τὸ κόσμο!

Πίστεψε, μὰ τώρα σὰν νὰ μὴ μπορούσε πειὰ νὰ τὸ πιστέψει, σὰν νὰ χαλάρωσε ἡ πίστη του. Τότε; "Ἄν εἶχε τᾶδικο αὐτὸς καὶ τὸ δίκιο οἱ ἄλλοι, ἂν πιστεύοντας πὼς ἦταν κάτι τὸ μεγάλο, ἀντίθετα ἦταν ἕνα τίποτε, ἕνα κάτω ἀπ' τὸ τίποτε, τότε; Ἦταν λοιπὸν τρελλός; Καὶ τί ἄλλο ἦταν ἡ τρέλλα παρὰ τὰ ξεμάκρεμα τῆς κρίσης ἀπ' τὸ κοινὸ κοπάδι; Κι' ἡ κρίση ἡ δική του εἶχε ξεμακρύνει πολὺ, πάρα πολὺ, πλανήθηκε μονάχη ζητώντας τὸ ἰδεῶδες, μ' ἀνίκανη νὰ πολεμήσει τὸ λύκο πού τὸ φύλαγε καὶ θὰ γενόταν ἀφευκτα βορὰ του, κοινὴ καὶ σιγούρη τιμωρία γιὰ κάθε παραστράτημα.

Ἦταν λοιπὸν τρελλός; Μὰ ἕνας τρελλὸς δὲν κάνει τέτοια σκέψη. Μὰ γιὰτί ὄχι; "Ἰσως στὸ πρῶτο στάδιο οἱ τρελλοὶ νὰ συναισθάνωνται τὴν τρέλλα τους, νὰ νοιώθουν πὼς τὸ μυαλό τους λασκάρει, παραστρατάει, στραβοπατάει, κλονίζεται, πέφτει. Καὶ σὰν πέσει, τότες ἡ μουντόχρωμη ξεγνοιασιὰ ἀπλώνεται ὀλοῦθε καὶ τ' ἀχνοσκέπαστο μυαλό ἀπόζητάει τὸ σκῆπτρο τοῦ κόσμου : ἕνας εἶναι ὁ λογικὸς κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι εἶναι τρελλοί!

Γεμᾶτος λαχτάρεις κι' ἀλαφιάσματα, ὁ Σαραντούλης τράβηξε κατὰ τὸ καφενεῖο. Τὸ γκρεμοτσάκισμα τῶν ὀνείρων του, τ' ἀνάλωμα καὶ τ' ἀνεμοσκόρπισμα τῆς αὐτοπεποίθησής του. τοῦ φαινόταν παράξενο, ἀπίστευτο. Μὰ ἦταν στ' ἀλήθεια ἕνα

γεμάτο μπαλλόνι, πού ξεφούσκωσε, γιά ὁ κόσμος ἀνίκανος νά νοιώσει τήν ἀξία του, ἀδύναμος ν' ἀτενίσει τὸ φῶς πού σήκωσε ψηλά μέ γιγάντειο χέρι, τὸν γδikiόταν μέ κατατρεγμό, μοχθηρία κι' ἀγνοια; Μά... ἔτσι δέν σκέφτονται οἱ τρελλοί; ἔτσι δέν... "Αχ Θεέ μου!... Περπατῶντας λύγιζαν τὰ πόδια του κι' ἕνας φιλὸς ἴδρος νότιζε τὸ μέτωπό του.

Ἡ παρέα τὶς τελευταῖες μέρες βλέποντας τὴν ἀδιαφορία ποῦδειχνε ὁ Σαραντούλης, ξεθάρρεψε κι' ἡ πεθυμία τους ἦταν ν' ἀρχίσουνε πάλι νὰ τὸν πειράζουν. Ἦταν μέσα στοῦ αἵμα τοῦ Καστρινοῦ καὶ τὸν μιμόντανε κι' οἱ ἄλλοι συνεπαρμένοι, χωρὶς ὡστόσο νὰ φτάνουν τὴ φινέτσα του.

—Πρέπει νὰ τοῦ φτιάξουμε καμιὰ φάρσα, πρότεινε ὁ Καστρινός, ἀνώδυνη θέβαια, μὰ πού νὰ τοῦ κόψει γιά καλὰ τὴν ὄρεξη γιά τέτοιες παλαθωμάρες. Τὴ λυπήθηκε ἡ ψυχὴ μου κείνη τὴ φουκαριάρα τὴν ἀδερφή του. Ἀκοῦς ἐκεῖ κοσπέντε χιλιάρικα νὰ πᾶ νὰ τὰ πετάξει στὸν ἄνεμο ὁ ἀρχιβλάκας!

Ὁ Σαραντούλης μπῆκε στοῦ καφενεῖο μ' ἀποκρυσταλλωμένην στοῦ μυαλοῦ του τὴ σκέψη πῶς ἦταν ἀναγκαῖο ν' ἀνοίξει κουβέντα γιά τρελλούς, γιά τὴν τρέλλα, ἀψηφῶντας τὰ πειράγματα τούς, ἀδιαφορῶντας γιά τὸ κάθε τί, φτάνει νάβγαζε ἕνα συμπέρασμα, ἕνα χρήσιμο μάθημα γιά τὸν ἑαυτοῦ του, νὰ ξέρει ποῦ θρίσκεται, νὰ ξεδουαλύνει ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἀχνούς πού τὸν κύκλωναν, ἂν πατάει σὲ στέρεη γῆ γιά σὲ θοῦρκο προδοτικὸ κι' ἀπύθμενο.

Καὶ πρὸς κατάπληξή του κι' ἄμετρό του τρόμο, μόλις ἔκατσε στὴ καρέκλα, ὁ Καστρινός ἄρχισε νὰ λέει :

—Ρε παιδιά, σήμερα τὸ πρωτὶ πετάχτηκα ὡς τὸ Δαφνὶ κι' εἶδα κάποιον παλλὸ μου συνάδελφο ἀπὸ τότες ποῦμουνα λογιστής στοῦ Χρυσοφίδη. Βρὲ τὸν φουκαρᾶ! Τὸν λυπήθηκε ἡ ψυχὴ μου!

—Τί, τρελλὸς εἶναι;

Ὁ Σαραντούλης λαχάνιασε ἀπ' τὴν ἀγωνία. Τοῦ φάνηκε σ' ἂν νὰ μάντεψαν τὴ σκέψη του καὶ πῶς ξεπίτηδες ἄρχισαν τέτοια κουβέντα, τὴν κουβέντα πού λογάριαζε ν' ἀρχίσει αὐτός, γιά νὰ τὸν πειράξουν, νὰ τὸν κοροϊδέψουν. Ἐννοιωθε σ' ἂν ταπεινωμένος, ἐξευτελισμένος, ἐννοιωθε πῶς πιάνοντας τέτοια κουβέντα στοῦ στόμα τους εἶναι σ' ἂν νὰ τοῦφερναν ἀπὸ σπόντα πῶς εἶναι τρελλός, ἄρα τὸν θεωροῦσαν τρελλὸ καὶ στέκουνταν ἀντίκρου τοῦ εἰρωνικά καὶ παίζανε μέ τὴν κατάντια του.

Τοῦ ρχόταν νὰ κλάψει, τοῦ ρχόταν νὰ ζητήσει ἔλεος, τοῦ ρχόταν νὰ τοὺς ρωτήξει καθαρὰ: εἶναι γιά δέν εἶναι τρελλός; Κι' ἂν εἶναι; "Αχ Θεέ μου! Μὰ ἄς ἀκούσει, ἄς ρωτήξει, ἄς μάθει! Λοιπόν; Ὁ Καστρινός πῆγε στοῦ Δαφνί. Λοιπόν; Τί τρέλλα εἶχε ὁ φίλος του; Τί εἶδους τρελλοὶ εἶναι κεί μέσα, εἶδε, κουβέντιασε μαζύ τους;

—Λοιπόν ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ φίλου μου εἶναι λιγάκι πε-

ρίεργη. Ἡ τρέλλα του ἦταν μιὰ μεγαλομανία πὺ τὸν ἔκανε νὰ φαντάζεται πὺς ἀπ' αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος, κι' ὄλο καὶ κάτι σκεδίαζε, κάτι τὸ μεγάλο, κάτι τὸ τρομερὸ πὺ θάλλαζε τὴν ὄψη τοῦ κόσμου. Τρέλλα ἀνώδυνη γιὰ τοὺς ἄλλους, μὰ τρομερὰ ἐπιζήμια γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τοὺς δικούς του. Γιὰτὶ παρατοῦσε κάθε δουλειὰ καὶ καταξοδευόταν κάνοντας ξέρω καὶ γὼ τί λογιῆς πειράματα μὲ διάφορα ἐργαλεῖα, σωλῆνες, ἀμπούλες, σκόνες, ὑγρά, φάρμακα, σὰν τοὺς παληοὺς ἀλχημιστές. Στὸ τέλος τὸ πρᾶμα κατάντησε κι' ἐπικίνδυνο γιὰτὶ—ποῖος ξέρει—μπορεῖ ν' ἀνακατευόταν καὶ μὲ τίποτε δηλητήρια ἢ μπορεῖ νάβαζε φωτιά στὸ σπῖτι, ὅλα νὰ τὰ φοβάται κανεῖς. Καὶ σὰν εἶδαν κι' ἀπόειδαν πὺς δὲν ὑπάρχει θεραπεία, μὲ τρόπο κατὰφεραν καὶ τὸν ἔμπασαν στὸ Δαφνί, ὅπου ἐξακολουθεῖ ἀκόμα νὰ διαμαρτύρεται πὺς εἶναι καλὰ κι' ἄδικα τὸν κλείσανε μαζὺ μὲ τοὺς τρελλοὺς.

—"Α, καταλαβαίνει πὺς εἶναι τρελλοὶ οἱ ἄλλοι; ρώτηξε ὁ Σαραντούλης.

—Καὶ θέβαια τὸ καταλαβαίνει! "Ἄλλωστε ἕνας πὺ δὲν ξέρει τὰ πράματα θὰ παραξενευτεῖ βλέποντας τὸν κεῖ μέσα. Κι' ἀκόμα σὰν ἄρχισε τὶς μεγαλομανίες του πάλι δύσκολα θὰ παραδεχτεῖ κανεῖς πὺς ἡ θέση του εἶναι κεῖ μέσα, ἢ τουλάχιστο πὺς ἦταν ἀπαραίτητο νὰ τὸν πᾶνε σὲ φρενοκομεῖο. Κι' ὅμως ἦταν καὶ παραῆταν ἀπαραίτητο.

Ἄνακατευήκαν ὅλοι στὴν κουβέντα, ὁ καθένας εἶχε νὰ διηγηθεῖ κάποια σχετικὴ ἱστορία κι' ὁ Σαραντούλης καθόταν ἐκεῖ καὶ τοὺς ἄκουε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό, προσέχοντας καὶ τὴν πειὸ μικρὴ λεπτομέρεια καὶ πασκίζοντας νὰ βγάλει συμπεράσματα. Καὶ τὸ μόνο συμπέρασμα πὺ μπόρεσε νὰ βγάλει ἦταν πὺς ποτέσ δὲν μπορεῖ κανεῖς νᾶναι σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, καὶ πὺς δὲν ὑπάρχει διακριτικὸ, συγκεκριμένο ὄριο ἀνάμεσα σὲ τρέλλα καὶ λογικὴ. Ἐξὸν ἂν τὸ μόνο ἀλάθευτο σημάδι τῆς τρέλλας εἶναι ν' ἀκοῦς ἕναν ἄνθρωπο νὰ ἰσχυρίζεται πὺς δὲν εἶναι τρελλός.

Πρὸ πάντων τοῦκανε ἐντύπωση μιὰ ἱστορία πὺ διηγήθηκε ὁ Περαντῆς πὺ τὸν ἔκανε ν' ἀνατριχιάσει. Στ' ἀστεία, γιὰ νὰ γελᾶσουν, ὀδηγήσανε κάποιον μὲ τρόπο στὸ φρενοκομεῖο δῆθεν πὺς ἦταν τρελλὸς καὶ τὸν ἀφίσαν κι' ἔφυγαν παρ' ὄλες τὶς διαμαρτυρίες του. Οἱ γιατροὶ σάθηκε ἀδύνατο νὰ νοιώσουν πὺς δὲν ἦταν τρελλός, καταγράψανε μάλιστα καὶ τὸ βαθμὸ τῆς τρέλλας του. Σὲ μιὰ βδομάδα οἱ φίλοι του ξαναγύρισαν νὰ τὸν πάρουν. Κι' οἱ ἴδιοι οἱ γιατροὶ γελᾶσανε γιὰ τὸ πάθημά τους, ὁμολογῶντας μοναχοί τους πὺς θάταν ἀδύνατο νὰ ξεδουαλύνουν ἂν ὁ ἄνθρωπος ἦταν πραγματικὰ τρελλός ἢ ὄχι. Τὸν παραδώσανε λοιπὸν στοὺς φίλους του, μὰ οὔτ' αὐτοὶ οὔτε οἱ γιατροὶ νοιώσανε πὺς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πὺ μπῆκε στὸ φρενοκομεῖο λογικὸς ἔβγαине

ἀπὸ κεῖ μέσα τρελλός!

“Ἐτσι λοιπὸν κι’ αὐτός, ἦταν δὲν ἦταν τρελλὸς οὔτε αὐτὸς μποροῦσε νὰ τὸ ξέρει, οὔτε οἱ φίλοι του, οὔτε οἱ γιατροί, κανένας, κανένας! Μὰ θάφτανε νὰ θρισκόταν κατὰ τύχη στὸ φρενοκομεῖο καὶ νάλεγε ἕνας: «Αὐτὸς εἶναι τρελλός!», γιὰ νὰ θαφτεῖ γιὰ πάντα μέσα σὲ κείνο τὸν τάφο τῶν ζωντανῶν καὶ νὰ μὴ θρεθεῖ ἄνθρωπος στὸν κόσμο, οὔτε αὐτὴ ἡ ἀδερφή του, ποῦ νὰ πιστέψει στὴν ὑγεία του. Καὶ τούτ’ ἡ σκέψη τὸν ἔκανε ν’ ἀνατριχιάσει.

*

Μ’ αὐτὴ τὴν ἀγωνία εἶχε περάσει κάμποσες μέρες. Κι’ ἄλλες φορές στὴν παρέα ἀνοιξαν τέτοιες κουβέντες σπέρνοντας τὸν τρόμο καὶ τὴν σύγχυση στὴν ψυχὴ τοῦ Σαραντούλη, ἐκεῖ ποῦ ἔλιπιζε νὰ τοῦ γεννήσουν τὴν βεβαιότητα, μιὰ ὀποιαδήποτε βεβαιότητα.

“Ἐνα Σαββατόβραδο ὁ Καστρινὸς πρότεινε στὴν παρέα νὰ πάνε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ κάπου περίπατο μὲ τ’ αὐτοκίνητο κάποιου φίλου του.

—Θὰ πᾶμε κάπου ἐμεῖς καὶ μεῖς, ἐξήγησε, χωρὶς τίς γυναῖκες. Καὶ θὰ περάσουμε ὠραία.

“Ὀλοι ἐπιδοκιμάσανε, κι’ ὁ Σαραντούλης μαζύ.

Φτάνοντας τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ στὸ ραντεβου, ὁ Σαραντούλης τοὺς θρῆκε κιάλας θρονιασμένους στ’ αὐτοκίνητο νὰ περιμένουν.

—“Αἴντε καϋμένε Σαραντούλη! Ἐσένα περιμένουμε τόση ὥρα!

—Καὶ γιὰ ποῦ θὰ τραθήξουμε ρὲ παιδιά;

—“Ἐμπα μέσα καὶ μὴ σὲ νοιάζει.

“Ὁ Σαραντούλης πῆρε θέση στ’ αὐτοκίνητο ἀνάμεσα στὸν Καστρινὸ καὶ στὸν Περαντῆ. Καὶ πάλι ξαναρώτησε κατὰ τοῦ ἀποφάσισαν νὰ πάνε, μὰ δὲν θέλησαν νὰ τοῦ ποῦν καὶ κείνος σήκωσε τοὺς ὤμους μ’ ἀδιαφορία.

Τ’ αὐτοκίνητο τράθηξε ἀπ’ τὴν ὁδὸ Πειραιῶς, ἔστριψε ἀπ’ τὴ Λαχαναγορὰ καὶ μπῆκε στὴν Ἱερὰ Ὀδό..

—Στὸ Σκαραμαγκᾶ φαίνεται θὰ πᾶμε, συλλογίστηκε ὁ Σαραντούλης. Ἴσως καὶ μακρύτερα, Ἐλευσίνα, Μεγάλο Πεῦκο.....

Τ’ αὐτοκίνητο προχωροῦσε μὲ γρηγοράδα. Κανένας δὲ μίλαγε. Ξάφνου ὁ Σαραντούλης ἀντίκρουσε ἀπὸ μακριὰ τὰ τριγυρνᾶ τῆς Ἁγιά-Βαρβάρας, τοὺς λόφους τοῦ Δαφνιοῦ. Μιὰ ὑποψία, σὰν μαχαίρι σουθλερό, τοῦ κέντρισε τὴν καρδιά. “Ἀρπαξε τοὺς δυὸ συντρόφους του ἀπ’ τὰ γόνατα.

—Γιὰ σταθῆτε ρὲ παιδιά. Ποῦ με πάτε!...

—Τί ἔπαθες Σαραντούλη!... Νά, περίπατο πηγαίνουμε!

—Καλά, καὶ δὲν μπορῶ νὰ ξέρω καὶ γὰρ ποῦ πᾶμε τέλος πάντων;

—Εἶν’ ἀνάγκη; Νά, τώρα ποῦ θὰ φτάσουμε θὰ δεῖς!

Καί χαχάνισαν ὄλοι. Ὁ Σαραντούλης ἔννοιωθε τὴν ἀγωνία νὰ μεγαλώνει μέσα του. Κύτταξε ἀνήσυχα ὄξω ἀπ' τ' αὐτοκίνητο, προσμένοντας ἀνυπόμονα νὰ δεῖ νὰ ξεπερνοῦν τὸ ἐπικίνδυνο μέρος. Μ' ἀνακούφιση εἶδε νὰ προσπερνοῦν τὸ ἕνα Φρενοκομεῖο. Ἀνέβηκαν τὴν ἀνηφοριὰ καὶ κύλησαν πρὸς τὸ Δαφνί. Ἀκόμα λίγο καὶ θάφιναν πίσω τους τὸν καταραμένο τόπο.

Μά... τί κάνει τοῦτος δῶ!... Ὁ Σαραντούλης ὀρθώθηκε συνεπαρμένος ἀπὸ μιὰν ἀκατονόμαστη τρομάρα!

—Σωφέρ, ποῦ πᾶς!...

Οἱ σύντροφοί του τὸν κάθισαν στὸ κάθισμα.

—Κάτσε φρόνιμα Σαραντούλη!

Τ' αὐτοκίνητο ἔστριψε δεξιὰ καὶ στάθηκε στὸν περίβολο τοῦ Φρενοκομεῖου. Τὰ μάτια τοῦ Σαραντούλη κύτταγαν ἀλαφιασμένα δεξόζερβα κι' ἄχνα δὲν ἔβγαινε ἀπ' τὸ στόμα του. Ἡ τρομάρα τὸν ἔκανε νὰ λουφάζουν, νὰ κατακαθῆσουν ὄλες του οἱ αἰσθήσεις.

Οἱ ἄλλοι κατέβηκαν ἀπ' τ' αὐτοκίνητο. Ὁ Καστρινὸς τοῦ δωσε τὸ χέρι νὰ τὸν κατεβάσει. Εἶχαν ὄλοι τους ὕφος σοβαρό, ἐπίσημο. Ὁ Σαραντούλης τραβήχτηκε στὸ βάθος τ' αὐτοκινήτου.

—Δὲν κατεβαίνω... Γιατί μὲ φέρατε δῶ πέρα!...

Γέλοια τρανταχτὰ ὑποδεχτήκανε τὰ λόγια του. Οἱ φίλοι του χτυπιόντουσαν κυριολεκτικά. Ξεκαρδισμένος ὁ Καστρινὸς ἐπέμενε νὰ τὸν τραβήξει.

—Βρὲ Σαραντούλη, τί ἔπαθες!... Κρίμα σὲ σένα καυμένε... Σὲ φανταζόμουνα γιὰ πειό... (ἤθελε νὰ πεῖ «λογικό» μὰ κρατήθηκε). Τόση σημασία λοιπὸν ἔχεις δώσει στὰ πειράγματά μας ποὺ φοβήθηκες στ' ἀλήθεια μὴ σὲ κλείσουμε στὸ Φρενοκομεῖο;... Χά, χά, χά...

Καὶ δόστου τὰ γέλοια κι' ἀντηχοῦσαν προκαλῶντας τὴν περιέργεια γιαιτρῶν καὶ νοσοκόμων ποὺ πλησιάζανε τὴν τόσο εὐθυμη παρέα. Ὁ Σαραντούλης σὰν νὰ ἠσύχασε λιγάκι. Ἄρχισε καὶ νὰ ντρέπεται. Ἔδινε σημασία σ' ἕνα πειραγματὸς κι' ἔτσι γένηκε ρεζίλι. Καταντροπιασμένος κατέβηκε ἀπ' τ' αὐτοκίνητο, ὄχι ὡστόσο χωρὶς κάποιο δισταγμό.

—Γιατί δὲν μοῦ τῶπατε πὼς θὰ ρχόμαστε δῶ πέρα!... Καὶ τί γυρεύουμε μεῖς ἐδῶ!...

—Ἡρθαμε νὰ δοῦμε κείνο τὸ φίλο μου ποὺ σᾶς εἶπα τίς προάλλες. Ἐχει ἄλλωστε τόσο ἐνδιαφέρο μιὰ ἐπίσκεψη στὸ Φρενοκομεῖο ποὺ εἶπα πὼς σίγουρα θὰ εὐχαριστιόσουνα. Ἐ, σοῦ παίξαμε καὶ μιὰ μικρὴ φάρσα μὲ τὴν παρέα γιὰ νὰ σὲ κάνουμε νὰ τρομάξεις λιγάκι καὶ βλέπω πὼς πετύχαμε καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Χά, χά, χά, χά, χά!...

Καὶ δόστου καὶ ξανάρχισαν τὰ γέλοια ἠχερότερα. Ὁ Καστρινὸς χαιρέτησε τοὺς γιαιτροὺς ποῦχαν ἔρθει νὰ τοὺς συναπαντήσουν καὶ σύστησε τὴν παρέα του. Συνοδευόμενοι ἀπὸ

ένα νοσοκόμο τράβηξαν να βρούνε τὸν τρελλό του φίλο. Ὁ Σαραντούλης ἤσυχασμένος, ἂν καὶ ὄχι ὀλότελα, πάскиζε νὰ ρίξει τὸ πράμα στ' ἄστειο καὶ τοὺς ξηγοῦσε τὴ θεωρία του πὼς δὲν ὑπάρχει διάκριση ἀνάμεσα σὲ τρελλό καὶ γνωστικό καὶ πὼς θέλανε στ' ἀλήθεια νὰ τὸν ἀφιναν δῶ μέσα γιὰ τρελλό κανέννας δὲν θὰ τοὺς ἐμπόδιζε. Κι' ἀνατρίχιασε στὰ ἴδια του τὰ λόγια.

Ὁ φίλος τοῦ Καστρινοῦ θρῑσκόταν σὲ παροξυσμό. Τοὺς ἔβγαλε λόγο γιὰ τὸ κατάντημα τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰ τὸ γκρεμὸ πὸν παρασερνόταν στὰ στραβά, καὶ τοὺς ἀνάγγειλε πὼς αὐτὸς ὥστόσο θὰ τὴν ἔσωζε μὲ τὴν τρομαχτικὴ ἐφεύρεση, τρομαχτικὴ μαζὺ καὶ σωτήρια, πὸν τὴν εἶχε κιάλας στὰ σκαριὰ καὶ δὲν θ' ἀργοῦσε νὰ τὴν πραγματοποιήσει.

Εἶδανε κι' ἄλλους ἀρρώστους. Τρέλλες λογιῆς λογιῆς πὸν γέμιζαν τὴν ψυχὴ σου θλίψη κι' ἀγωνία. Ὁ Σαραντούλης ἐνοιῶθε σὰν ἓνα θραχνᾶ νὰ τὸν πλακώνει στὰ στήθεια, ἐνοιῶθε νὰ πνίγεται, ν' ἀρρωσταίνει. Ἦθελε νὰ φύγουν. Τί ἤθελε αὐτὸς ὁ Καστρινὸς καὶ τοὺς κουθάλησε δῶ πέρα νὰ θαρρυθμίσουν, νὰ μελαγχολήσουν!....

Σὰν ξαναβγήκαν στὴν αὐλή, ὁ νοσοκόμος πὸν τοὺς συνώδευε τοὺς ἔδειξε κάποιον τρελλό πὸν σεργιάνιζε μονάχος καὶ τοὺς σύστησε νὰ τὸν πλησιάσουν νὰ τοῦ μιλήσουν. Κατὰ πὸν κατάλαβαν, θάχε πολὺ ἐνδιαφέρον. Τὸν πλησίασαν καὶ τὸν χαιρέτησαν. Τοὺς ἀντιχαιρέτησε μ' εὐγένεια καὶ συστήθηκε μὲ πολὺ τάκτ, σὰν ἀνθρώπος τοῦ κόσμου. Τίποτε στὸ ὄλο του δὲν πρόδινε τὸ παραμικρότερο σημάδι τρέλλας. Ὁ Σαραντούλης παραξενευτήκε ἐξαιρετικά.

Τὸν ρώτηξαν πὼς περνοῦσε κεῖ πέρα κι' αὐτὸς ἀπάντησε ὅσο πειὸ λογικὰ μπορούσε ν' ἀπαντήσει ὁ πειὸ λογικὸς ἀνθρώπος. Καὶ στὸ ρώτημα γιὰτὶ τὸν ἔχουν ἐκεῖ μέσα, ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν πὼς μιὰ καὶ τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι ὀλωνῶν τὰ ἴδια, ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ ὑπάρχουν ἀνθρώποι πὸν νὰ θεωροῦν τοὺς διπλανοὺς τους γιὰ τρελλοὺς, ἄσχετα ἂν εἶν' αὐτοὶ πειὸ τρελλοὶ ἀπὸ κάθε ἄλλο. Καὶ πὼς ἂν τοῦρθει κανενὸς στὸ κεφάλι νὰ κλείσει τὸ συνάνθρωπό του στὸ Ἄσυλο μὲ τὴν πρόφαση τῆς τρέλλας, κανέννας δὲν θὰ βρεθεῖ νὰ τὸν διαφεύσει.

—Ἐγὼ θέβαια δὲν εἶμαι τρελλός, συνέχισε. Μπορεῖτε ἄλλωστε νὰ τὸ διαπιστώσετε καὶ μόνοι σας, ὅσο εἶναι μπορετὸ νὰ θγει μιὰ τέτοια διαπίστωση. Ποιὸν θὰ μπορέσω ὅμως νὰ πείσω γι' αὐτὸ τὸ πράμα; Καὶ μὲ ποῖο τρόπο; Δὲν καταπιάνομαι λοιπὸν νὰ πείσω κανένα κι' ἔτσι εἶμαι καὶ γὰ ἥσυχος, δὲν συγχίζομαι, δὲν πονῶ, δὲν ὑποφέρω, μὰ πασκίζω νὰ προσαρμωστῶ ὅσο μπορῶ καλύτερα στὸ περιβάλλον πὸν μοῦ δημιούργησαν ἄλλοι ἔξω ἀπ' τὴ δικὴ μου θέληση, γιὰτὶ νὰ τὸ ξέρετε, αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς εὐτυχίας : νὰ μπορεῖς νὰ προσαρμόζεσαι σ' ὅποιοδήποτε περιβάλλον, ὅποιοσδήποτε,

ἄνθρωπος ἢ δύναμη, νὰ σὸ δημιούργησε!

Τοὺς ἔκαναν ὁλωνῶν βαθειὰ ἐντύπωση τὰ λόγια του, μὰ πειὸ πολὺ τοῦ Σαραντούλη. Ἐννοιωθε παράξενη ταραχή, ἕνα ἀμάλαγμα χίλιων δυὸ συναισθημάτων, ἀντίθετων κι' ἀλληλοσυγκρουόμενων, ἀκούοντας αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ἕνα τρόφιμο τοῦ Φρενοκομείου, ν' ἀναπτύσσει ἰδέες πού, κι' αὐτὸς τις ἀγγίξε, τις συλλογίστηκε, τις βασάνισε, τις παραδέχτηκε. Αὐτός, πού δὲν ἦταν κλεισμένος σὸ Φρενοκομεῖο, μὰ πού ὥστόσο μερικοὶ χαζοὶ τόλμησαν νὰ τὸν ἀστειευτοῦν, ἐπισείοντάς του τὸν φόβο τῆς τρέλλας!

Ὁ λογικὸς τοῦτος τρελλὸς ὥστόσο τελειώνοντας τὴν τιράτα του ἔβγαλε ἀπ' τὴν μέσα του τζέπη ἕνα χαρτί, τὸ ξεδίπλωσε καὶ τοὺς ρώτηξε :

—Θέλετε νὰ σᾶς διαβάσω ἕνα ποίημα πού τὸγραφα σήμερα τὸ πρῶτ;

—Ὅχι, ὄχι, θιαζόμεστε! θιάστηκε ν' ἀπαντήσει ὁ Καστρινός, καὶ τοῦδωσε τὸ χέρι ἀποχαιρετῶντάς τον.

Οἱ ἄλλοι αὐτόματα κυττάξαν τὸν Σαραντούλη καὶ χαμογέλασαν. Τοῦτος ξαφνιάστηκε ὀδυνηρὰ ἀπ' τὸ στερνὸ τοῦτο ἀναπάντεχο κι' ἐννοίωσε πάλι τὴν καρδιά του νὰ λαχταράει καὶ τὰ μάγουλά του νὰ χρωματίζονται ἀπὸ μιὰ ἐντονη ἐσωτερικὴ θέρμη. Καὶ σὰν θρέθηκε μακρὰ ἀπ' τὸν τρελλὸ ἀνάπνευσε. Δὲν τολμοῦσε ὥστόσο νὰ κυττάξει τοὺς φίλους του στὰ μάτια. Ἐνα αἶσθημα σὰν ἔνοχης ντροπῆς τὸν εἶχε μουδιάσει κι' ἔτρεμε μὴν τοὺς ἀκούσει νὰ σχολιάζουν τὴν στερνὴ πρόθεση τοῦ τρελλοῦ.

Σὰν φτάσαν στ' αὐτοκίνητο ὁ Καστρινός πῆρε παράμερα τὸ γνωστὸ του γιατρὸ ποῦρθε νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσῃ, καὶ τὸ συνοδὸ τοὺς νοσοκομο. Κάτι μιλοῦσανε καὶ κυττάζανε τὸ Σαραντούλη. Μ' ἀόριστη ἀνησυχία τοὺς παρακολουθοῦσε ὁ Σαραντούλης καὶ τοῦ ρχόταν νὰ χωθεῖ μέσ' στ' αὐτοκίνητο, μὰ σὰν μιὰ κάποια συστολὴ τὸν συγκρατοῦσε, κάνοντάς τον νὰ περιμένει νὰ κάνουν πρῶτα οἱ ἄλλοι τὴν ἀρχή. Ὑστερα ὁ Καστρινός τὸν πλησίασε σοβαρὸς, μὲ μιὰ ἀνάλαφρη λύπη χυμμένη σὸ πρόσωπό του καὶ δίνοντάς του τὸ χέρι, τοῦπε μὲ ὕφος ἐπίσημο :

—Σαραντούλη μου. . γειά σου παιδί μου! . . Κάνε κουράγιο καὶ μεῖς πάντα θὰ σὲ συλλογιόμαστε. Δὲν θὰ περάσεις ἄσχημα δῶ μέσα. Καὶ κάθε Κυριακὴ θὰ ρχόμαστε νὰ σὲ βλέπουμε.

Καὶ τοῦ χαῖδεψε τὸν ὤμο. Ὁ Σαραντούλης τάχασε. Χλωμιασε μὲ μιᾶς, τὰ γόνατά του λύγισαν. Τὰ θαμπωμένα του μάτια στράφηκαν πρὸς τοὺς ἄλλους, σὰν νὰ τοὺς ζητοῦσε βοήθεια. Καὶ τοὺς ἀχνόειδε νὰ στέκονται ἐκεῖ μὲ τὸ κορμί ὀλόρθο καὶ τὸ κεφάλι σκυφτό, σοβαροί, ἀμίλητοι, θλιμμένοι. Κύτταξε ὕστερα τὸν Καστρινὸ κι' ἡ θλιμμένη σοβαρότητα ἐτούτου, πειὸ ἐντονη ἀπ' τῶν ἄλλων, γέμισε τὴν ψυχὴ τοῦ Σαραντούλη τρόμο.

Κι' ὁ πανικός ἦρθε ξαφνικά, ἀπότομος, ἀσυγκράτητος. Ἔκαν' ἓνα σάλτο πρὸς τὰ πίσω, ταμπουρώθηκε πίσω ἀπ' τ' αὐτοκίνητο καὶ κλαίοντας σπαραχτικά, τραβώντας τὰ μάγουλα μὲ τὰ νύχιά του, ξεφώνιζε :

— Δὲν θέλω νὰ μείνω δῶ μέσα!... Δὲν θέλω!... Δὲν θέλω!... Δὲν θέλω!...

Οἱ ἄλλοι τὰ χάσανε. Ἀλαλιασμένοι τρέξανε πρὸς τὸ μέρος του. Κεῖνος ξάπλωσε κάτω καὶ χτυπιότανε κι' οἱ θρῆνοι του γενῆκαν πειδὶ σπαραχτικοί.

— Μὴ μ' ἀφίσετε δῶ μέσα Γιάννη μου, φίλοι μου, μὴ μ' ἀφίσετε δῶ μέσα!... Δὲν τὸ ξανακάνω!... Δὲν τ' ἀγραψα ἐγώ!... Τὰ θρῆκα γραμμένα!...

Μάταια πασκίζανε νὰ τὸν συνεφέρουνε, νὰ τοῦ ἐξηγήσουν πὼς ἦταν ἀστεῖο, πὼς νά!... θὰ μποῦνε στ' αὐτοκίνητο νὰ γυρίσουν πίσω στὴν Ἀθήνα. Τὸ χάβῶ του ὁ Σαραντούλης! Ἀντιστεκόταν ὡς καὶ στ' ἀνέβασμά του στ' αὐτοκίνητο, χτυπιόταν καὶ ξεφώνιζε ὀλοένα :

— Δὲν τὸ ξανακάνω!... Μὴ μ' ἀφίσετε δῶ μέσα!...

— Τὸ παρατραβήξετε τὸ σκοινὶ μοῦ φαίνεται, κύριε Καστρινέ, τοῦπε ὁ γιατρὸς πλησιάζοντας.

Τέλος μὲ χίλιους κόπους καταφέρανε καὶ τὸν θάλαν στ' αὐτοκίνητο, κι' ἐνῶ κείνο ἔφευγε τρεχάλα γιὰ τὴν Ἀθήνα, ὁ Σαραντούλης ξακολουθοῦσε νὰ ξεφωνίζει πὼς δὲν τὸ ξανακάνει καὶ νὰ τοὺς παρακαλεῖ νὰ τὸν λυπηθοῦνε καὶ νὰ μὴ τὸν κλείσουνε κεῖ μέσα.

Ὁ νοσοκόμος παρακολουθώντας τ' αὐτοκίνητο ποῦφευγε, κούνησε τὸ κεφάλι του στὸ γιατρὸ.

— Σίγουρα, θὰ μᾶς τὸν ξαναφέρουνε σύντομα.

Ὁ γιατρὸς ἀναψε τσιγάρο, κούνησε κι' αὐτὸς τὸ κεφάλι του συγκατανευτικά, καὶ τράβηξε βιαστικὸς γιὰ τὴ δουλειὰ του χωρὶς νὰ πεῖ τίποτε.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

— ΚΥΠΡΟΛΕΩΝ—

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΟ

Τούτ' ἢ κοπέλλα ἢ καστανή
ποιὸς τόπε τόσο νὰ πονεῖ
τ' ἀνέραστο ποὺ σβύνεται μενεξεδένιο δεῖλι,
τούτ' ἢ κοπέλλα νὰ πονεῖ
κ' ἢ σερενάτα ἢ μακρινή
νὰ τραγουδάει τὸν ἔρωτα καὶ τὴ χαρὰ τ' Ἀπρίλη;

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΕΓΥΡΕ Η ΔΥΣΗ..

"Εγυρε ἡ δύση στ' οὐρανοῦ τὴν ἀπλαζένια ἀγκάλῃ
 κι' ἀγάλι ἐστάθη ὁ στεναγμὸς τοῦ ρεμβασμοῦ τὴν πύλῃ.
 Κι' ὁ ρεμβασμὸς, πόσο γλυκός, ἀπλώνεται καὶ πάει
 μακριὰ μακριὰ στὰ πέλαγα, ψηλά ὡς τ' ἀκρουράνια,
 σὰν ἀηδονιοῦ φτερούγισμα, σὰν ἀηδονιοῦ γοητεία,
 ποὺ στὴν καρδιά θαλοσάμωσε τὸ φίλτρο τῆς ἀγάπης.
 Καράβια, ἀνοίχτε τὰ πανιά, ἡ ἀγάπη νὰ τ' ἀσκώσει,
 νὰ σελαγίσει τὰ ὄνειρα μεσ' τῶν λωτῶν τὸ θάμπος,
 ν' ἀναφτερώσει τὶς καρδιές σὲ πόθο νέας Κολχίδας
 καί, σὰν κρασί ἀπ' τῆς ἀνοιξῆς τὸ λαμπερὸ κροντήρι,
 νὰ τὶς δονήσει ἐρατεινὰ στῶν ὑμεναίων τὶς ἄρπες.
 Καράβια, ἀνοίχτε τὰ φτερά, στὶς ἀδρες τῆς ἀγάπης.
 Μὰ ἐσὺ τιμόνι, ποὺ θαθεῖα ἐράγισε ἡ φουρτοῦνα,
 πικρὰ τοῦ ὀρίζοντα τραβᾶς τὰ φλογισμένα τόξα...
 "Ἄχ, πόσο ἀπόψε τ' οὐρανοῦ τὰ φλογισμένα τόξα
 μοιάζουν μὲ κάμπους ποὺ ἔβρεξε πολεμιστᾶδων τὸ αἶμα,
 πολεμιστᾶδων ποὺ ἔχυσαν τ' ὀλοεὺδὸ τους αἶμα
 μεσ' ἀπ' τῆς νειότης τὸν γλυκὸ κι' ἀσύγκριτο ἀμφορέα
 καὶ ποὺ μανᾶδων τοὺς θρηνοῦνε μᾶτια σ' αὐτὲς νύχτες.

ΞΑΝΘΟΣ ΛΥΣΙΩΤΗΣ

Η ΜIREILLE ΤΟΥ ΜΙΣΤΡΑΛ

"Ἡ Προβηγκία, ὁ Νότος, ὅπως λέγουν πιὸ συχνά, μὲ τ' ἀμπέλια
 τῆς καὶ τὲς συκιές τῆς, μὲ τὲς ἀμυγδαλιές καὶ, πρὸς τὴν Νίκαια, μὲ τὲς
 πορτοκαλιές τῆς, μὲ τὸ ξεχωριστὸ τῆς φυσικὸ βασίλειο καὶ, πιὸ πολὺ
 ἀκόμη, μὲ τὰ δικά τῆς ἔθιμα καὶ τὴ δική τῆς γλῶσσα, τὴν Προβηγκιανή,
 ποὺ ἔρχεται ἄμεσα ἀπὸ τὴν Λατινική ποὺ ἔφεραν στὴν Νότιον Γαλλίαν οἱ
 Ρωμαῖοι στρατιῶτες, εἶναι κάτι τὸ ξεχωριστὸ μέσα στὸ σφιχτὸ πολιτικὸ
 καὶ κοινωνικὸ κλοιὸ τῆς Γαλλικῆς Πολιτείας.

Περὶ φανοὶ οἱ Προβηγκιανοί, μέσα στὴ Γαλλικὴ Κοινόπολιτεία, δια-
 τηροῦν, μαζί μὲ τὸν Γαλλικὸ πολιτισμὸ, τὸν παλιὸ δικὸ τους πολιτισμὸ
 καὶ τὸ τοπικὸ χρῶμα τῆς Προβηγκίας. Καὶ στὸ ζήτημα τῆς γλώσσης,
 ποὺ μιλιέται ἀκόμη, σὰν γλῶσσα ζωντανή κι' ὄχι νεκρά, στὰ Προβηγκια-
 νὰ χωριὰ ἀπὸ τὰ Πυρηναιὰ ὡς τῆς "Ἀλπεις, ὁ Φρειδερίκος Μιστράλ, μὲ
 τὰ ποιήματά του καὶ, ἰδιαίτερα, μὲ τὴν «Mireille», ἔθεσε τὴν ἀνεξί-
 τηλη σφραγίδα μιᾶς ἀκούραστης κι' ἐμπνευσμένης ποιητικῆς ἑξαρσης.

Γεννήθηκε στὴν Μαγιάννη στὸ 1830. Σὰν διάβασε, μικρὸς ἀκόμη,
 τὰ πρῶτα ποιήματα τοῦ Roumanille, γραμμένα στὴν Προβηγκιανή,
 «νά, εἶπε, ἡ χαραυγὴ ποὺ περιμένε ἡ ψυχὴ μου γιὰ νὰ ξυπνήσῃ στὸ φῶς».
 Κι' ἄρχισε τότε νὰ διαβάξῃ τὰ παλιὰ Προβηγκιανὰ ἔργα, μὲ τὸν σκοπὸ
 καὶ τὸν πόθο ν' ἀνυψώσῃ τὴν μητρικὴ του γλῶσσα.

Τὸ πιὸ ὁμορφο καὶ δυνατὸ του ἔργο εἶναι ἡ «Mireille» γραμμένο,
 καθὼς εἶπαμε στὴν Προβηγκιανή. Μὲ λεκτικὸ ἀπλὸ καὶ μὲ πρόσωπα μὲ
 χαρακτηρὰ ἀπλό, ὁ Μιστράλ, σφικτοδένοντας κάθε λεπτομέρεια στὸ σύν-
 λο, ζωγραφίζει, μὲ χρώματα ποὺ συνδυάζουν ἀπαλότητα καὶ τόνο, τὰ
 μαγευτικὰ τοπεῖα, τὰ ἔθιμα καὶ ἦθη καὶ τὲς παραδόσεις τοῦ Νότου. Θαυ-
 μαστῆς τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ δικοῦ μας Ὀμήρου, ἔδωσε στὴν «Mireille»
 τὸν τόνο ἑνὸς ἀγροτικοῦ ἐπικοῦ τραγουδιοῦ ποὺ δείχνει τὴν διπλὴ ἐμ-
 πνευσή του.

Πέθανε κι' ἐτάφη στήν Μαγιάνη. Κάθε καινούργιο χρόνο, τὴ μέρα τοῦ θανάτου του, χιλιάδες Προθηγκιανοὶ πάνε σάν προσκυνητὲς γύρω στοῦ μνήμα του, γιὰ νὰ τιμήσουν ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ὁ πιὸ μεγάλος κι' ὁ πιὸ ἐμπνευσμένος τους θάρδος.

Z. ΔΙΟΔΩΡΟΣ

ΦΡ. ΜΙΣΤΡΑΛ

MIREILLE

Τὸ ἀγρόχτημα τῶν φτελιῶν

(ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΠΡΩΤΟ)

Τραγουδῶ μιὰ νεαρά τῆς Προθηγκίας κόρη.
Μέσα στοὺς ἔρωτες τῶν νειάτων τῆς,
μέσα σ' ὅλη τὴ Κραύρη, πρὸς τὴ θάλασσα, μέσα στὰ σπαρτά,
ταπεινὸς μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ὀμήρου,
θέλω νὰ τὴν ἀκολουθήσω. Καθὼς ἦτανε
μιὰ κόρη τῶν χωραφῶν μονάχα,
λίγο μίλησαν γι' αὐτὴ ἔξω ἀπὸ τὴ Κραύρη.

"Ἄν καὶ τὸ μέτωπό τῆς δὲν εἶναι λαμπερὸ
παρὰ ἀπὸ τὰ νειάτα, μ' ὄλο ποὺ δὲν εἶχε
οὔτε χρυσὸ διάδημα οὔτε τῆς Δαμασκοῦ μανδύα,
θέλω σὲ δόξα νὰ στηθῆ ψηλά
σάν βασίλισσα, χαδεμένη
ἀπὸ τὴν περιφρονημένη γλῶσσά μας,
γιατὶ δὲν τραγουδῶ παρὰ γιὰ σᾶς,
βοσκοὶ καὶ κάτοικοι τῶν τσιφλικιῶν.

Ἐσύ, Κύριε, Θεὲ τῆς Πατρίδας μου,
ποὺ γεννήθηκες μέσα στοὺς ποιμένες,
θέρμαινε τὰ λόγια μου καὶ δώσέ μου ἔμπνευση !
Τὸ ξέρεις : μέσα στὸ χορτάρι,
στὸν ἥλιο καὶ στὴ δρόσο,
καθὼς ὀριμάζουν τὰ σῦκα,
φθάνει ὁ ἄνθρωπος, ἀχόρταγος σάν λύκος,
γιὰ νὰ σκυλέψῃ ἄγρια τὸ δένδρο.

Κι' ὅμως στὸ δένδρο ποὺ ὁ λύκος τοῦ σπᾶ τὰ κλώνια,
Ἐσύ, πάντα ψηλώνεις κάποιον κλάδο
ὅπου τοῦ ἀχόρταγου τὸ χέρι νὰ μὴ μπορῆ νὰ φθάσῃ,
ὄμορφος καὶ πρῶϊμος θαλλός,
παρθενικὸς καὶ μοσχοβόλος,
ὄμορφος καρπὸς στὴν ἐποχὴ τῆς γιορτῆς τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς,
καὶ πιά φθάνουν τὰ πουλιά τοῦ οὐρανοῦ γιὰ νὰ κορέσουν τὴν πείνά των.

Μά, σὰ νὰ βλέπω κάποιον κλωνάρι,
κι' ἢ φρεσκάδα του ἀνάθει τὴν ψυχὴ μου !
Βλέπω, στὸ φύσημα τοῦ Ζεφύρου, νὰ σαλεύουν στὸν οὐρανὸ
τὰ φύλλα του κι' οἱ ἀθάνατοι καρποὶ του.
Ὅμορφε Θεέ, Θεέ ποὺ μ' ἀγαπᾶς, στὲς φτερούγες
τῆς δικῆς μας γλῶσσας τῆς Προθηγκίας,
δῶσε ἀπὸ τὰ πουλιά νὰ σώσω τὸ κλωνάρι.

Ἄνάμεσα στὶς λεῦκες, στὴν ὄχθη τοῦ Ῥοδανοῦ,
καὶ μέσα στὶς ἰτιές τῆς ὄχθης,
σ' ἓνα πτωχὸ σπιτάκι φαγωμένο ἀπὸ τὸ νερό, ἔζουσε ἓνας καλαθάς,
ποῦ μὲ τὸ γιό του πήγαινε
ἀπὸ ἔπαυλη σ' ἔπαυλη καὶ διώρθωνε
τὰ χαλασμένα καλάθια καὶ τὰ τρύπια πανέρια.

Μιά μέρα ποῦ πηγαίνανε ἔτσι μέσα στοὺς κάμπους,
μὲ τὰ μακριὰ δεμάτια τους ἀπὸ παραφυάδες τῆς Ἰτιάς :
«Πατέρα, εἶπεν ὁ Βικέντης κύταξε τὸν ἥλιο !
Βλέπεις, ἐκεῖ κάτω, πάνω στὴ Μαγαλόνη,
τὰ νέφη νὰ στοιβάζωνται σὲ χονδρούς σωρούς ;
Ἄν αὐτὸ τὸ τειχιὸ ἢ τὴν τύχη φέρη καὶ στοιθαχθῆ,
πρὶν νὰ φθάσουμε, πατέρα, στὸ ἀγρόχτημα μπορεῖ καὶ νὰ βραχοῦμε.»

«Ἄ ! Ὁ ἄνεμος τῆς θάλασσας κτυπᾷ τὰ φύλλα.»
«Ὅχι, δὲν εἶναι γιὰ βροχή,»
ἀπαντᾷ ὁ γέρος. «Ἄ ! Ἄν ἦταν ὁ Δυτικός,
τότε ἀλλάζει!»
«Πατέρα, πόσα ἄλετρα δουλεύουν,
στὸ ἀγρόχτημα τῶν φτελιῶν;»
«Ἐξή,» ἀπαντᾷ ὁ καλαθάς.
«Ἄ ! Εἶναι τὸ χτήμα τὸ πιὸ μεγάλο τῆς Κραύρης!»

«Κύταξε ! δὲν βλέπεις τίς ἐλιές ;
Ἄνάμεσά τους εἶναι μερικὲς ταινίες
ἀπὸ ἄμυδαλιές κι' ἄμπέλια.
Μὰ τὸ πιὸ ἄμορφο, εἶπε πάλι ξαναπέρνωντας τὸν λόγο,
(καὶ τέτοια δὲν βρίσκονται δύο σ' ὅλη τὴν ἀκρογιαλιά μας!)
τὸ πιὸ ἄμορφο εἶναι πὼς ἔχει τὸ ἀγρόχτημα τόσοις δενδροφυτευμένους
ἄσες ὀλάκερη ἢ χρονιά ἔχει μέρες, (δρόμους,
καὶ ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἔχει ἄλλες τόσες στύπες ἀπὸ δένδρα!»

«Μά,» εἶπε ὁ Βικέντης, «εἶναι τρομαχτικό !
Πόσες συνάχτριες ἐλιῶν πρέπει νὰ βροῦν
γιὰ νὰ μαζέψουν ἀπὸ τόσα δένδρα τίς ἐλιές!»
«᾿Ω ! Προφτάνουν καὶ τελειώνουν !
Σὰν ἔλθῃ τῶν Ἁγίων Πάντων, καὶ τὰ κορίτσια τῆς Βαυκ,
ἀπὸ ῥοδόβαφες ἄμυδαλίνας ἐλιές
σοῦ γεμίζουν σάκκουσ καὶ σεντόνια !
Μὲ τὰ τραγοῦδια τους θὰ γέμιζαν κι' ἄλλα τόσα!»

Κι' ὁ κύρ Ἀθρόσης ὀλοένα κι' ἐμίλα.
Κι' ὁ ἥλιος, ποῦ χανότανε πίσω ἀπὸ τὰ θουνά,
μὲ τὰ πιὸ ἄμορφα χρώματα ἔβαψε τ' ἄλαφρὰ νέφη
κι' οἱ γεωργοί, καθάλλα στὰ ζῦα μὲ τὸ ζυγὸ ζευγαρωμένα,
γυρίζανε σιγά—σιγά στὸ βραδινὸ φαγί,
κρατῶντας τὸ κεντρὶ ψηλά.
Κι' ἡ νύχτα ἀρχίζε νὰ μαυρίζει στὶς μακρινὲς λίμνες.

«Νά ! Τώρα μισοφαίνεται σι' ἄλῶνι,
ἢ κορφή τῆς ἀχυρένιας θημωνιάς,
εἶπε ἀκόμη ὁ Βικέντης : νὰ ποῦ φθάσαμε στὸ καταφύγιο!»
«Ἐδῶ καλοζοῦνε τὰ κοπάδια !
Στὸ θέρος ἔχουν τὸ δάσος μὲ τὰ πεῦκα,

στό χειμῶνα τῆ χαλικένια πεδιάδα»
ξανάρχισε ὁ γέρος. «'Εκεῖ, τίποτε δὲν τοὺς λείπει.»

«Κι' ὄλες αὐτὲς οἱ θαρειῆς σειρὲς τῶν δένδρων,
πού στὰ κεραμίδια ῥίφτουν τὴ σκιά τους !
Κι' αὐτὴ ἡ ὠραία θρύση πού κυλάει στὴ μικρὴ λίμνη !
Κι' ὄλες αὐτὲς οἱ κυμέλες μὲ μελίσινα,
πού τὸ κάθε φθινόπωρο κουρσεύει,
καὶ πού, σὰν ὁ Μάης ξυπνήσει,
κρεμάζουν χίλια παραπούλια στὲς μεγάλες φτελιές!»

Κι' ἔπειτα, σ' ὄλη αὐτὴ τὴν ἔκταση,
Πατέρα, ἐκεῖνο πού μὲ θέλγει πῶς πολὺ,
εἶπεν ὁ Βικέντης, εἶναι τὸ κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ.
Κι' ἂν τὸ θυμᾶσαι, ἀγαπητὲ πατέρα,
τὸ περασμένο θέρος τῆς ἐπλέξαμε
δυὸ καλάθια γιὰ συνάχτριες ἐλιῶν,
κι' ἐβάλαμε ἀφτιά στὸ καλάθάκι της.»

(Μετάφραση)

Z. ΔΙΟΔΩΡΟΣ

ΣΤΗΝ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΜΑΣ *

*Χαρισμένο στὴν Κυπριακὴ Πρεσβεΐα πού στάληκε τὸ Νοέμβρη τοῦ
1946 στὸ Λονδίνο γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν Ἑνωσῆ.*

Καλὸ ταξίδι, ἀδέρφια μας ! Μὲ ρῖγος ἄς χαϊδέψουν
τὸ γαλανὸ καράβι σας τὰ γαλανὰ νερά.
Δελφίνια οἱ πόθοι μας κ' οἱ εὐχὲς καὶ θὰ σᾶς συντροφέψουν,
πόθοι πού δὲν τοὺς ἔσβησεν ὁ χρόνος κ' ἡ σκλαβιά.

Καλὸ ταξίδι, ἀδέρφια μας ! Μακάρι ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ
καὶ γιὰ τὴν Κύπρο πιά ἡ ἀκριβὴ γιορτὴ νὰ ξημερώσῃ
κ' ἡ πρῦμνη σκλάβο ὅ,τι ἄφησε φεύγοντας, μιὰν αὐγὴ
ἢ πλῶρη σας ἐλεύθερο στὸ γυρισμὸ νὰ θρῆ.

Καλὸ ταξίδι, ἀδέρφια μας ! Στοῦ Παλαμᾶ τὸν τάφο
τοὺς στίχους ψιθυρίστε του νὰ δροσιστῆ ἡ ψυχὴ :
«Στὴν Κύπρο μας τὴν ἀέρινη, στὴ μακαρία τὴ γῆ
ἢ ἀρχαία καρδιά δὲν πέθανε μὰ ζῆ καὶ ζῆ καὶ ζῆ».

Καλὸ ταξίδι, ἀδέρφια μας ! Ἡ Δύση μπουμπουνίζει
κι' ἀγκάθια εἶναι στὸ δρόμο σας κι' ἄγριες κακοτοπιές.
Ὅπως τὸ πόδι ἂν κάποτε σκοντάφῃ καὶ λυγίξῃ
ὀρθὲς πάντα κι' ἀλύγιστες θαδίζουν οἱ καρδιές.

Καλὸ ταξίδι ! Τώρα ἐμεῖς τὸ πλοῖο θ' ἀκαρτερεᾶμε
μὲ τὰ πανιά του ὀλόλευκα ἀπ' τὴν Κρήτη νὰ φανῆ,
νὰ τραγουδοῦν τὰ κύματα, ν' ἀνοίξουν οἱ οὐρανοὶ :
Ἀνάστασῃ ! Ἡ Κύπρος μας ἔγινε Ἑλληνικὴ !

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ

* Τὸ ποίημα αὐτὸ, ἐνδεικτικὸ τῶν ἀναλλοίωτων πόθων τοῦ Κυπριακοῦ
λαοῦ, δημοσιεύεται σήμερα σὰν ἓνα χαρακτηριστικὸ χρονικὸ μᾶς ἐποχῆς.

(Σημ. «Κ. Γρ.»)

ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΤΙΜΟ

«Ποῦ ἦσουν ὁλάν τζι' ἐν ἦρτες ; "Ἄκου σιὸρ νὰ τοῦ μηνύσομεν δικυὸ φορὲς τζαὶ νὰ μὲν ἔρτη. "Ἄκου.»

«"Ἐμ μοῦ εἶπεν κανέννας κύριε ὄμπασιη μὰ τὸθ θεό.»

«"Ἐν ἡ στραβάρα σου' λέεις ψέματα. Εἶπασ σου μάν ἔθελες νάρτης. "Ὁμως πῆαινε μέσα τωρὰ τζαὶ θωροῦμε. Μουσταφᾶ, ἔπαρ τομ μέσα τὸμ προεστό.»

«Κύριε ὄμπασιη σοῦ ὀρκίζουμαι στὰ κόκκαλα τοῦ τζυροῦ μου ἐμ μοῦ εἶπεν κανέννας. Τωρὰ μοῦπεν ὁ κύριος μουχτάρης τζι' ἔωκα πάνω σου.»

«Βεβαίως. "Ἄν δὲν ἐδίას πάνω μου, πάλε θάφευκες. Καλὸν καλὸ. 'Ἀλλαχπελασινίθερσι.» καὶ ὁ ὄμπασιης ἐκούνησε τὸ κεφάλι του χαρᾶχτηριστικά.

Ἐὐ διάλογος αὐτὸς ἐγένετο ἕνα πρῶτ μὲς στὴν ἀγορὰ τοῦ χωριοῦ μεταξὺ τοῦ δεκανέα τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ τοῦ τόπου καὶ ἐνὸς χωριανοῦ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς—μὲ τὸνομα Λούκας—εἶχε καταδικασθεῖ ἀπὸ τὸ Δικαστήριον σὲ πρόστιμο διότι μῆκε καὶ καλλιέργησε μιὰ σκάλα γῆς μέσα στὰ σύνορα τοῦ κυβερνητικοῦ δάσους καὶ ἡ ἀστυνομία τὸν ζήτησε γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμο. Ὁ δεκανέας θυμωμένος εἶχεν ὄλο τὸ φούσκωμα τοῦ χωροφύλακα ποῦ πάσχει ἀπὸ τὴν ἰδεοληψία ὅτι τῆ στιγμῆ ποῦ ἐνεργεῖ ἔχει ὄλη τὴ δύναμη τοῦ κράτους ποῦ ὑπηρετεῖ—χωρὶς θέβαια τὸ κράτος νὰ τοῦ δίνη τέτοιες ὀδηγίες—καὶ ὁ χωρικός τὴν ταπεινοσύνη τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἔχει τὸ αἶσθημα τοῦ σκυλλιοῦ ποῦ φοβᾶται τὸ ζύλο.

Ἐὐ Μουσταφᾶς—τουρκοῦς ζαπτιές—πῆγε κοντὰ στὸν χωριανὸ καὶ τοῦ εἶπε ἦουχα στὰ ἑλληνικά :

«"Ἄτε Λούκα, πᾶμε.»

«Νὰ πᾶμεν ἐφέντη.» ἀπάντησε ὁ Λούκας ρίχνοντας μιὰ φοβισμένη ματιὰ στὸν ὄμπασιη, κ' ὕστερα γύρισε τὸ κεφάλι καὶ κύταξε γιὰ λίγες στιγμὲς τοὺς χωριανούς του ποῦ εἶχαν μαζευτεῖ ἔξω ἀπὸ ἕνα καφενεῖο καὶ παρακολοθοῦσαν τὴ σκηνὴ σιωπητοί.

«Βάρ τον μὲς στὴ ζεστὴν κάμαρη.» εἶπε ὁ ὄμπασιης στὸν ζαπτιέ τὴν ὥρα ποῦ ξεκίνησε μὲ τὸ χωρικό γιὰ τὸ σταθμὸ.

Ἐὐ Μουσταφᾶς γύρισε κι' εἶδε μιὰ στιγμῆ μ' ἐκφραση μικρῆς ἀπορίας τὸν ὄμπασιη κι' εἶπε :

«Μάλιστα.»

Κι' ὅταν ἔφτασαν στὸ σταθμὸ ἄνοιξε τὴν πόρτα ἐνὸς κελλιοῦ ποῦ οἱ τοῖχοι του καὶ τὸ πάτωμα του στάζαν ὑγρασία καὶ βάζοντας τὴν πάλμη του στὴ ράχη τοῦ Λούκα τὸν ἔσπρωξε ἐλαφρὰ λέγοντας του :

«Πέρασε μέσα.»

«Γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ, σὲ περικαλῶ πολὺ. Ἐν ἔσιετε κανέναν ἄλλομ μέρος νὰ μὲ θάλετε ; Δαμέσα νὰ μὲ πικιάση καμμι ἀπούντα. "Ἐχω παιδικιὰ ὁ γέρημος τζι' ἐν κρίμα.»

«"Ἄκουσε τζαὶ σὺ ὁ ἴδιος τῆδ διαταγὴν. Νὰ σὲ θάλω μὲς στὴ ζεστὴν κάμαρη, εἶπε.»

«Πάει νὰ πῆ.»

«"Ἐ. "Ἄκουσε μὲ τάφκιά σου. Ὁ ὄμπασιης ἐν ἀνώτερος μου.»

Καὶ ὁ τουρκοῦς ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ τράβηξε ἀπόξω τὸν σύρτη. Ἐρχισε νὰ βρέχη μιὰ πυκνὴ βροχή, ἔκανε κρῦο—ἦτον Γενάρης—καὶ ὁ Μουσταφᾶς κλεισθὴκε μὲς στὸ γραφεῖο τοῦ σταθμοῦ καὶ κάθησε καὶ φυλλομετροῦσε διάφορα ἔγγραφα.

Κοντὰ στὸ μεσημέρι ἡ βροχὴ ἔπαψε. Στὸ σταθμὸ ἦλθε ὁ ὄμπασιης μαζί μὲ τὸν τσιαούση. Ὁ ὄμπασιης ἔστειλε τὸν τουρκο νὰ φέρῃ κάποιον

πού τὸν χρειαζόταν νὰ τον ἐξετάσῃ ὡς μάρτυρα γιὰ μιὰ ὑπόθεση. Σὰ βρεθῆκαν μονάχοι μὲ τὸν τσιαούση ὁ ὄμπασις ἀνοίξε τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς κι' εἶπε :

«Κόπκιας» ἔξω ἀφεντικὸν νὰ δοῦμεν ἦντα χαπάρκα τωρὰ.....»

Ὁ Λούκας βγῆκε μὲ τὸ ὕφος παγωμένου ἀπὸ τὸ ὑγρὸ κελλί καὶ στάθηκε συλλοισμένος μὲς στὸ γραφεῖο μὲ τὸ θλέμμα χαμαί. Ἦτον χλωμός, τὸ σάλιο εἶχε λείψει ἀπὸ τὸ στόμα του, κρύωνε κι' ἦτον φανερὸ πῶς μ' ὄλα τὰ νιάτα του—ἦτον μόλις τριαντάρης—εἶχε γίνει λάχανο. Ὁ ὄμπασις ἔφερε τὸ χέρι του καὶ τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ μαλλιά. Τὸν τράβηξε δυνατὰ, τὸν ἔκαμε νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι κι' εἶπε :

«Δὲ ὄλα κκελλέ, δὲ ὄλαμ μαλλιά τζαὶ κακό.»

Ὁ Λούκας πόνεσε, ἔνοιωσε νὰ τοῦ ἀνέθῃ τὸ αἷμα στὸ κεφάλι καὶ μιὰ δυνατὴ διάθεση νὰ πιάσῃ τὸν ὄμπασι ἀπὸ τὸν λαιμό, ὅμως δὲν ἔκαμε οὔτε εἶπε τίποτε. Γύρισε μονάχα κι' εἶδε τὸν τσιαούση πού μὲ χαμόγελο στὸ μούτρο του καθόταν στὸ γραφεῖο τοῦ σταθμοῦ καὶ διάβαζε κάτι γραφτά. Ὄταν ὁ ὄμπασις ἄφησε τὰ μαλλιά του, εἶπε μὲ φωνὴ βραχνῆ καὶ θαθειά :

«Μὰ τί σοῦ ἔκαμα κύριε ὄμπασι σὲ περικαλῶ.»

«Ἀμεῖρεβκε.» ἀπάντησε ὁ ὄμπασις θάζοντας του καὶ μιὰ μούντζα μέσα στὰ μούτρα.

«Νὰ μὲδ δεκακτιάζης.» εἶπε τώρα ὁ Λούκας ζωηρὰ σὰν ἔνοιωσε ξαφνικὰ τὰ δάχτυλα τοῦ ἀστυνομικοῦ πάνω στὸ πρόσωπο του.

«Ννὰ ἀλλημιάν, ννὰ ἀλλοδκού.» καὶ ὁ ὄμπασις τοῦ ἔβαλε ἀπανωτὰ μέσα στὰ μούτρα τὰ δάχτυλα καὶ τῶν δυὸ του χεριῶν σὰ χαστουκιές.

Ὁ Λούκας αὐτὴ τὴ φορά τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ γιακά μὲ ὀρμη κι' εἶπε, σπρώχνοντας τον πίσω :

«Νὰ μὲν ἀχτυπᾶς.»

Ὁ ὄμπασις νοιώθοντας τὸ χέρι τοῦ νέου νὰ θαραϊνῆ πάνω στὰ στήθη του σὰ μολύβι τραβήχθηκε πίσω, τοῦ ξέφυγε, στάθηκε μιὰ στιγμή συλλοισμένος μὲ τὸ θλέμμα θολὸ κι' ὕστερα ὤρμησε πάνω στὸν χωρικὸ καὶ τὸν ἔσπρωξε δυνατὰ λέγοντας προσταχτικά :

«Μέσα. Γλήορα μέσα.»

Ὁ Λούκας δὲν πῆγαινε μέσα καὶ δὲν μετατοπιζότανε. Σὲ λίγο εἶπε :

«Κύριε ὄμπασι ἔαπόλα τούντες παλληκαρκές σὲ περικαλῶ πολλά.»

Ὁ ἀστυνομικὸς ἄρχισε ν' ἀγριεύῃ :

«Μέσα θρὲ σοῦ λέω.»

«Μέσα δὲν ἱμπαίνω.»

«Θὰ μπεῖς θρὲ παλλιοτόμαρο, ρουφκιάνε, ππεζεβέγκη, κκεραττᾶ.»

«Μὲμ μὲ κουντᾶς τζι' ἐν ἱμπαίνω μέσα.»

Ὁ τσιαούσης σηκώθηκε καὶ πῆγε κοντὰ τους :

«Ἄλλα, πελασσινίθεροι ζόππο, πέλεντρε, φτῶμα, ὠστόσον κάμνεις τὸμ παλληκαρᾶ ; Γλήορα μέσα πρὶ ξικρεμμιάσω τὸ κουρπάτζι, ρουφκιάνε.» κι' ἔσπρωξε τὸν Λούκα κατὰ τὴν πόρτα τοῦ κελλιοῦ ἀποφασιστικά.

Ὁ χωρικὸς μπῆκε πάλι μέσα στὴ ζεστὴ κάμαρη, ὁ τσιαούσης ἔκλεισε τὴν πόρτα, τράβηξε τὸν σύρτη καὶ γυρίζοντας στὸν ὄμπασι εἶπε :

«Δός μου θρὲ μιάν κατάθεση πῶς σοῦ ἀντιστάθηκεν καὶ ὅτι σοῦ ἐχτύπησεν ἐπὶ παρουσία μου. Τὸν ἔβκαλες ἔξω πρὸς νεροῦ του τζι' ἐν ἔθελεν ὕστερις νὰ μπῆ μέσα. Κάτσε δός μου μιάν κατάθεση.»

Ὁ ὄμπασις ἔδωκε κατάθεση κι' ὕστερα ἄνοιξαν κι' ἔφεραν τὸν Λούκα μπροστά τους καὶ τοῦκαμαν κατηγορία. Ὁ τσιαούσης τοῦ εἶπε :

«Κάμνεις καλὰ νὰ παραδεχτῆς. Εἶδ' ἄλλως πίσω ντὰ κακά σου Σσυλλόπελλε, θρωμόκορμο, κάμνεις τὸμ παλληκαρᾶ.»

«'Εμ παραδέχομαι γιατί ἐγώ μαι ὁ ταβατζής. Θέλω νά μου πά-
ρης τζί' ξιμέναν κατάθεση.»

«'Ατε, ἔλα θάρ τὴν ὑπογραφήσ σου τζαί κρεμμίστου π' ὀμπρός μου.»

Ἄ Λούκας ὑπόγραψε τὴν κατηγορία καὶ πῆγε πάλι μέσα στοῦ κελλί.

Κατὰ τὰ δειλινὰ ἦλθε στὸν σταθμὸ μιὰ γυναίκα μ' ἕνα μαρουδάκι
στὴν ἀγκάλῃ κι' ἄλλο τριῶν ὡς τεσσάρων τὴν ἀκολουθοῦσε. Ἡ γυναίκα
αὐτὴ ποὺ μόλις ἦτον εικοσιπέντε χρονῶν, καθαροφορημένη καὶ νόστιμη
στὴ μελαγχολία της κρατοῦσε κάτι μέσα σὲ μιὰ σκούρα πετσέτα καὶ στά-
θηκεν ἔξω στὴν αὐλὴ ἐρευνῶντας μὲ τὸ βλέμμα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ τζάμι
τοῦ παραθύρου μέσα στοῦ γραφείου τοῦ σταθμοῦ. Τὴν εἶδε ὁ τσιαούσης,
βγήκε ἔξω καὶ κλείοντας τὴν πόρτα πίσω του ρώτησε :

«Τί θέλεις τζυρά μου ;»

«'Εφερα ψουμὶν τ' ἄντρός μου, κύριε.»

«Τζαί πκοιὸς εἶν' ὁ ἄντρας σου.»

«Ἄ Λούκας.»

«Καλόν. Φέρ το δὰ τζαί τράβα στὴδ δουλλειάσ σου.» εἶπεν αὐστηρὰ
ὁ κύριος λοχίας.

Ἡ γυναίκα παράδωσε τὸ ψωμὶ στὸν ἀστυνομικὸ κι' ἔφυγε. Ὁ τσια-
ούσης περίμενε λιγάκι χωρὶς νὰ μετακινηθῆ κι' ὅταν ἡ γυναίκα ἦτον
μακριὰ ἔκαμε τὸ ψωμὶ κομμάτια καὶ τὸ πέταξε πάνω στὴ στέγη τοῦ
σταθμοῦ. Τὰ σπουργίτια μαζευτῆκαν μὲ μικρὲς δειλὲς κινήσεις κι' ἄρχι-
σαν νὰ φτερουγίζουν γύρω ἀπὸ τὰ κομμάτια τοῦ ψωμοῦ ραμφίζοντας τὴ
ψύχα του.

Σὲ λίγο ἄρχισε πάλι δυνατὴ βροχὴ, ἔπειτα σκοτείνιασε κι' οἱ ἀστυ-
νομικοὶ ἀναφαν τὴ λάμπα καὶ κάθησαν κι' οἱ τρεῖς στὰ τραπέζια τοῦ
γραφείου γιὰ νὰ ἐργασθοῦν μιλιῶντας μέσα, μέσα μιὰ ὁ ἕνας μιὰ ὁ ἄλ-
λος σχετικὰ μὲ τὴ ζωὴ τους καὶ τὲς δουλειές τους. Ἐξαφνα ἀκούσθηκε ἡ
φωνὴ τοῦ Λούκα :

«Κύριε Μουσταφᾶ, σὲ περικαλῶ μιὰ στιγμή.»

«Τί θέλεις, Λούκα.» ἀπάντησε ἡρεμὰ ὁ τούρκος.

«Σκαμὸς, Λούκα. Ἐχουμεδ δουλειά.» εἶπε μὲ ἀγριον ὕφος ὁ τσια-
ούσης θέλοντας νὰ κόψῃ τὴ διάθεση τοῦ Λούκα νὰ μιλήσῃ.

«Κύριε Μουσταφᾶ. Σὲ παρακαλῶ, πολλὰ σὲ περικαλῶ.» ἀκούσθηκε
πάλι ἡ φωνὴ τοῦ φυλακισμένου.

«Μὲν πάεις ρέ. Ἄφης τον νὰ σκάσῃ.» εἶπε ὁ τσιαούσης τούρκικα.

Ὅμως ὁ Μουσταφᾶς σηκώθηκε χαμογελῶντας, πῆγε κοντὰ στὴν
πόρτα τοῦ κελλιοῦ καὶ ρώτησε :

«Τί θέλεις σιὸρ Λούκα τζαί φωνάξεις. Ἐμεῖς ἔχουμεδ δουλειὰδ
δαμέσα.»

«Ἐπείνασα ἐφέντη μου. Φρόντα νὰ μου φέρουλ λλιο ψουμί.»

«'Εσ σοῦ φέραν ὡς τωρὰ ;»

«'Οἱ ἐφέντη μου ἐμ μου φέραν τίποτες.»

«Καλόν. Θὰ φροντίσω. Νύχταν ὦραν πκειὸμ μὰ θὰ φροντίσω.»

Ὁ τσιαούσης πρόλαβε τὸν Μουσταφᾶ νὰ μὴ βγῆ ἔξω καὶ τοῦ εἶπε
τούρκικα ὅτι ἡ ἐπιθυμία ἡ δικὴ του εἶναι νὰ μείνῃ νηστικός ὁ Λούκας διό-
τι ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῆ γιὰ τὴ διαγωγή του. Ἐταὶ ὁ Μουσταφᾶς ἔκαμε
πῶς ξέχασε καὶ ὅταν ὁ Λούκας ξαναφώναξε τοῦ ἀπάντησε ὅτι τὸν ἐμπό-
δισε ἡ βροχὴ καὶ ἡ δουλειὰ καὶ τώρα ἦτον ἀργά. Τότε ὁ Λούκας δοκί-
μασε νὰ τοῦ κάμῃ παράπονο γιὰ ὅσα εἶχαν συμβεῖ. Ὅμως ὁ τσιαούσης
προλαμβάνοντας διάταξε τὸν Μουσταφᾶ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν σταθμὸ καὶ ὁ
τούρκος ἔφυγε χωρὶς ὁ Λούκας νὰ κατορθώσῃ νὰ τοῦ διηγηθῆ τίποτε.

Τὴ νύχτα ὁ ὄμπασις κοιμήθηκε μὲς στοῦ γραφείου τοῦ σταθμοῦ. Τὴν

άλλη μέρα τὸ πρωτὶ ὁ τσιαούσης ἔστειλεν ἔξω τὸν Μουσταφᾶ, μόλις ξημέρωσε καὶ μπαίνοντας σ' αὐτοκίνητο μὲ τὸν Λούκα ἔφυγε γιὰ τὴν πολιτεία. Σὰν ἔφτασαν, ὁ τσιαούσης πῆρε τὸν φυλακισμένο στὸ κρατητήριο τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ εἶπε :

«Ἄνοιξε καλὰ τ' ἀμμάδκια σου ρε σουλλολαωμένε μὲμ πῆς καμιάμ πελλάραν κανενὸς γιὰ στοὺς ἀξιωματικούς, γιὰ μὲς στὸ Δικαστήριον γιατί πίσω ν τὰ κακά σου. Εἶπα σου το. Ν' ἀποδείξης τίποτε δὲ μπορεῖς. Ἄρα σκέφτου μὲ τὸ ξερόσ σου τζαὶ παραδέχτου τὴν κατηγορία σου γιὰ νὰ ζιμπερτέψης γλήγορα τζαὶ φτηνά.»

Ὁ χωρικός νέος λογάρισε πολὺ τὰ τελευταῖα λόγια, ὅτι δὲ μποροῦσε ν' ἀποδείξη πῶς τοῦ φέρθηκε ὁ ὄμπασις καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ σιωπήσῃ. Τότε τοῦ ἤλθε ἕνα βαθὺ παράπονο πού τοῦ θάραινε τὴν καρδιά καὶ τοῦ σκότιζε τὸ μυαλό. Στὸ νοῦ τοῦ ἦτον θαθειά χαραγμένη ἡ ἐντύπωση τῆς σκηνῆς πού ὁ ὄμπασις τοῦ ἱράβηξε τὰ μαλλιά καὶ τὸν μούντζωσε καὶ ἡ ἀδυναμία του ν' ἀποδείξη τὸ παράπονο του τοῦ ἔφερνε κάτι σὰν ἀπελπισία, πού τὸν ἔκαμε νὰ ξεχάσῃ πῶς ἔχει γυναίκα, παιδιά καὶ πῶς ἔξω ἀπὸ τὸ κελλι ὅπου θρισκόταν κλεισμένος, ζοῦσε κόσμος. Μέσα του ἦτον μονάχα ἡ ἰδέα τῆς ἀδικίας πού τοῦ ἔχουν κάμει καὶ ὁ νοῦς του ἔμενε αἰχμαλωτισμένος στὴ σκέψη πῶς θάταν δυνατὸ νὰ βρῆ ἱκανοποίηση. Ὅμως, τίποτε. Μὲ κανένα τρόπο δὲν ἦτον δυνατὸ νὰ βρῆ τὸ δίκιο του. Ἄν ἔλεγε τίποτε στὸν Δικαστὴ πού θὰ τὸν δικάζε πιθανώτατα θὰ τὸν ἔβγαζε φεύτῃ ἀφοῦ μάρτυρες δὲν εἶχε καὶ φοβῶταν μήπως τὸν κάκιωνε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ φανῆ ἀσθηρότερος.

Σὰ σκέφθηκε δλα αὐτὰ ἐνοιώσῃ μίαν ἐπιθυμία ἂν ὁ τσιαούσης ἐρχόταν νὰ τὸν πάρῃ ἀπὸ τὸ κελλι ὁ ἴδιος στὸ Δικαστήριον νὰ τὸν ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ νὰ τὸν τσακίξῃ στὸ ξύλο γιὰ νὰ δῆ τὸ δίκιο του μὲ τὸ χέρι του κι' ὅτι γίνεαι ἄς γίνεαι.

Κυριευμένος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία ἐνοιώσῃ τὰ νεῦρα του νὰ φουσκώνουν, αἷμα πολὺ ἀνέβηκε στὸ κεφάλι του καὶ γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ φάνηκε πῶς τρελλαινόταν. Κούνησε γρήγορα, γρήγορα τὸ κεφάλι του, σὰ νάθελε μ' αὐτὴ τὴν κίνηση νὰ διώξῃ τὸ αἷμα πού εἶχεν ἀνέθει καὶ τρίζοντας τὰ δόντια του, χτύπησε μὲ τοὺς δυὸ γρόνθους του τὸν τοῖχο, φωνάζοντας :

«Δικιάσλε, δικιάσλε ἐν ἔσειι θεό.....ἄχ.»

Ἄκούμπησε τὸ κεφάλι του πάνω στὸν κρυερὸ τοῖχο καὶ νοιώθοντας νὰ τοῦ κάμῃ καλὸ ἢ ψυχρότητα του ἔμεινε ἔτσι λίγες στιγμές. Ὑστερα θυμήθηκε τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του, σήκωσε τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸν τοῖχο ὅπου τᾶρα ἀκούμπησε μὲ τὸ ἕνα πλευρὸ καὶ σὲ λίγο ἡσύχασε καὶ ξάπλωσε πάνω σὲ κάτι κουβέρτες πού ἦσαν μὲς στὸ κελλι στενάζοντας :

«Ἄχ. Ἄχ.»

Μετὰ λίγες στιγμὲς ἄνοιξε ἡ πόρτα τοῦ κελλιού, φάνηκε ἕνας ζαπιές καὶ τοῦ εἶπε :

«Ρέ. Κόπκιασε τζαὶ θέλει σε ὁ κύριος ἀστυνόμος.»

Ἀκούοντας ὁ Λούκας κινήθηκε καὶ κάθησε πάνω στὲς κουβέρτες μὲ τὴν ἔκφραση ἀνθρώπου πού μόλις καταλαβαίνει τι τοῦ εἶπαν, ἔμεινε καὶ κύταζε τὸν ζαπιέ μὲς στὰ μάτια κι' αὐτὸς νομίζοντας πῶς ὀκνοῦσε νὰ σηκωθῇ εἶπε μὲ ἀδρῆ φωνή :

«Ὁκνιάν ὀλά. Δέ, δέ.....»

Ὁ χωρικός σηκώθηκε ὀρθιος, βγήκε ἀπὸ τὸ κελλι καὶ ἀκλουθῶντας τὸν ἀστυνομικὸ μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, πῆγε στὸν ἀστυνόμο.

«Τοῦ λόγου σου εἶσαι ὁ παλληκάρᾶς πού ἀντιστάθηκε καὶ χτύπησε

τὸν ὄμπασιη μὲς στὸ σταθμὸ ;» τὸν ρώτησε ὁ ἀστυνόμος μὲ ψεύτικη ἡρεμία καὶ κυτάζοντας τὸν μ' ἔκφραση μίσους.

«'Εμ παραδέχομαι κύριε ἀστυνόμε. 'Εν ἔκαμα τίποτε.» ἀπάντησε ὁ Λούκας.

«Δὲν ντρέπεσαι θρὲ νὰ λῆς καὶ σὲ μένα ψέματα ἄ ; Δὲ ντρέπεσαι;»

«Μὰ ἦντα λοῆς ψέματα ἀφεντικὸν ἀφοῦ ἐγὼ ν ἔκαμα τίποτε, ἀπεναντίας ὁ ὄμπασιη μ' ἀχτύπησε.»

«Χά, χά. 'Ἐχει γοῦστο νὰ θυῆς καὶ παραπονούμενος τώρα.»

«Νὰ μὲχ χαρῶ τὰ παιδικιά μου, μὰ τοῦν τὸ φῶς ποῦ θωρῶ, ἐγὼ ν ἀχτύπησα τοῦ ὄμπασιη, τζεῖνος μ' ἀχτύπησε.»

«Καλόν, καλόν. Θὰ δοῦμε.» εἶπε ὁ ἀστυνόμος κυτάζοντας τὸν μὲ διάθεση νὰ τὸν πιάσῃ κι' αὐτὸς ἀπὸ τὰ μαλλιά ποῦ ὁ χωρικός τὰ εἶχε κομμιάτι μεγάλα. Ὅμως ἀμέσως κούνησε τὸ κεφάλι του, σηκώθηκε ζωηρὰ ἀπὸ τὴν καρέκλα του, πῆρε κάτι χαρτιά στὸ χέρι καὶ εἶπε τοῦ ζαπτιέ :

«Φέρ τον στὸ Δικαστήριο.»

«Μάλιστα κύριε.» ἀπάντησε ὁ ἀστυνομικός καὶ χαιρέτισε στρατιωτικὰ τὸν ἀρχηγὸ του ποῦ ἔβγαιεν ἀπὸ τὸ γραφεῖο βαρετὸς καὶ ἐπιβλητικός.

Ὁ ζαπτιὲς πῆρε τὸν Λούκα ἔξω ἀπὸ τὴν αἴθουσα τοῦ Δικαστηρίου καὶ περιμένε ἐκεῖ μαζί του. Περιμένοντας βρῆκε καιρὸ νὰ τὸν συμβουλεύσῃ κι' αὐτὸς νὰ παραδεχθῆ τὴν κατηγορία του γιὰ νὰ λείψῃ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πελάδες.

Στὸ μεταξὺ ὁ ἀστυνόμος πῆγε καὶ βρῆκε ἕνα πάρεδρο καὶ τοῦ εἶπε τὴν ὑπόθεση. Ἐπειτα μῆταν μαζί στὴν αἴθουσα τοῦ Δικαστηρίου, ὁ δικαστὴς κάθησε στὴν ἔδρα καὶ εἶπε :

«Ποῦ εἶναι ὁ κατηγορούμενος;»

Ὁ ἀστυνόμος φώναξε δυνατὰ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν αἴθουσα γιὰ ν' ἀκούσῃ ἔξω ὁ ζαπτιὲς :

«Νικόλα φέρ τον μέσα.»

Ὁ ζαπτιὲς μῆκε μέσα στὸ δικαστήριο μαζί μὲ τὸν κατηγορούμενο καὶ τὸν ὠδήγησε νὰ μῆ στὸ κλουβί τῶν ὑποδίκων. Ὁ Λούκας μὲ φυσιολογία στεγνὴ ἔρριψε μιὰ ματιά κρυφῆ στὸν δικαστὴ καὶ κλεισθῆκε στὸ κλουβί. Ὁ δικαστὴς κυτάζοντας τὸν ἐρευνητικὰ μὲ μούτρα ἀγέλαστα εἶπε :

«'Εσὺ κατηγορεῖσαι ὅτι ἔκαμες ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὄμπασιη Κωστὴ Νικολάου καὶ ὅτι τὸν ἠμπόδισες ἐν τῇ ἐχτελέσει τοῦ καθήκοντός του. Παραδέχεσαι ;»

Ὁ Λούκας ἔνοιωσε νὰ τοῦ δένεται ἡ φωνὴ κόμπο στὸ λαϊμό. Δὲν εἶξερε τί νὰ ἀπαντήσῃ. Καὶ ὁ δικαστὴς εἶπε θυμωμένα :

«Λέγε λοιπόν.»

«Κύριε δικαστὰ ὁ κύριος ὄμπασιη.....» δοκίμασε νὰ πῆ ὁ χωρικός μὲ τόνο φωνῆς φοβισμένο.

Βρὲ δὲ σὲ ρώτησα νὰ μοῦ πῆς παραμῦθι. 'Ἐδῶ ἔρχονται καὶ λέγουν δυὸ λόγια καθαρὰ ; Παραδέχομαι, δὲν παραδέχομαι. 'Εσὺ τί λέεις ; Παραδέχεσαι ἢ ἀρνείσαι τὴν κατηγορίαν σου;» εἶπε ἀνυπόμονα καὶ νευρικά ὁ δικαστὴς.

«'Αφεντικόν.» ἔκαμε πάλι νὰ πῆ ὁ Λούκας μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποῦ προσεύχεται.

Ὅμως ὁ δικαστὴς πάλι δὲν τοῦ ἐπέτρεψε.

«Κατηγορούμενε πρόσεξε. Θὰ σοῦ ἐξηγήσω ἀκόμη μιὰν φορὰν τὴν κατηγορίαν σου.» Τοῦ εἶπε πάλι γιὰ ποῖο λόγο βρισκονταν ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης, καὶ πρόσθεσε ἀμέσως :

«Τώρα πές μου. Παραδέχεσαι ή αρνείσαι ; Μίαν λέξιν θέλω ν' ακούσω από τὸ στόμα σου, ή ναί ή ὄχι. Τίποτε πιρυσότερον. Πρόσεξε καλά. Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ χάνω.»

«Μ.....μάλιστα κύριε δικαστά.»

«Τί μάλιστα ; Παραδέχεσαι ;» τοῦ εἶπε ὁ κύριος πάρεδρος βλέποντας τον σφιχτά καὶ σκληρά μέσα στά μάτια.

«Παραδέχομαι.» ἀπάντησε σά χαμένος ὁ κατηγορούμενος.

«Ἐπί τέλους. Κακὸν σιὸρ, μᾶς ἔφασεν μιάν ὥραν γιὰ νὰ θγάλη μιάν λέξιν ἀπὸ τὸ στόμαν του.» εἶπε ἀνοίγοντας τὰ χέρια σά μ' ἀνακούφιση ὁ δικαστής κι' ἔγραψε γρήγορα, γρήγορα τὴν ἀπάντησῃ. Ἐπειτα ρώτησε τὸν ἀστυνόμο :

«Ἐχει προηγούμενα ;»

«Δὲν βλέπω τίποτε ἐδῶ.» ἀπάντησε ὁ ἀστυνόμος.

«Πιθανὸν νὰ ἔχη καὶ δὲν ἐσημειώθησαν ;» ρώτησε ὁ δικαστής ρίχνοντας λοξή ματιὰ στὸν κατηγορούμενο.

«Δὲν μπορῶ νὰ πῶ.» εἶπε ὑψώνοντας ἐλαφρά τοὺς ὤμους κι' ἀνοίγοντας τὲς παλάμες ὁ ἀστυνόμος.

«Καλά. Τρεῖς μῆνες φυλακὴ μὲ καταναγκαστικά ἔργα. Πάρτε τον.»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Στῆς μάνας τὴν ἀγκάλη σφαλιχτό,
ἀξέγνωιστο κοιμάται τὸ παιδάκι. . . .

Στὴ ρώγα τοῦ θυζιοῦ τὸ ἓνα χεράκι
καὶ τ' ἄλλο στοῦ λαιμοῦ τὸ φυλαχτό.

Χαμόγελο μὲ τ' ὄνειρο σμιχτό
στ' ἄθῶο του ἀναδεύεται χειλάκι.
Μαρμάρينو φαντάζει ἀγαλματάκι,
ἀπ' ἄξιο τεχνίτη—λές—φτιαχτό.

Ἡ μάνα του γλυκά τὸ καμαρώνει,
τὸ σφίγγει μὲ μανία ἀπὰ στά στήθη
καὶ μὲ φιλιὰ τὰ χεῖλη θαλασαμώνει.

→ Ἀγόρι μου χρυσό, γλυκοκοιμήσου
τώρα πού πλάνο ἓνα παραμῦθι
χρυσόνειρο ἀκόμ' εἶν' ἡ ζωὴ σου. . . .

ΠΑΡΙΣ ΛΑΓΚΑΔΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ.

Σε μία από τις τελευταίες εκδόσεις του 'Αγγλικού φιλολογικού περιοδικού «Ζωή και Γράμματα» (1) δημοσιεύτηκε μία «Εισαγωγή στη σύγχρονη ελληνική ποίηση» από τον κ. Kenneth Young, που ως φαίνεται υπηρέτησε στην Ελλάδα κατά την διάρκεια του τελευταίου πολέμου. Η μελέτη αυτή, όσον κι' αν είναι φανερή ή φιλελληνική διάθεση του συγγραφέως, δεν είναι από τις συνειθισμένες προχειρολογίες των ξένων για τη λογοτεχνία ενός μικρού λαού. Δείχνει προσεκτικό αντίκρυσμα και προσπάθεια για βαθύτερη κατανόηση της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Κι' αν πέφτει έξω σε ώριμες απόψεις του, αυτό οφείλεται πρωτίστως στον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ελληνικής λογοτεχνίας, που δεν αποκαλύπτεται τόσο εύκολα στους ξένους.

Στην αρχή κάνει μακρό λόγο για τη δημόδη ελληνική ποίηση και ζητάει να βρῆ τὰ οὐσιώδη της γνωρίσματα από τους Όμηρικούς χρόνους και τους Μεσαιωνικούς ως σήμερα. Θεωρεί τὴ δημοτικὴ ποίηση αὐτὸ τὸ συνεκτικὸ δεσμὸ τῶν ἑλληνισμοῦ καὶ τὸν φορέα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰ τὴ μακραίωνη ζωὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. «Ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα — γράφει — μοσχοβολάει παντοῦ τὴν Ἑλλάδα τριῶν χιλιετηρίδων, ὅπως ἡ προσωπικότης ἑνὸς ἀνθρώπου πλανιέται γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο του γιὰ πολὺν καιρὸ μετὰ ἀπ' αὐτό». "Ἐτσι καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ ἑλληνικὴ συνείδηση παρουσιάζουν μιὰν ἀδιάσπαστη συνέχεια ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερα. «Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς τοῦλάχιστο χρόνους ἔζησε ἐνιαῖο καὶ ἀκέραιο κυρίως μὲ τὴν ποίηση. Καὶ μ' αὐτὸ δὲν ἐννοοῦμε τὸ κοινότυπο διὲν ἕνα ἔθνος ζῆ μὲ τὴν ποίησίν του καὶ πεθαίνει ἀπὸ τὴν ἄλλειψή της. Εἶναι γεγονός ὅτι τὸ ἑλληνικὸ δημοτικὸ τραγούδι, παραδομένο μέσα στὸν οἰκογενειακὸ κύκλο, πίσω ἀπὸ

κλειστὲς πόρτες ἢ πάνω σ' ἀπρόσιτες θουνοκορφές, διεφύλαξε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς ποιήσεως καὶ τὶς ἀρετὲς τοῦ ὑπεγράμμισε, σ' ἐποπὴ πού ὑπῆρχε καὶ γιὰ τὰ δύο σοβαροὺς κίνδυνους ἐξαφανισμοῦ κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς διαβρωτικῆς καὶ ἀποπνικτικῆς ἡδυσπάθειας τῆς ἐκμουςουλμανισμένης Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας». Καὶ ἡ ποίηση αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ δημιουργεῖται καὶ σήμερα ἀκόμη. Στὸν ξένο καὶ ἰδιαίτερα στὸν Ἄγγλο ἀπηχεῖ δυσάρεστα ὁ ὄρος «λαϊκὴ», γιὰ τοῦ θυμίζει τὰ δικά του ἀηδιαστικὰ λαϊκὰ κατασκευάσματα. Ἡ ἑλληνικὴ ὅμως λαϊκὴ ποίηση εἶναι ποίηση πραγματικὴ.

Ὁ κ. Young εἶδε σωστά καὶ μιὰν ἄλλην ἀποψη τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς ποιήσεως, πού μου φαίνεται πὼς πολὺ λίγο προσέχτηκε ἀπὸ τοὺς μελετητὲς της: "Ὅτι δηλαδή τὴν ὑπεροχὴ τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς ποιήσεως πάνω στὴ δημοτικὴ ποίηση ἄλλων λαῶν δὲν ἀποτελεῖ μονάχα ἡ τεχνικὴ της ἀριότητα, ἀλλὰ τὸ ἰδιαίτερο βάθος καὶ ἡ ἔκτασή της. Τὰ ἑλληνικὰ δημοτικά τραγούδια δὲν ἀποτελοῦν αὐτοσχέδιες ἐμπνεύσεις μιᾶς στιγμῆς, ἀλλὰ τὴ βαθύτερη ἔκφραση τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Εἶναι ἡ ἔκφραση τῶν ἰδανικῶν, τῶν πόθων, τῶν φόβων καὶ τῶν ἐλπίδων ἑνὸς λαοῦ, ὄχι τῶν ἀνησυχιῶν ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ ἀγνωστοῦ ποιητοῦ πού ἔφτιασε τὸ τραγούδι. Ὁ ποιητὴς εἶναι ἀπλῶς τὸ στόμα τοῦ ἀπρόσωπου λαοῦ. Εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο στοιχεῖο τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, πού ὁ Jaeger τονίζει ἰδιαίτερος, δηλ. «τὸ ἀπαράμιλλον βάθος καὶ ἡ πληρότης, ὁ βαθὺς ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ ἀπέραντος γνώσις τῆς ζωῆς» (2), πού τῆς δίνουν γενικώτερη σημασία καὶ ἄμεσον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν κάνουν ἔτσι τέχνη ἀληθινή. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν τὰ θρῖσκουμε σὲ καμμιάν ἄλλη ποίηση καὶ γι' αὐτὸ καὶ τῶν ἄλλων λαῶν ἡ ποίηση εἶναι ἄστοχο νὰ συγκρίνεται μὲ τὴν ἑλληνικὴ. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἑλληνικὴ δημοτικὴ ποίηση εἶναι τόσο ζωντανὴ τὴν κάνει κάπως δύσκολη στοὺς Εὐρωπαίους, γιὰ τὴν Εὐ-

1) Life and Letters, Vol. 56, No 126, Febr. 1948, p. 107-126.

2) Jaeger, Paedeia I, 37.

ρώπη ή τέτοια ποίηση πέθανε πρό πολλού και αντικαταστάθηκε από το μυθιστόρημα, τόν κινηματογράφο ή το ποδόσφαιρο. Στην 'Ελλάδα κι' όταν ακόμη ή ποίηση του γραφείου είχε παρακμάσει, ή λαϊκή ποίηση εξακολουθούσε να είναι γεμάτη ζωή. Αυτό τὸ βλέπουμε στα 'Ακριτικά τραγούδια, πὸ ἀποτελοῦν μεγάλη ποίηση, γιατί συμβολίζουν τὸς ἀγῶνες τὸν Χριστιανισμό με τὸν Μωαμεθανισμό, τὸ πολίτισμο με τὴ βάρβαρότητα.

Τὴν παράδοση τοῦ Διγενῆ τὴ συνεχίζουν τὰ Κλέφτικα τραγούδια σὲ ἡρωϊκότερο τόνο. Καὶ ἐδῶ παρατηρεῖται ἀφθονο ἕνα ἄλλο στοιχείο τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως: ἡ ἀφελὴς ἀλλὰ γεμάτη ζωὴ περιγραφή τῆς φύσεως, ἀπαράλλαχτα ὅπως καὶ στὸν 'Όμηρο. Καὶ τὰ «ιδιωματικά» (πὸ ἀναφέρονται σὲ ἀτομικά γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς) εἶναι ἀνάλογα στὰ μέτρα καὶ στοὺς ρυθμούς με τὸ περιεχόμενόν τους καὶ μᾶς θυμίζουν τὰ ἀρχαῖα τοῦ εἶδους αὐτοῦ καὶ στὴν τεχνικὴ καὶ στὸν χαρακτήρᾶ τους. Τὸ κύριό τους γνώρισμα εἶναι ἡ μελαγχολικὴ τους διάθεση, μὴ μελαγχολία πὸ προέρχεται ἀπὸ τὴ βαθύτερη κατανόηση τῆς φύσεως πὸ εἶναι αἰώνια, καὶ τοῦ ἀνθρώπου πὸ δὲν εἶναι». Γι' αὐτὸ καὶ ἐκφράζεται με τόση εὐγένεια ἀπὸ τὸς ὀρεσεῖθιους καὶ σχεδὸν ἀγράμματους θάρδους πὸ τραγουδοῦσαν τὰ τραγούδια αὐτά.

Τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως πὸ παρουσιάζεται μετὰ ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν 'Επανάσταση, καὶ πὸ καλλιεργήθηκε πᾶνω σὲ 'Ιταλικά καὶ Γαλλικά πρότυπα, δυὸ θρίσκει πὸς εἶναι τὰ κύρια στοιχεῖα: τὸ νεοκλασσικὸ καὶ τὸ Βυζαντινὸ. Αὐτὰ καὶ αὐτὸ στοιχεῖα ἀποτελοῦν τὰ κύρια ουστατικά καὶ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ αὐτὰ εἶναι (γιατὶ θρίσκονται) πᾶντα σὲ ἀντίθεση μετὰ ἑα τους) πὸ δημιουργοῦν σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ τὴν ἀντίθεση πὸ εἶναι τόσο φανερὴ καὶ στὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Τὴν ἀναγέννηση τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως ἔφεραν κυρίως οἱ 'Επτανήσιοι ποιηταί. 'Επειδὴ ὅμως ἡ 'Επτανήσος δὲ γνώρισε τὴν Τουρκικὴ δουλεία, γι' αὐτὸ λείπουν — ἰσχυρίζεται ὁ

συγγραφεὺς — ἀπὸ τοῦς ποιητὰς αὐτοῦς τὰ βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τὸν νεωτέρων ἑλλήνων πὸ γεννήθηκαν ἀπὸ ἀντίδραση στὴν Τουρκικὴ κατάκτηση. Οἱ ποιηταὶ αὐτοὶ — συνεχίζει — πολὺ λίγη γνώση ἔχουν τοῦ γνήσιου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ δὲν ἔχουν ἰδέα τῆς λαϊκῆς ποιήσεως. Οἱ πὸ πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς σκέφτονται σάν Εὐρωπαῖοι. 'Ο Σολωμός, ὁ Κάλβος καὶ ὁ Παλαμάς «εἶναι ἀξιόλογοι γιὰ τὸ ἀτομικὸ τους τάλαντο παρὰ γιὰ τὸν 'Ελληνισμό τους. Γράφουν γιὰ τὴν 'Ελλάδα καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς μάλλον σάν φιλέλληνας μ' ἐνθουσιασμό καὶ με ἀίσθημα, ἀλλὰ καταλαβαίνει κανεὶς ὅτι, φυσικά καὶ πνευματικά, πατοῦν πὸ γερὰ ἔξω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ παράδοση». Εἶναι φανερὸ πὸς στὶς κρίσεις τοῦ αὐτῆς φτάνει ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὴ δέχτηκε ἔξ ἀρχῆς ὅτι μόνο μέσα στὴ λαϊκὴ ὑπάρχουν τὰ πραγματικά στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως. Μὰ ἔπρεπε ἡ νεοελληνικὴ προσοτικὴ ποίηση νὰ μείνη γιὰ πᾶντα μέσα στὰ πλαίσια τῆς δημοτικῆς ποιήσεως (πὸ ὅσο ἀληθινὴ κι' ἂν εἶναι, εἶναι κάπως στατικὴ), καὶ ὅσοι ἀπὸ τοῦς νεοελλήνες ποιητῆς ἔτυχε νάρθουν σ' ἐπαφή με τὰ φιλολογικά ρεύματα τῆς Δύσης νὰ τὰ περιφρονήσουν: Πὸς θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ αὐτό; Γιατὶ τότε καὶ ἡ ἑλληνικὴ 'Επανάσταση νὰ μὴ καταδικαστῇ σάν φαινόμενο ἔξω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα καὶ σάν ἀπλή ἀπίχηση τῆς Γαλλικῆς; Καὶ ποῖος τότε πὸς οἱ μενάλιοι αὐτοὶ νεοελλήνες ποιηταὶ δὲ γνώρισαν τὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴ λαϊκὴ μας ποίηση; Μήπως τὸ Σολωμὸ δὲν εἶναι ἡ δημοτικὴ ποίηση πὸ τὸν ἔκανε ν' ἀλλάξῃ τοῦς τόνους τῆς λύρας του; Καὶ μήπως ὁ νεοελλήν διαβάζοντας τὸ Σολωμὸ νοιώθει τὸ ἴδιο σὰ διαβάξει τὸν Οὐγκώ, τὸ Βύρωνα, τὸ Γκαίτε κι' ἄλλους φιλέλληνας ποιητῆς; Μὰ ἴσα-ἴσα, ἀνκάτι κρατῇ τὸ Σολωμὸ μακριὰ κάπως ἀπὸ τοῦς ξένους, αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς, ἡ πολλὴ «ἑλληνικότης» του, πὸ μόνο ὁ ἔλληνας μπορεῖ νὰ νοιώσει. 'Όσο κι' ἂν μορφικά φαίνεται καινούργια ἡ ποιήσῃ του — ὄχι νεοκλασσικισμὸς ἔπηρεασμένος ἀπὸ γαλλικά καὶ ἄλλα εὐρωπαϊκά πρότυπα — εἶναι ἡ κυριώτερη ἀπόδει-

ξη τῆς ἐλληνικότητός του. Ἡ ἔμπνευση, ἡ ιδέα, τὸ αἶσθημα καὶ ἡ μορφή ἀκόμη εἶναι τόσο ἐλληνικά.

“Ὅσο γιὰ τὸν Παλαμᾶ, ποῦ δὲν πάτησε τὸ πόδι του ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, οὔτε λόγος νὰ γίνεταί. Ἴσως ἡ πολυμερεία του, ἡ εὐρύτατη περιονὴ τῆς ἐμπνεύσεώς του, ἡ ἀπήχηση πάνω στὴ μούσα του σύγχρονης ἐκδηλώσεως, ἡ πολυμορφία του καὶ ἡ ποιητικὴ ἐνημερότητά του νὰ ἔκαναν τὸν συγγραφέα νὰ πιστέψῃ πὼς ὁ Παλαμᾶς εἶναι πρὸ πολλοῦ εὐρωπαῖος παρά Ἕλληνα. Εἶναι κι' αὐτὸς ἐν μέρει θύμα κάποιου ρωμαντικοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν ξένων, ποῦ θέλουν τοὺς Ἕλληνας πάντα μ' ἀγκλίτσα καὶ λερὴ φουστανάλλα. Ἐρχοῦν πὼς ἡ πνευματικὴ ἀνησυχία καὶ ἡ βασανιστικὴ ἀναζήτηση εἶναι τὰ πρὸ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ἕλληνος καὶ σ' αὐτά καὶ στὸ λυρικό (πὼς νὰ τόποῦμε;) ἰδεαλισμὸ καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ἀκόμη ἀντινομία του θάπρεπε ν' ἀναζητήσουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης. Γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Παλαμᾶ εἰδικὰ λέει πὼς «χρειάζεται κλειδί» καὶ πὼς τὴ διαπνέει «κάποιο αἶσθημα ἐξειρωμῶ», πὼς οἱ στίχοι του «μοιάζουν μὲ τὰ μεγαλόπρεπα ἐκεῖνα ξενοδοχεῖα πολυτελείας ποῦναι τὰ ἴδια στὸ Ἐλσίνκι, στὴ Βουδαπέστη καὶ στὴν Ἀθήνα». Προσθέτει ἀκόμη ὅτι μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴ δραστηριότητά του ὁ ποιητὴς τὴ ξόδεψε στὸν ἀγῶνα (ποῦ μέχρι σήμερα, πιστεύει, δὲν κρίθηκε ἀκόμη ἀποφασιστικά) μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς «καθαρεύουσας» καὶ τῆς «δημοτικῆς». Νομίζουμε ὅτι τὸ κλειδί, ποῦ ὁ ἀρθρογράφος πιστεύει πὼς λείπει ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Παλαμᾶ, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐλληνικότης τῆς ποῦ δὲν κατάρθωσε νὰ δῇ. Ἄν πάρῃ αὐτὴ γιὰ προϋπόθεση, τότε θὰ μπῆ πολὺ εὐκόλα μέσα στὴν Παλαμικὴ ποίηση, ποῦ εἶναι κυρίως τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας ἀπὸ ἓνα σημερινὸν Ἕλληνα. Εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς Ἕλληνος ποῦ ζητάει νὰ καθορίσῃ ὅλες τὶς ἀνησυχίες του, τὶς ιδέες του καὶ τὰ αἰσθηματά του, μπροστὰ στὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ προβλήματα τῆς φύλης του.

Ὁ Κάλθος εἶναι πραγματικὰ ἕνας «ἐξειρωμένος», ὄχι ὅμως ὑπὸ

τὴν ἔννοια ποῦ δίνει στὸν ὄρο κ. Young, γιὰτὶ τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως του εἶναι τὸ φυσικὸ γι' αὐτὸν στοιχεῖο.

Ὁ μόνος ποιητὴς γιὰ τὸν ὁποῖον ἴσως θὰ ταίριαζε πρὸ πολλοῦ ἡ προσωμία τοῦ «ἐξειρωμένου» (ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται τὸν Γαλλικὸ ὄρο *déraciné*) εἶναι ὁ Καβάφης, ὁ πρὸ γνωστὸς ἀπὸ τοὺς νεώτερους Ἕλληνας ποιητὴς, ἂν καὶ τὰ κέντρα στὰ ὁποῖα ἔζησε (Ἀλεξάνδρεια, Κωνσταντινούπολις, Σμύρνη) ἦσαν κατὰ βάθος ἐλληνικώτερα ἀπὸ τὰ Ἐφτάνησα, προσθέτει. Ἡ «παράξενή του» ποίηση τραβάει τὸν εὐρωπαῖο ἀναγνώστη πρὸ πολλοῦ. Ἡ βασανιστικὴ ἐπίγνωση ποῦ ὁ ἴδιος ἔχει γιὰ τὸν χαρακτήρα τῆς ποιήσεως του κάνει τὸ ἔργο του μοναδικὸ στὴν ἐλληνικὴ ποίηση.

Ἀπὸ τοὺς σημερινούς ποιητὴς ἀνώτερο θρίσκει τὸν Σικελιανὸ καὶ σὰν τὰ καλύτερα ποιήματά του θρίσκει τὰ Ἀκριτικά του, ποῦ ἔγραψε στὸ διάστημα τῆς κατοχῆς, γιὰτὶ «μᾶς θυμίζουν καὶ στὴ μορφή καὶ στὸν τόνο» τὰ ἀνάλογα δημοτικὰ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ μέσα στὴ σημερινὴ πραγματικότητα. «Ἄν ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, γράφει, ἦταν εὐρύτερα διαδομένη, τὰ ποιήματα αὐτά τοῦ Σικελιανοῦ θάβρισκαν μεγαλύτερη ἀναγνώριση ἀπὸ τὴ «ΛΑΧΤΑΡΑ» τοῦ Ἀραγκόν, μὲ τὸν ὁποῖον συγκρίνεται». 3)

Σὰν τὸ μόνο γνήσιο ποιητὴ τῆς Ἀντιστάσεως στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς θεωρεῖ τὸ Βασίλει Ρώτα. «Μετρικοί Ἄγγλοι στρατιῶτες πιθανὸ νὰ θυμοῦνται ἀκόμη τὴν θαθεῖαν ἐντύπωση—ἀκόμη καὶ σ' ἐκείνους ποῦ δὲν καταλάβαιναν τὴν γλῶσσα—ποῦ ἔκανε μιὰ ἀπαγγελία του σὲ κάποιον μνημόσυνο γιὰ τοὺς νεκροὺς τῆς Ἀντιστάσεως στὴ Βέρροια τῆς Μακεδονίας τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1944».

Ἀνάμεσα στοὺς πρὸ νέους ποιητὴς ξεχωρίζει τὸ Γιώργου Σεφέρη, τὴν Ἑλλη Παπαδημητρίου, τὸν Ὀδυσσεᾶ Ἐλύτη καὶ τὸν Παντελεῆ Πρεβελάκη. Ὑπάρχουν κι' ἄλλοι πολλοί, προσθέτει, ποῦ ἡ ποίησή

3) Μιὰ τέτοια σύγκριση κάνει ὁ Π. Κανελλόπουλος στὴν Ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος Τόμ. Β', σελ. 467.

τους όσο καινούργια κι' αν είναι στην Ελλάδα, είναι όμως ελληνική. Κάποια επίδραση της 'Αγγλοσαξωνικής τέχνης παρατηρείται και στη σημερινή ελληνική ποίηση, ιδιαίτερα στο Σεφέρη ή επίδραση του "Ελλιοτ, που τον έχει μεταφράσει κιόλας στα ελληνικά. Την επίδραση γενικά της 'Αγγλοσαξωνικής τέχνης πάνω στην ελληνική δέν τη δημιούργησαν μόνο τα σύγχρονα πολιτικά γεγονότα. Η επίδραση αυτή όφείλεται και στο ότι η 'Αγγλοσαξωνική τέχνη άρχισε να γίνεται λιγώτερο θόρεια και πιο πολύ ακριβόλογη και κλασσική.

"Όπως και να είναι όμως η σημερινή νεοελληνική ποίηση έχει ακόμη αρκετές αδυναμίες. Η κυριώτερη είναι γιατί σ' αυτή καθρεφτίζεται πιο πολύ ή προσωπική θέση του ποιητού, μία νοσταλγία για την αγροτική ζωή κι' ακόμη μία τάση να κάνουν οι ποιητές τα ποιήματά τους ήχητικά με κάθε θυσία και να τα κλείνουν μ' ένα διστιχον επίλογο σαν να πρόκειται να κλείσουν το ζήτημα μία για πάντα. Σά να θέλουν «να καταλήγουν με ένα θρόνο και όχι με χαμηλό παράπονο». Είναι όμως πολύ αισιόδοξος για το μέλλον της νεοελληνικής ποιήσεως κρίνοντας από τη λογοτεχνική δραστηριότητα που παρατηρείται σήμερα στην Ελλάδα κι' από το πλήθος τών λογοτεχνικών περιοδικών, μερικά από τα όποια δείχνουν περισσότερη καλαισθησία από ανάλογα εύρωπαϊκά.

Για να δώση μία ιδέα της νεοελληνικής ποιήσεως σ' όσους είναι απρόσιτη απ' ευθείας έξ αιτίας της γλώσσας, παραθέτει στο τέλος σέ μετάφραση (άρκετά καλή για να αποδώση το περιεχόμενο και τα γενιότερα γνωρίσματα) με συνεργασία της Κας 'Ελισάβετ Κωνσταντίνου καμιά εικοσαριά νεοελληνικά ποιήματα, δημοτικά και προσωπικά (Σολωμού, Κάλθου, Δροσίνη, Κρυστάλλη, Σικελιανού, Παπαντωνίου Μαθίλη, Γαλάτεια Καζαντζάκη, Καβάφη κ.ά.). Δέ μπορούμε όμως να πούμε, για όλα τουλάχιστο, πως είναι τα αντιπροσωπευτικώτερα στο είδος τους και πως θά έφταναν να δια φωτίσουν τον ξένον άναγνώστη για τη νεοελληνική ποιή-

ση. Πάντως είναι μία καλή άρχή. Θ. Α. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗ: Ποιήματα. Β' έκδοση. "Ικαρος, 'Αθήνα 1947. σ. 204
ΜΙΧΑΛΗ ΠΕΡΙΔΗ: "Ο δίος και τó έργο του Κωνσταντίνου Καβάφη. "Ικαρος, 'Αθήνα 1948. σ. 320.

"Η μόνη ολοκληρωμένη έκδοση τών ποιημάτων του Καβάφη έγινε τό 1935, μά είναι από καιρό έξαντλημένη. Γι αυτό είναι καλοπροδεκτη ή δεύτερη έκδοση που πρόσφατα έκανε ο έκδοτικός οίκος «"Ικαρος», μία πολιτισμένη, καλοτυπωμένη έκδοση. Σήμερα προπάντων, που δέν υπάρχουν πιά οι όδύτητες γύρω από την ποίηση του Καβάφη και ήρεμώτερα πιά την εξέταζουν οι μελετητές και την άποζητούν οι φίλοι της πραγματικής ποίησης, τό βιβλίο αυτό γιομίζει ένα κενό. Βέβαια ως ένα βαθμό μένει ακόμη ο Καβάφης «τό σημείον αντίλεγόμενον» της νεοελληνικής ποίησης, ιδιαίτερα σ' ότι άφορά την έρμηνεία του έργου του, όμως σήμερα είναι περισσότεροι οι φίλοι του παρά οι έχθροι του, και προκαλεί τό έρευνητικό και καλλιτεχνικό ένδιαφέρον περισσότερων παρά πρίν.

"Η έκδοση από τον «"Ικαρο» έγινε με πολλήν επιμέλεια και άγάπη—όπως δά κ' ή ανάλογη έκδοση του Σολωμού από τον ίδιο οίκο για την όποια θά γράψω άμα τυπωθούν κ' οι άλλοι δυό τόμοι. Καί με την ευκαιρία αυτή—άν και δέν προτείνω τίποτε καινούργιο—θυμίζω πως τέτοιες εκδόσεις περιμένουν σχεδόν όλοι οι Νεοέλληνες ποιητές και πεζογράφοι, ιδιαίτερα του 19ου και 20ου αιώνα ως τό 1930, που πολλών είναι δυσεύρετα σήμερα τά έργα—κι' αυτός είν' ένας λόγος που τους άγνοεί ο έλληνικός λαός. Πρέπει να γνωρίσουμε ό,τι έχουμε δικό μας, ό,τι δημιούργησαν με μόχο οι περασμένες ελληνικές γενεές, για να τό αγαπήσουμε και να τό αξιοποιήσουμε στη σημερινή μας ζωή. Κ' ή νεοελληνική λογοτεχνία περιμένει τη στροφή και την προσοχή μας, για να μάς γίνει συνείδηση δημιουργική. "Ό,τι τώρα τελευταία άρχισε να γί-

νεται για τὸ Σολωμό, τὸν Κάλθο, τὸν Μακρυγιάννη, τὸν Καβάφη, πρέπει νὰ ἐπεχταθῆι σ' ὅλους τοὺς ποιητὲς καὶ πεζογράφους μας.

Ἐπικαιρα μὲ τὴν ἐκδοσὴ τῶν ποιημάτων τοῦ Καβάφη ἔρχεται τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μ. Περιδῆ «Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Καβάφη» ἐκδομένο ἀπὸ τὸν «Ἴκαρο» ἐπίσης, ἓνα βιβλίον ποὺ προσφέρει πολλὰ νέα στοιχεῖα γιὰ τὸν ποιητὴ.

Ἀρχίζει μὲ τὴν «προϊστορία» τοῦ Καβάφη, δηλαδὴ τὴν ἱστορία τῆς οἰκογένειας του, κ' ἐπειτα παρουσιάζει τὸ βίον του ἀπὸ τὴ γέννηση ὡς τὸ θάνατό του, ἐξιστορώντας λεπτομερειακά, μὲ ἔγγραφα καὶ ἡμερομηνίες, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὰ ταξίδια, τὴν ὑπαλληλικὴν ὑπηρεσίαν του, τὰ βιβλία ποὺ διάβασε, τὶς φιλίες καὶ γνωριμίες του, τὶς πνευματικὲς καὶ θιοτικὲς τάσεις καὶ ἀπασχολήσεις του, τὶς συνήθειες καὶ τὶς ἀρρώστιες του, —κι ὅλα εἰδωμένα μὲσ' ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐποχὴ ποὺ ζοῦσε ὁ Ποιητὴς, μὲσ' ἀπὸ τὴν πολιτικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πνευματικὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου. Τὸ πρῶτον αὐτὸ μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Περιδῆ εἶναι, νομίζω, τὸ πολυτιμότερον, γιὰτὶ μᾶς παρουσιάζει ἄγνωστα, καινούργια καὶ ἀναμφισβήτητα στοιχεῖα τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ, ποὺ ρίχνουν ἄλλο φῶς σὺν χαραχτήρα καὶ στὸ ἔργο του, καὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ δοῦμε κι' ἀπὸ ἄλλη σκοπιά, πρὸ πλατιά, πρὸ καθαρή, πρὸ πραγματικὴν τὸν Καβάφη.

Ἐπιμένω ἰδιαίτερα σ' αὐτὸ, γιὰτὶ πολὺ λίγων ποιητῶν τὸ ἔργο εἶναι τόσο στενὰ καὶ ἀδιαχώριστα δεμένο μὲ τὴ ζωὴν του ὅπως τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητῆ. Κάθε του ποίημα εἶναι καὶ μιὰ ἀναφορὰ στὴν προσωπικὴν του ζωὴν, τὴν καθημερινὴν ἢ τὴν πνευματικὴν ζωὴν του. Κι ὁ χαραχτήρας τῆς ποιήσεως του —κίνητρο, δημιουργία, μορφή, φιλοσοφία, βιολογικὴ ἀντίδραση— ἀφελιεται ἀποκλειστικὰ στὴ ζωὴν του, στὸν τρόπο, στὸ χαραχτήρα τῆς ζωῆς του.

Κι ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Περιδῆ μαθαίνουμε πῶς, ὅτι ὡς τώρα μᾶς δόθηκε τάχα γιὰ ζωὴν τοῦ Καβάφη, εἶναι πολλὲς φορὲς ἀπλῶς ἢ μυθολογία τῆς ζωῆς του. Φίλοι κ' ἔχθροί φρόντισαν πολὺ νὰ τὴν ἀλ-

λάξουν, ὑπερτονίζοντας ἢ κρύβοντας στοιχεῖα τῆς. Παρουσίασαν μυστήρια καὶ ὑστεροβουλίες ἐκεῖ ποὺ μόνο τάξη καὶ εὐγένεια καὶ ἀμυνα ὑπῆρχε, καὶ ἀδιαφόρησαν νὰ ἐξηγήσουν πῶς οὐχιατίσθηκε ὁ χαραχτήρας του. Τὸν ἐξήγησαν «ἐκ τῶν ὑστέρων» καὶ μὲσ' ἀπὸ τὰ ποιήματά του, ἀντὶ ν' ἀνατρέξουν στὶς πρῶτες του ἀρχές καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὰ ποιήματά του μὲσὸ τῆς ζωῆς του. Κι' αὐτὸ εἶν' ἓνα ἄλλο προσόν ποὺ τὸ ἔχει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Περιδῆ. Μὲ ὑπομονή, μὲ ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ μ' ἀντικειμενικότητα ἐκθέτει τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τοῦ Καβάφη, ὅπως ἀνάφερα πρὸ πάνω, καὶ δείχνει ποιά σχέση ἔχουν μὲ τὸν χαραχτήρα του, μὲ τὴ δημιουργίαν καὶ τὸν χαραχτήρα τῆς ποιήσεως του.

Δὲν ἔχει ἐνθουσιασμούς, μὲ δὲν εἶναι καὶ ξηρὸς ἀφηγητὴς. Προσπαθώντας νὰ στήσῃ ἀληθινὴν τὴν βιογραφίαν τοῦ Καβάφη, συχνὰ ξεκαθαρίζει τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὶς ἀντιλογίες καὶ παρερμηνείες περιστατικῶν τῆς ζωῆς του καὶ τὶς ἀναίρει μὲ δοκιμασμένην προσοχὴ καὶ θερμὴν πολεμικὴν. Συχνὰ ἐπίσης διατυπώνει γνῶμες γενικώτερες, παρατηρήσεις καὶ κρίσεις, ποὺ μοιάζουν σὰν ἐπιγράμματα ἔξυπνα καὶ στερεὰ.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται στὸ ἔργο τοῦ Καβάφη. Μὲ ἐπιστημονικὴ ὑπομονὴ καὶ τάξη ἀναγράφει ὅλα του τὰ ποιήματα καὶ πεζὰ (γιὰτὶ ἔγραψε καὶ πεζὰ ὁ Καβάφη) ἓνα μάλιστα ἀρθρον του εἶναι γιὰ τὸ Κυπριακὸ Ζήτημα), ποὺ καὶ τότε δημοσιεύτηκαν, ποιὲς παραλλαγές ὑπάρχουν στὶς διάφορες δημοσιεύσεις, καθὼς καὶ τὰ λίγα ἀνέκδοτά του ποὺ τώρα δημοσιεύονται. Χωρίζει τὰ ποιήματά του σὲ τρεῖς τάξεις, φιλοσοφικά, ἡδονικά καὶ ἱστορικά, κ' ἐπειτα ἀποπειράται μιὰν ἀνάλυσιν καὶ ἀξιολόγησιν τους. Νομίζω πῶς ὁ χωρισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὀριστικὸς (τὸ λέει κι ὁ ἴδιος ὁ κ. Περιδῆς) καὶ γιὰ μερικὰ φαίνεται αὐθαίρετος. Ἐπίσης, ἢ κριτικὴ κ' αἰσθητικὴ ἀνάλυσίς τους (περιεχόμενο, μορφή—γλώσσα, στίχος) γίνεται μᾶλλον ἀπρόσεχτα, μὲ τὰ κοινὰ μέτρα καὶ χωρὶς διείσδυση οὐσιαστικὴ παντοῦ, καὶ σὲ πολλὰ σημεία θρῖσκει κανένας εὐκόλα παρε-

εξηγήσεις τῆς πραγματικῆς οὐσίας. Ἀναφέρω πρόχειρα ὅσα γραφεῖται στή σ. 179 γιά τὸ περίφημο ποίημα τοῦ Καβάφη «Ἰθάκη», ἀσφαλῶς ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα καὶ τὰ πιὸ ἀντιπροσωπευτικά του, παρ' ὅλη τὴ διαφωνία τοῦ κ. Περιδῆ. Ἡ διαφωνία του στηρίζεται πάνω σὲ φανερὴ παρεξήγηση τοῦ νόηματος, γιατί δὲ θέλησε νὰ προσέξει τοὺς δεκατρεῖς τελευταίους στίχους, πού μέσα σ' αὐτοὺς μαζεύεται ὅλη ἡ οὐσία, ὅλη ἡ ὁμορφιά καὶ ἀξία του. Ἄλλωστε δὲν πρέπει, δὲν μπορούμε, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ συγκρίνουμε τὴν «Ἰθάκη» τοῦ Καβάφη μὲ τὴν «Ὀδύσσεια» τοῦ Ὀμήρου, ὅπως κάνει ὁ κ. Περιδῆς. Ὁ Καβάφης μᾶς λέει γιὰ τὴ χαρὰ ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ ταξιδίου καὶ γιὰ τὴν ἀπογοήτευση πού νοιώθουμε ἅμα φτάσαμε στὸ τέρμα, στὸ σκοπὸ. Σημασία δὲν ἔχει, λέει, τὸ τέρμα, μὰ ἡ προσπάθεια νὰ φτάσουμε σ' αὐτό, καὶ ἐπεχτείνοντας τὸ νόημα—ὁ ἀγῶνας καὶ οἱ ἀγωνίες πού πρέπει νὰ καταβάλλουμε μὲ «σκέψιν ὑψηλὴ» καὶ μὲ «ἐκλεκτὴ συγκίνηση» πού «ἀγγίζει τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα». Σημασία ἔχει ἡ πείρα τοῦ ταξιδίου κι ὄχι τὸ λιμάνι τοῦ προορισμοῦ.

Καὶ τέτοιες παρερμηνείες ὑπάρχουν κι' ἄλλες. Ὅμως αὐτὲς δὲ λιγοστεύουν τὴν ἀξία τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Περιδῆ, πού σὲ πέρα πολλὰ κομμάτια καὶ τοῦ δευτέρου μέρους ὑπάρχουν φωτεινὰ σημεῖα, εὐστοχες κρίσεις, σωστὲς παρατηρήσεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη. Ἀλλὰ ἰδιαίτερα σημαντικό εἶναι τὸ πρῶτο μέρος γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ποιητῆ, πού ἀσφαλῶς κανένας πιά δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀγνοήσει ἂν θέλει νὰ σχηματίσει σωστὴ ἀντίληψη γιὰ τὸν Καβάφη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗ : «Γλαukoὶ Δρόμοι», Ἀθήνα 1948, σελ. 226. Ἔκδοση «Φίλων τοῦ Βιβλίου». Τυπογρ. «Ἐστίας».

Τὸ τελευταῖο βιβλίο τοῦ Κώστα Ουράνη «Γλαukoὶ Δρόμοι»—πού θνηκε πρὶ λίγες ὀδομάδες, καὶ πού θὰ τ' ἀκολουθήσει, ἐλπίζω, ἡ ποιητικὴ του συλλογὴ «Ἀποδημίες», ἡ ὁποία, καθὼς μᾶς πληροφοροῦν οἱ ποιητῆς, θὰ δεῖ σύντομα τὸ φῶς—ἦνε ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις ἀπὸ ἕνα γύρο, ποῦχε κάνει ὁ Ουράνης πρὶ δεκαπέντε ἀ-

κριθῶς χρόνια, ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ, Ραγούζα, παλιὸ Ζάγκρεπ καὶ Σπαλάτο τῆς Δαλματίας, ἕως τὴ Ρόδο, Κνωσσό, Κύπρο, Παλαιστίνη, Κάιρο, Ἀσουάν, κι' ἕως ἐκεῖ πού ἤτανε ἡ Καρχηδόνα.

Στὸ ταξίδι του κείνο εἶχε περάσει λοιπὸν κι' ἀπὸ τὴν Κύπρο γιὰ μιὰ μέρα, κι' ἀφιερώνει γι' αὐτὴ λίγες σελίδες σὲ τρία κεφάλαια τῶν «Γλαukoῦν Δρόμων», δηλαδὴ «Τὸ ἄρωμα τῆς Φαμαγκούστας», «ἄρες τῆς Λευκώσιας» καὶ τὴν «ὁμορφιά τοῦ Μπέλαταις». Βιαστικὸς ὅπως ἦταν τότες, δὲ μπόρεσε ν' ἀνέβει καὶ στίς κυπριακὲς ἐξοχές, Τρόδος, Πρόδρομο, Πλάτρες κ.λ. Ἐλπίζουμε ὅμως πὼς θὰ πραγματοποιήσει σύντομα τὸ ταξίδι του, πού μᾶς πληροφοροῦν πὼς σκέπτεται νὰ κάνει στὴν Κύπρο, ὅποτε θὰ γνωρίσει ἀκόμα καλλήτερα τίς ἐμορφίες τῆς καὶ τὴν ψυχὴ τῶν Κυπρίων, γιὰ τοὺς ὁποίους γράφει στὸ τελευταῖο του τοῦτο βιβλίο, πὼς ἦνε «οἱ πιὸ πολιτισμένοι, καὶ ψυχικά καὶ κοινωνικά, ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους «Ἐλληνας»».

Πάντα σχεδόν, ἦν' ἐνδιαφέρουσες οἱ ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἡροδότου, Διοδώρου, Ἰσίδωρου, Παισανία καὶ Στράβωνα, ἕως τὸν Μάρκο Πόλο, Ἐπιφάνιο, Λιβαδηνό, ἢ τὸν ἔβραιο Βενιαμίν, καὶ μέχρι τοῦ Μπλόντ, Μπασκίν, Ὀλιβιέ, Πουκεβίλ, Βαρθόλδη (τὸν ὁποῖον ἐπικρίνει ὁ Κοραῆς), Σατωμπριάν, Ουράνη, Καζαντζάκη καὶ Μελεᾶ. Μὰ ὑπάρχουν θέβαια περιγραφὲς κι' ἐντυπώσεις, πού ἦν' ὀλότελα ξεχωριστές. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναμφισβήτητα ἦνε καὶ τ' Ουράνη, πού μᾶς εἶχε δώσει τὸ 1934 μὲ τὸ Sol y Sombra θαυμάσιες καὶ ποιητικώτατες σελίδες γιὰ τὸ ταξίδι του στὴν Ἰσπανία.

Κι' οἱ «Γλαukoὶ Δρόμοι» λοιπὸν θυμίζουν τὰ γνώριμα χαρίσματα καὶ τίς ἐξαισιες ἐμορφίες τοῦ βιβλίου του ἐκείνου. Πάντα ὁ Ουράνης ἀπὸ τοὺς τόπους πού ἐπισκέπτεται δὲ ζητᾷ νὰ δεῖ παρὰ κυρίως «τὸ ποιητικὸ καὶ γραφικὸ τους στοιχεῖο». Κι' οἱ ἐντυπώσεις του λοιπὸν ἦνε ἀβρότατα συναίσθηματικές.

Σχεδόν δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἐπιφάνεια, τὴν ἐπιδερμίδα καὶ τὸ φλοῖο, ποῦνε ἴσως ἡ μόνη χαρὰ

κι' ἀναζήτηση τῶν ἄμουσων καὶ τῶν πεζῶν, μὰ ἐνδιαφέρεται πρὸ παντός γιὰ τὸ βάθος, τὴν ἐντεριώνη καὶ τὴν ψυχὴ.

Μὲ τὴ φιλοσοφικὴ του σκέψη τὴ λυρικότητα καὶ χάρη, πού χαρακτηρίζουν ὅσα γράφει, χαρίζει στὸν πνευματικὸ καὶ πολιτισμένον ἀναγνώστη ἐράσιμιες ὄρες, κι' ὀλότελ' ἀβίαστα τὸν κάνει, θαρρεῖς, νὰ θέλει νὰ ταξιδέψει κι' ὁ ἴδιος ἐκεῖ, καὶ τὸν κάνει ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ χαράττει τὰ ἴδια κείνα τοπία, καθὼς ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπιδιώκοντας τὴν ἐκστρατεία στὴ Σικελίαν, εἶχε κάνει τοὺς Ἀθηναίους νὰ διαγράφουν διαρκῶς τὸ σχῆμα τῆς νήσου.

Καὶ στὸ νέο βιβλίον τοῦ συγγραφέα θρῖσκει κανεῖς τὴν προσωπικότητὰ του ἐπιβλητικὴν καὶ ἀκέρεια. Δὲν εἶναι ἀπλὴ φωτογράφησι κείνου πού δίνει, μὰ ἐνδοσκόπησι, θάλεγε κανεῖς, καὶ διείσδυσι στὸ βάθος. Δίνει τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν ψυχὴ τῶν ἀψύχων ἀκόμα. Τὴν ἐμορφιά καὶ τὴ θαυτοτερὴ οὐσία τῶν τόπων καὶ καιρῶν, πού δὲν ἦνε θέβαια προσιτὲς στὸν ἐπιτόλαιο, στὸν πεζὸ καὶ κοινὸν ἐπισκέπτη, πού ἠδονίζεται στὴν ἐπιφάνεια μονάχα καὶ πού ζῆ κι' ἀρέσκειται στὴ θάναυσσι περιοχὴ τοῦ αἰσθησιαμοῦ, κι' ὄχι τοῦ αἰσθήματος, καὶ πού δὲ νοιώθει κανέν' ἀναπτέριασμα ἢ ἔφεση καὶ διάθεσι καμμιὰ γι' ἀναζήτησι τῆς ψυχῆς, τῆς γραφικότητος κι' ἐμορφιάς μέσα στὴν τέφρα τοῦ χρόνου, ἢ μέσα στὴν κακοποίηση πού ἐπεξεργάζεται ἡ ἀνήλεσι δύναμις τῆς φθορᾶς, ἢ ὅποια τὴς ρίχτει στὴν ἀλλοίωσι, στὸν ἀκρωτηριασμό ἢ στὸν ἀνέκκλητο χαμό, καθὼς εἶχε ρίψει τὸ θησαυρὸ τῶν Νιβελοῦγγων στὸ Ρῆνον ὁ ἀπαίσιος Χάγεν.

Τοῦτες, λοιπὸν, τὴς ἀναζητεῖ, τὴς ἀναπλάττει στὴ φαντασία του, τὴς ἀποκαλύπτει, τὴς ἀνανεώνει, τὴς προστατεύει καὶ σώζει ὁ περαστικὸς ποιητὴς, καθὼς ἔσωζαν τὸν καταδικασμένον σὲ θάνατον οἱ ἀγνὲς Ἑστιάδες, ἂν τοῦτος θᾶχε τὴν εὐτυχία νὰ τὸν συναντήσουν στὸ δρόμο τοῦς.

Κι' οἱ γεμάτες ποίησι καὶ καλαισθησία χαριτωμένες σελίδες τῶν συναισθηματικῶν ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων τ' Οὐράνη ἀναζητοῦν λοι-

πὸν τ' ὠραῖο, καθὼς ἀναζητοῦσε κι' ὁ Κάδμος τὴν ἀδερφή του Εὐρώπη. Καὶ στὸν πολιτισμένον ἀναγνώστη, πού προσδοκᾷ καὶ θέλει ἕνα εἶδος διδακτικῆς κι' εὐχάριστης «διαφυγῆς» ἀπὸ τὴν καθημερινότητα, πεζότητα καὶ θλίψη τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴς κακίες, μοχθηρίες, ἔριδες, ταπεινά πάθη, κι' ἀσχήμες τῶν συνανθρώπων του, κι' ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν βιοπάλη, δίνουν οἱ σελίδες αὐτὲς πλοῦσια, πρόθυμα καὶ στοργικὰ, ἕνα εὐεργετικὸ ξεκούρασμα, μιὰ χαρούμενη ἀνακούφισι, καὶ μιὰν ἀληθινὴν κι' ἀνώτερην αἰσθητικὴν ἱκανοποίηση, χαρὰ καὶ συγκίνηση. Καὶ φωτίζουν ἔτσι μὲ καλωσύνη, μ' ἀπλοχερία καὶ γαλήνια, μὲ τ' ἀπολλώνιο τοῦς φῶς τὴς καλότυχης ὄρας πού θᾶχε κανένας ἀφιέρωσι στὸ διάβασμα τοῦς, κατὰ τὴς στιγμῆς πού τοῦτος κινδύνευε νὰ καταποντισθῆ στὸ σκοτάδι, στὴν ἀνία, στὴν ἀπογοήτευσσι, στὴν κούρασι καὶ πλήξη, ἀπὸ τὴς ὁποῖες καὶ προβάλλει μὲ μιὰς λυτρωμένους, καθὼς, κατὰ τὸν Πausanias, λυτρώθηκε κ' ὁ Φυλίστιος ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς τύφλωσις, μόλις διάβασε τοῦτος τὴ δέλτο πού τοῦχε στείλει ἀπὸ τὴν Ἐπίδαιρον ὁ καλὸς κι' εὐεργετικώτατος θεὸς μὲ τὴν ποιήτριαν Ἀνύτην.

Αὐτὴ τὴ λύτρωσι λοιπὸν δίνουν κι' οἱ ποιητικὲς σελίδες τ' Οὐράνη, πού εἶνε γεμάτες ἐξάισιο ἄρωμα καὶ πλοῦσια δῶρα, καὶ γεμάτες εὐγενικότητα κι' ἐμορφία. Δίνουν τ' ἀγνὸ, τ' ἀνάλαφρο, ἀπαλό, δροσερὸ κι' ἐράσιμι γάδι ἐνὸς λεπτοῦ πνεύματος καὶ μιᾶς πολιτισμένης, ψυχῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΡΚΙΔΗΣ Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἔκθεσι ζωγραφικῆς τῆς Lauretta Hope Nicholson. Βρετανικὸ Ἰνστιτούτο, 5-15 Μαρτίου.

Ἡ ἔκθεσι τῆς δ. Λωρέττας Χόουπ Νικόλσον στὸ Βρετανικὸ Ἰνστιτούτο θάσταξε 10 μέρες. Περιλάμβανε 41 ἔργα, λάδια, τέμπλες, μελάνια καὶ μολύβι. Τὰ θέματα ἦσαν κυρίως τοπεία, νεκρά φύση καὶ τύποι. Οἱ περισσότεροι πίνακες ἔχουν ζωγραφιστεῖ στὴν Κύπρον, κυρίως γύρω ἀπὸ τὴν Κερύνεια. Ἡ ζωγράφος) πού δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια

που ζωγραφίζει) βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της έρευνας· γι' αυτό παρουσιάζει μίαν ποικιλία στην έκφρασή της. Τὰ δύο της λάδια (Αριθμ. 1 και 7) με τὴν μὰτ ποιότητα του χρώματος, δείχνουν κάποιαν ολοκληρώση ποιητική, εὐαισθησία στο χρώμα καὶ ἀπλοποίηση στις μορφές. Τὰ σχέδιά της με μελάνι (διαλυμένο) ἔχουν ρευστότητα καὶ διαφάνεια. Οἱ Βάρκες (5) ἔχουν κάποια ἀνησυχία, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν βγαίνει ἕνα ὄργανωμένο ἀποτέλεσμα. Ἐπίσης κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ παραγνωρίσει τὸ δραματικὸ στοιχεῖο πὸ ὑπάρχει μαζί με κάποια σκηνοθετικὴ διάθεση, ὅπως φαίνεται στο «Λιμάνι τῆς Κερύνιας» (10) καὶ στὸν «Ἄγ. Εὐλάλιο» (6). Συμπαθητικὸς καὶ με πραγματικὸ ἐνδιαφέρον εἶναι οἱ διακοσμητικὲς της προσοπίθειες, σὲ κάπως μοντέρνο ὕφος, ὅπως αἱ ὑπ' ἀριθμὸν 27, 28, 29. («Βαρυσιὸν ἀγγεῖων»).

Στὴν ἔκθεση γενικὰ εἶναι καταφανεῖς οἱ ξένες ἐπιδράσεις. Τὸ προσωπικὸ ὅμως στοιχεῖο διακρίνεται παντοῦ καὶ δίδει ἀσφαλῶς ὑπόσχεση γιὰ τὸ μέλλον.

Οἱ τιμὲς ἦταν λογικὲς καὶ ἀξιοπρεπεῖς ἀπὸ £3—20.

Δ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τὰ Θεάτρα

Ὁ Θίασος Τέχνης τοῦ κ. Κούν ἀνέβασε ὡς τελευταῖο ἔργο τῆς χειμωνιάτικης περιόδου τὸ «Ματωμένο Γάμο» τοῦ Ἰσπανοῦ ποιητῆ Φρέντε-ρίκο Γκαρθία Λόρκα. Ὁ κ. Αἰμ. Χουρμούζιος, πού εἶναι ὁ διεθυντὴς τοῦ δραματολογίου τοῦ θιάσου, πρὶν ἀπ' τὴ παράσταση τῆς «πρεμιέρας», ἔκανε τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ Θεάτρου Τέχνης κατὰ τὰ πέντε χρόνια τῆς σταδιοδρομίας του, ἀνέφερε τὰ ἔργα πού παίχθηκαν καὶ ἐπλέξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Κούν, πὸ με τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη του στὴν Τέχνη μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὸ θέατρο στὴν περιουχίαν τῆς ἀληθινῆς Τέχνης καὶ με τὴν θαυμασιὰν διδασκαλία του ἐπλάσε νέους καὶ ἀξιούς ἠθοποιούς.

«Ὁ Ματωμένος Γάμος» εἶναι μιὰ πολὺ καλοχτισμένη ποιητικὴ δραματικὴ ἠθογραφία γεμάτη δυνατὰ πάθη, πὸ ὅμως δὲν ξεπερνᾶ τὰ ὅρια

τῆς Ἰσπανικῆς ἠθογραφίας ὅσο καὶ ἂν θέλουν μερικοὶ κριτικοὶ νὰ τὴν θεωροῦν ἔργο μεγάλης ποιητικῆς πνοῆς. Τὸ ἂν ὁ Λόρκα προσωποποιεῖ τὸ «Φεγγάρι» καὶ τὸ «Θάνατος»—κι αὐτὸ μόνο στὴ σκηνῇ τοῦ δάσου—δὲ σημαίνει ὅτι μπορεῖ τὸ ἔργο νὰ περάσει τὰ σύνορα μιᾶς ἠθογραφίας με πολὺ τοπικὸ σπανιόλικον χρώμα.

Ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ ἔπαιξαν θαυμάσια καὶ ἐδημιούργησαν τὴν δραματικὴν ἐκείνην ἀτμόσφαιρα πὸ ἀπαιτοῦσε τὸ ἔργο. Ἦταν μιὰ ἀφογη παράσταση. Τὰ πενιχρὰ οικονομικὰ μέσα τοῦ θιάσου δὲν ἐπέτρεψαν τὸ ἀνέβασμα τῆς ἠθογραφίας αὐτῆς, με πλοῦτο κουστουμιῶν, μπλετῶν καὶ σκηνικῶν. Οἱ σκηνογραφίες τοῦ Τσαρούχη πολὺ καλὲς στὴ μεγάλη τους ἀπλότητα.

Ἐξακολούθησε ὅλο τὸν Ἀπρίλη νὰ παίξεται μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία στο θέατρο Ρέε, ἀπὸ τὸ θίασο Κοτοπούλη τὸ ὠραῖο Ἀμερικάνικο ἔργο «Βαθειὲς εἶναι οἱ ρίζες» τῶν Ντ' Οὐσῶ καὶ Γκάου. Τὸ δράμα αὐτὸ ἔχει γιὰ θέση τὴν ἔχθρα ἀνάμεσα στοὺς λευκοὺς καὶ νέγρους τῶν νοτιῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς, μὰ εἶναι ἀρκετὰ μεροληπτικὸ ὑπὲρ τῶν μαύρων. Ἔχει ὅμως μιὰ τόσο καλὴ καὶ σφιχτοδεμένη πλοκή, εἶναι τόσο γερά χτισμένο ὥστε, καὶ σὲ μᾶς τοὺς Εὐρωπαίους πὸ ἡ ἔχθρα αὐτὴ εἶναι κάτι τὸ μακρινὸ καὶ εἶναι κι' ἀκατανόητη, νὰ μᾶς κάνει νὰ τὸ παρακολουθοῦμε με πολὺ μεγάλο ἐνδιαφέρον ὡς τὸ τέλος. Εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραῖα ἔργα πὸ εἶδαμε φέτος. Σ' αὐτὸ χωρὶς ἀμφιβολία συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἔπεσε σὲ καλὰ χέρια καὶ ἐρμηνεύτηκε ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς τοῦ θιάσου Κοτοπούλη τέλεια, μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὶς κ. Μανωλίδου καὶ Χατζηαργύρη καὶ τοὺς Κατράκη, Παπᾶ καὶ Κωνσταντάραν (πὸ γιὰ πρώτη φορὰ ἦταν ἱκανοποιητικώτατος). Παραφωνία ἀπετέλεσε ὁ Μακρίδης. Τὸ μοναδικὸ σκηρικὸ πολὺ φροντισμένον καὶ χαρραχηριστικὸ τῶν ἀρχοντικῶν σπιτιῶν στὶς Ν. Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου ἔγινε ἀπὸ τὸν κ. Μουζενίδη.

—Τὸ Πάσχα ὁ ἴδιος θίασος ἀνέβασε τὴν κωμῶδιαν τοῦ Θ. Συναιδινοῦ «Ὁ Σατανᾶς». Κριτικὸ σημείωμα θὰ γράψουμε στοὺς προσεχῆς τεύχος.

Οι εκθέσεις

Στις αίθουσες εκθέσεων τῆς ὀδοῦ Ἀκαδημίας, ὁ καλλιτέχνης Στρατῆς Ἀξιώτης ἐκθέτει 34 ἔλαιογραφίες καὶ 34 ἀκουαρέλλες του. Τὸν ζωγράφον τὸν ἐνδιαφέρουν τὰ πολυθρόνυβα λιμάνια μὲ τὰ θαπύρια, τὰ καΐκια καὶ τὶς φορτηγίδες τους. Πολυάνθρωπα, σκοτεινά τοπία, γεμάτα πρῶρες καρσιῶν, κωνοὺς καὶ μηχανές. Ἔχουν θέβαια κι αὐτὰ τὴν ποιήσῃ τους, μὰ ὅλα τὰ ἔργα, ἰδίως τὰ λάδια, τὰ πνίγει ἓνας θαρὺς γκρίζος οὐρανὸς κι ἓνα καταθλιπτικὸ φῶς, πού μοιάζουν μᾶλλον μὲ πίνακες βορείων χωρῶν κι ὄχι μὲ Ἑλληνικὸ τοπίο, πού εἶναι πάντα γεμάτο φῶς καὶ χρῶμα καὶ διαύγεια. Προτιμῶ τὶς ἀκουαρέλλες του. Ἔτσι ὅπως εἶναι κωμωμένες μ' ἀδρῆς καὶ γρήγορες πινελιές ἔχουν εὐαισθησία, δύναμη καὶ αὐθορητισμὸ. Πολλὰ λάδια εἶναι ἀντίγραφα ἀπὸ τὶς ἀκουαρέλλες του, οἱ ὁποῖες εἶναι ζωνοαφισμένες ἐπὶ τόπου καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν τὴ χάρη τοῦ πρωτότυπου καὶ γρήγορο σκίτσου. Ἀντίθετα οἱ ἔλαιογραφίες του ἔχουν κάτι τὸ ἐπιτηδευμένο καὶ ψεύτικο.

Διάφορα νέα

Σὲ μιὰ συνεδρίαση τοῦ Ἀρχαιο-λογικοῦ Συμβουλίου, ἔλαβαν μέρος καὶ ὁ Διευθυντῆς καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Ἐθνικοῦ θεάτρου, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀνεκοίνωσαν στὸ Συμβούλιο, ὅτι ὁ Ὄργανισμὸς τοῦ Ἐθνικ. θεάτρου ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβει τὶς δαπάνες γιὰ τὴν ἀμεσην ἀνακατασκευή τοῦ δαπέδου τοῦ Ὄδείου Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, πού ἔχει καταστραφῆ. Θὰ κληθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι ὀργανισμοὶ πού χρησιμοποιοῦν τὸ θέατρον Ἡρώδη, δηλ. ἡ Λυοικὴ Σκηνὴ καὶ ἡ Κρατικὴ Ὄρχηστρα νὰ συμβάλουν στὰ ἔξοδα. Τὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο ἔδωσε τὶς σχετικὰς διατάξεις γιὰ τὴν ἀμεσην ἔναρξη ἐργασιῶν.

Ἦρθε στὴν Ἀθήνα γιὰ λίγες μέρες ὁ Ἀγγλὸς ἰδρυτῆς καὶ διευθυντῆς τῆς Νέας Συμφωνικῆς Ὄρχηστρας τοῦ Λονδίνου Ἀλεκ. Σέρμαν καὶ διηύθυνε τὴ Συμφωνικὴ Συναυλία τῆς Κρατικῆς Ὄρχηστρας στίς 18 Ἀπριλίου, μὲ ἔργα Ἐλγκαρ, Μπράμς, Σιμπέλιους καὶ

Καλομοίρη.

—Τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας διέθεσε τὶς ἀπαραίτητες πιστώσεις γιὰ τὴ συμπλήρωση τῶν ἔργων ἐπισκευῆς τῶν τοιχῶν τῆς Ἀκρόπολης. Ἐπίσης ἀρχισαν οἱ ἐργασίες γιὰ τὴν ὑποστήλωση τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ πού ὑπῆρχε φόβος νὰ καταπέσει.

—Ὁ Πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας ἐπέδωκε τὸ Παράσημο τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς στοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἀρχαιολόγους κ.κ. Α. Κεραμόπουλο, Γ. Σωτηρίου καὶ Α. Ὀρλάνδου, στὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Σ. Μαρινάτουν καὶ στὸ Διευθυντὴ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Χρ. Καροῦζου.

—Στὴ σειρά τῶν διαλέξεων τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας τῶν Λογοτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος μίλησε στίς 15. 4.48 ἡ Κα Σταυροῦλα Μαρκέτη μὲ θέμα «Ὁ ἄνθρωπος Ἰανός». Στίς 22.4.48 ὁμιλητῆς ἦταν ὁ Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας τῶν Λογοτεχνῶν κ. Νίκος Προεστόπουλος καὶ μὲ θέμα : «Ἐνας παλμὸς ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν ἀντίσταση». Ὁ κ. Προεστόπουλος ἀπάγγειλε πολλὰ τοῦ ὄρασι ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἐνθρικὴ κατοχὴ καὶ τὴν ἀπελευθέρωση.

—Ὁ Μορφωτικὸς σύλλογος «Ἀθῆναιον» ἔδωσε στὸ θέατρο «Ἀλικῆς» δυὸ ὀμιλίες γιὰ τὸ Σολωμὸ μὲ ὀμιλητὲς τοὺς κ.κ. Κ. Θ. Δημασὶ περὶ τοῦ «Σολωμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας» καὶ Λίνον Πολίτη περὶ τῆς «Δημιουονικῆς Δεκαετίας τοῦ Σολωμοῦ 1823—1833».

T. M. Φ.

Ἀπρίλιος 1948.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Ὑπὸ τῆς «Ἐνώσεως Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν» προεκηρύχθησαν τρεῖς διαγωνισμοὶ 1) «Φιλαδέλφειος» συλλογῆς λυρικῶν ποιημάτων, 2) Μυθιοστορήματος ἢ διηγημάτων κοινωνικοῦ ἢ λαογραφικοῦ περιεχομένου (ἐπαθλον Ν. Γούζαρη. 3) Λογοτεχνικοῦ ἔργου πρὸς μῶρφωσιν ἡθους καὶ χαρακτῆρος (ἐπαθλον Ἀντωνίου Πισάνου). Βραβεῖα 300.000 δραχμῶν. Τὰ ἔργα, ἀνέκδοτα, ἀποστέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἐνώσεως, Ἀθήναι, (Πατριῶν 47) μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου.

Η ΔΙΑΚΟΣΙΟΣΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟ- ΡΑΗ ΣΤΟ ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΝΕΩΝ (ΑΘΗΝΑΙ)

Στις 27 Μαρτίου, μεθεπομένη της ελληνικής Έθνικης Εορτής, ο Έλληνογαλλικός Σύνδεσμος τών Νέων γιόρτασε στο Γαλλικό Ίνστιτούτο Ἀθηνῶν τή διακοσιετηρίδα τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ, τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ πατέρα τοῦ ἀναγνωμένου Ἑλληνισμοῦ, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐξέγερση τοῦ 1821. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ ὁ κ. Ροζέ Μιλλιέ, ὑποδιευθυντὴς τοῦ Γαλλικοῦ Ίνστιτούτου Ἀθηνῶν, ἔδωσε ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Συνδέσμου τῶν Νέων διάλεξη στὰ ἑλληνικὰ μὲ θέμα «Ὁ Κοραΐς καὶ ἡ Γαλλία» μπροστὰ σὲ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον ἀπὸ φοιτητὲς καὶ Ἕλληνες διανοουμένους.

Ἀφοῦ ἀνάφερε πῶς θεωροῦσε ὑποχρέωσή του ν' ἀποδώσῃ ἑλληνικὰ στὸν Κοραΐ τὸν φόρον τιμῆς ποῦ ἐκεῖνος εἶχε δώσει στὴ γαλλικὴ γλῶσσα θάζοντάς τὴν ἀπάνω ἀπ' ὅλες τὶς γλώσσες καὶ γράφοντάς τὴν ὁ ἴδιος τέλεια, ὁ κ. Μιλλιέ ζήτησε νὰ παρουσιάσῃ μῆσα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του, τὰ προλεγόμενα του, τοὺς διαλόγους του τὴ στάση τοῦ Ἑλλήνου σοφοῦ καὶ πατριώτου ἀπέναντι στὸ γαλλικὸ πολιτισμὸ στὸ διάστημα τῶν 51 χρόνων τῆς συνεχοῦς παραμονῆς του (ἀπὸ τὰ 1782 ὡς τὰ 1833) στὸ Μομπελιὶ καὶ κυρίως στὸ Παρίσι.

Ἀνθρωπιστὴς τῶν νεωτέρων χρόνων ὁ Κοραΐς φτάνοντας στὴ Γαλλία φλέγεται ἀπὸ τριπλὸ πάθος : πάθος γιὰ τὸν πολιτισμὸ, πάθος γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ. Ἄν εἶχε σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἐπιπολαιότητα, τὴν ματαιοδοξία, τὶς καταχρήσεις καὶ τὸν ἐπικουρισμὸ τῶν Παρισινῶν, τοῦλάχιστο ἡ κλασσικὴ καὶ φιλοσοφικὴ παιδεία, ἀπὸ τὸν Μονταῖν ὡς τὸν Κοντορέ, τὸν γέμιζε μ' ἐνθουσιασμὸ, ποῦ δὲν τὸν ἄφισε καθόλου ὡστὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ὅτι οἱ Γάλλοι εἶναι οἱ «κληρονόμοι» τῆς ἀρχαίας σοφίας μῆσα εἰς τὴ σύγχρονη Εὐρώπη καὶ τὸ Παρίσι αἱ νεώτεροι Ἀθηναί, εἶναι γιὰ τὸν Κοραΐ μὴ ἀλήθεια φανερὴ καὶ ἀκλόνητη. Τὸ Γαλλικὸ ἔθνος στὰ μάτια του δὲν εἶναι μονάχα τὸ πῖο καλλιεργημένο, εἶναι

καὶ τὸ πῖο πολιτισμένο, τὸ πῖο κοινωνικὸ καὶ τὸ πῖο ἀνθρώπινο. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ οἱ «Γαλλογαίκοι», καθὼς δυνάμζει τοὺς Γάλλους, ἀκολούθησαν ὅσο μπορούσαν καλύτερα τὰ διδάγματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων προγόνων, καὶ μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ὁ Κοραΐς προβάλλει διαρκῶς τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας στὸ ζῆλο καὶ τὴ φιλοτιμία τῶν συμπατριωτῶν του.

Στὰ 1789 ἡ Γαλλία στέλλει ἄλλο μήνυμα στὸν κόσμον καὶ εἰς τὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα. Ὁ Κοραΐς εἶναι ὁ αὐτόπτης μάρτυρας τῶν ἀποφασιστικῶν γι' αὐτὴ γεγονότων, ποῦ τὰ γράφει ἐν ἐκτάσει καὶ διακρίνει καθαρὰ τὴν ἱστορικὴ τους σημασία. Ὁ κ. Μιλλιέ ἀποδειχνει ὅτι ὁ Κοραΐς ξαίρει νὰ ἕρσκη μῆσα εἰς τὴν ὀρμὴ τῶν στρατιωτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τὸν ἴδιο ἡρωϊσμὸ τῶν ἀρχαίων πολεμιστῶν. Δὲν εἶχε γράψῃ πῶς : «Σὲ κάθε ψυχῇ, ἡ ὁποία ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν αἰσθάνομαι ἄρωμα Ἑλλάδος;»

Μῆσα ἀπὸ τὶς ὑπερβασίαις τῆς Ἐπαναστάσεως, ποῦ ὁ Κοραΐς ἀποδοκιμάζει, τὸ δεσποτισμὸ τοῦ Ναπολέοντος, ποῦ τὸν καταδικάζει, τὴν ἀντίδραση τῆς Παλινορθώσεως, ποῦ τὴν πολεμᾷ, τὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα ἐξακολουθεῖ μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Ἑλλήνου θεατοῦ τὴν εὐεργετικὴ του διεῖσδυση μῆσα εἰς τὴ μᾶζα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τὸν κάνει πῖο φωτισμένο καὶ λιγώτερο βίανουσο. Φθάνουμε ἔτσι εἰς τὴν εἰρηνικὴ ἑπανάσταση τοῦ 1830, τὴν ὁποία ὁ γέρονς πιά Κοραΐς χαιρετίζει μὲ χαρὰ σάν ἰδανικὴ ἑπανάσταση, σάν νίκη τῶν φῶτων καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν προβάλλει γιὰ παράδειγμα στὴ νεώτερη ἐλεύθερη Ἑλλάδα. Πραγματικὰ, μετὰ τὸ 1789 καὶ τὶς νίκαις τοῦ Ναπολέοντος, ὁ Κοραΐς δὲν ἔπαψε καὶ πολιτικὰ ἀκόμη νὰ προσανατολιζέται πρὸς τὴ Γαλλία, τὴν κληρονόμο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ποῦ φιλικὰ συμμερίζεται τὶς ἀτυχίες τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ τὶς ἐθνικὲς τοὺς ἐπιπέδες. Εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ποῦ ἔστρεψαν πρὸς τὴ Γαλλία τὸν νεοελληνικὸ πολιτισμὸ. Εἶναι, κατέληξε ὁ κ. Μιλλιέ, ὁ πρῶτος κρικός μῆς ἀδιάσπαστης πνευματικῆς ἀλυσίδας ποῦ ἐνώνει φιλικὰ τὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἑλλάδα.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 25 'Απριλίου γιορτάστηκε στη Σκάλα από τον «Πεζοπορικό Όμιλο Λάρνακος», με συνεργασία του «Έλλην. Πνευματικού Ομίλου Κύπρου», η 150η επέτειος από της γεννήσεως του Σολωμού. Ομιλητής ο κ. Ξάνθος Λυσιώτης.

—Στις 10 Μαΐου ὠργανώθηκε ἀνάλογο μνημόσυνο στὰ Βαρώσια ἀπὸ τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου, μετὴ συνεργασία πάλιν τοῦ Ε.Π.Ο.Κ., καὶ ὀμιλητὴ τὸν κ. Μίκη Κιτρομηλίδη.

—Ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου ὠργάνωσε στὶς 16 Μαΐου φιλολογικὸ μνημόσυνο ἐπὶ τῇ 200τῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κοραῆ. Ὑστερα ἀπὸ εἰσαγωγικὴ ὀμιλίαν τοῦ Προέδρου κ. Κ. Σπυριδάκι μίλησαν ὁ κ. Ν. Βοστταντζής με θέμα «Ὁ Κοραῆς διδάσκαλος τοῦ Γένους» κι' ὁ κ. Α. Μερεμέτης «Ὁ Κοραῆς ὡς ἐπιστή-

μων». Τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» θὰ δημοσιεύσουν τὶς ὀμιλίαι αὐτὲς μαζί με ἄλλες σχετικὲς μελέτες σὲ εἰδικὸ τεῦχος, ἀφιερωμένο στὸν Κοραῆ.

—Πλούσιαι καὶ ἐπιστημονικὲς σὲ περιεχόμενο ἐκυκλοφόρησαν σὲ πολυτελεῖ ἔκδοσι οἱ διαλέξεις πού ἔδωσε πέρυσιν ὁ Ἑλλ. Πν. Ὀμιλος Κύπρου μετὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει : 1) Κ. Σπυριδάκι : «Ἡ Ρόδος καὶ αἱ λοιπαὶ Δωδεκανήσοι ἱστορικῶς ξεγεταζόμεναι», 2) Α. Μερεμέτη : «Ἡ Τέχνη εἰς τὰ Δωδεκάνησα», 3) Θ. Σοφοκλέους : «Ἡ Πνευματικὴ Δωδεκάνησος» καὶ 4) Κ. Προυσῆ : «Ἀπὸ τῆς λαογραφίας τῆς Δωδεκανήσου». Ἡ τιμὴ τοῦ ὠρίστηκε σὲ 10)· Πωλεῖται ἀπὸ τὸν ταμῖα τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. κ. Νίκου Κρανιδιώτην.

Ἡ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ, ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΜΕ κ' ἡ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ στὸ ἐπόμενο.

ΓΑΛΑ
ΒΛΑΧΑΣ
ΝΕΣΤΛΕ

Ἡ
ὑγεία
τοῦ
παιδιοῦ

Ὑπενθυμίζομεν τοὺς κ. κ. ἰατροὺς ὅτι
ΤΑ ΑΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ :

HEPOLON amp. 2 καὶ 5 c. c.

HEPOL Capsules

HEPOL ELIXIR

HEPOL ELIXIR with IRON

HEPOL L. Y. H. (liver, Yeast, Haemoglobin)

τοῦ γνωστοῦ Φαρμακευτικοῦ οἴκου

ALLEN & HANBURYS LTD.

εὐρίσκονται εἰς τὰ φαρμακεία τῶν διαφόρων πόλεων.

Ἀντιπρόσωπος ἐν Κύπρῳ: —

Γ. Α. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Τ. Κ. 215, Τηλ. 428, Λευκωσία.

ΠΕΤΡΟΣ ΣΑΒΒΑ

Ὁδὸς Ὀνασαγόρου 44-45,
Ταχ. Κιβ. 325
ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

Πώλησις Ὁμολογιῶν Κυπριακοῦ Δανείου καὶ Πα-
λαιστνιακῆς Κυβερνήσεως ὄλων τῶν ἐκδόσεων.

Αἱ μεγαλύτεραι εὐκολίαι εἰς τὴν πληρωμὴν ὑπὸ τοὺς
πλέον εὐνοϊκοὺς ὄρους.

Ἐπισπεύσατε τὰς ἐγγραφάς σας.

Περιοδεύοντες ἀντιπρόσωποι :

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

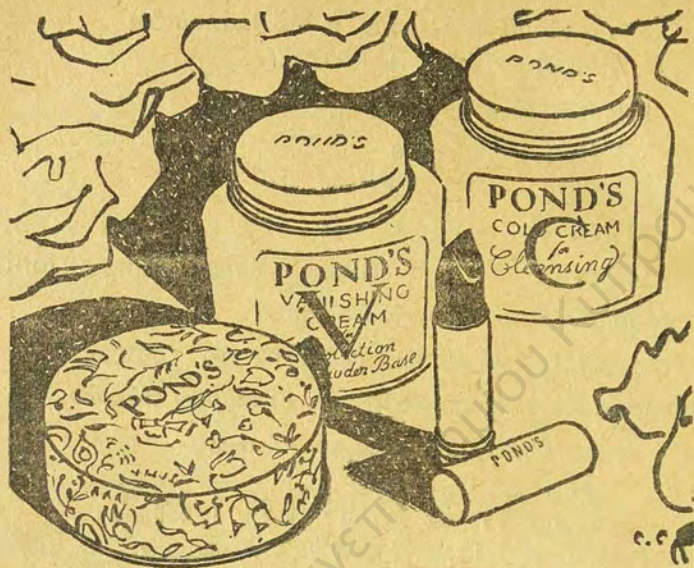
(Ἐπαρχία Λευκωσίας)

ΜΗΤΣΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ἑλλάδος 64, Λεμεσὸς

(Ἐπαρχία Λεμεσοῦ)

Ἀντιπρόσωποι εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις.

Ἡ κρέμα POND'S δύναται νὰ σᾶς δώσει
ἐπιπρόσθετον ὠραιότητα.

Οἱ δύο κρέμες POND'S διατηροῦν τὸ δέρμα μαλακὸν
ὡς βελούδον καὶ νεανικόν.

Καθαρίζετε τὸ δέρμα σας κάθε βράδυ καὶ κάθε ἄλλη
φορὰ πού θέλετε νὰ βάψετε τὸ πρόσωπόν σας. Κατὰ
τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας προστατεύετε τὸ πρόσωπόν
σας μὲ κρέμα «Vanishing». Εἶναι ἡ τελειότερα βᾶσις τῆς
πούδρας καὶ τὴν διατηρεῖ εἰς τὸ πρόσωπον ἐπὶ ὥρας.

Ὑπάρχουν πέντε ἀποχρώσεις πούδρας POND'S καὶ
αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού κολακεύει τόσον τὸ πρόσωπον
ἢ ἂ σᾶς ἐνθουσιάσῃ ἐπίσης τὸ κοκκινάδι χειλιῶν POND'S
Διατηρεῖται ἐπὶ πολὺ.

☙
POND'S

*

ΜΕΤΑΛΛΙΝΑ ΕΠΙΠΛΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΙ

ΡΟΝΕΟ

Άπαραίτητα διά κάθε Έμπορικήν Έπιχεί-
ρησιν, Τραπεζιτικούς Οίκους, Σχολεία, Σω-
ματεία κ.λ.π. κ.λ.π.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ :
ΠΕΡΙΔΗΣ & ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΛΤΔ.
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

*

تتمتع بمرور سريع في كل مكان

☆

ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ
ΝΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΤΕ

Με τό ταξί της

K. E. M.

Τηλέφωνα .

891
250
507
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

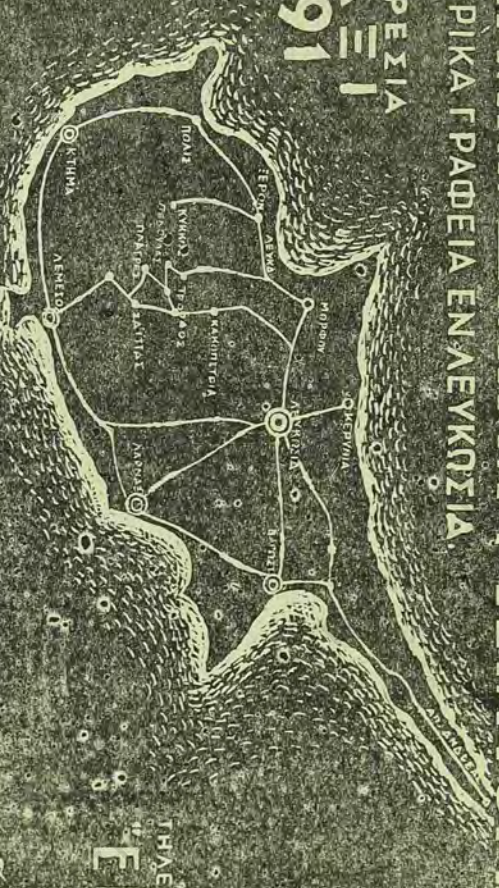
☆

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ Α.Ι.Α.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΑΞΙ

ΤΗΛ 891

ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΕΜΚΑ

To parastaseon diuteron avtonomias en Kypro
ΛΕΥΚΩΣΙΑ. ΦΟΡΤΗΤΑ. ΤΑΞΙ